Quia vero pharao derelictus: ſurgit in ſcandalū: contra omnes tentatiōes dat ſalubre remediū dicēs. Facile cōtēnit oia ꝛc. Et ſic pꝫ diuiſio ꝛ cōtinentia epiſtole pñtis: nūc ad expoſitiōeꝫ lr̄e accedamus. a Frater Ambroſius ꝛc. Iſtam literam inueni in eplis Hieronymi. cōſtrue ſic. Frater qdaꝫ noie Ambroſiꝰ: perferens mihi munuſcula tua. a te miſſa. detulit: ꝛ. i. ſimul. ſuauiſſimas lr̄as q̄ preferebāt. id eſt precēdebant. fidē. i. certitudinē vel veritatem. fidei. i. fidelitatis. pbate. p operuꝫ exhibitionem a pncipio amiciciarū inter nos cōtractarū ꝛ pferebāt fidē. i. certitudinē ſiue veracitatē. veteri amicitie. quaſi di. bene apparebat in literis tuis ꝙ fuiſti tu mihi fidelis exq̄ nos mutuo dileximus ꝛ qꝛ vere dilexiſti me: i modernis biblijs ſcribitur ſic. Que in principio amiciciarū fidē iā pbate fidei: cōſtructio nō mutat̄. Et ſequit̄. ꝛ veteris amicitie noua pferebāt. i. ptendebāt noua amicitie veteris. i. ꝙ vetus amicitia renouata erat q̄tū ad feruorē dilectiōis. Sꝫ melior eēt lr̄a. Veteri in datiuo: ꝛ Nouā i accuſatiuo. ꝛ tūc cōſtrue ſic. Que a principio. i. exordio lr̄aꝝ. Preferebāt. i. pponebāt ſiue plocabāt fidē amicitiaꝝ modernā. fidei. i. veracitati. iā pbate p multos annos. Et p id eſt. Nouā amicitiā veteri pferebāt. i. pponebāt. qſi diceret. in lr̄is tuis ptendebat̄. ꝙ veracius ꝛ fidelius me modo diligis q̄ vnq̄ feceris.

b Vera. n. illa neceſſitudo eſt. i. vera amicitia que dr̄ neceſſitudo a nectēdo qꝛ nectit animos alias amicos in dilectione.

c Et Chriſti glutino copulata. Charitas dr̄ glutinū Chriſti: que ita vnit homines ſicut glutinū afferes.

d Quā nō vtilitas rei familiaris. i. ppria vtilitas.

e Nō ſubdola. i. ficta.

f Et palpans. i. plandiēs vel mulcens.

g Adulatio. ſupple cōciliant. h Cōciliant. i. coniungūt. Conciliare eīm dr̄ amicū ꝛ cocordem facere cōiungere ꝛ ſociare: ꝛ ſicut ait Huguı. maioribus minores cōciliant̄ ꝛ nō ecōuerſo.

i Legimꝰ in veteribꝰ hiſtorijs. i. in libris antiquarum hiſtoriaꝝ. Hiſtoria ē narratio rei geſte p quā ea q̄ in pterito facta ſunt dinoſcunt̄. Dr̄ aūt ab hiſtorin grece: qđ ē videre vel agnoſcere. Apud veteres eīm nemo cōſcribebat hiſtoriam niſi is qui interfuiſſet ꝛ ea q̄ ſcribēda eſſent vidiſſet. ita dicit Yſido. etymo. j. Vide in opuſculo de ſignificationibus vocabulorum Biblie: et inuenies alia multa de hiſtoria que cauſa breuitatis hic pretermitto. k Luſtraſſe prouincias. id eſt circuiſſe regiones multas. Luſtrare multa ſignificat: que habentur per hos verſus. Luſtro circundo deſignat: luſtro ſereno: Purgo: circumeo. lumino: ſiue pio. Et inde dicitur hoc luſtrum. id eſt purgatio vel circuitus vl̄ luminatio: vel antrum vel pſtibulū: vel ſpatium q̄nq̄ annoꝝ. Hec oīa melius inuenies in pdicto opuſculo.

l Nouos. i. ignotos m Adijſſe populos. reſume ſupple legimus. n Corā quoq̄ viderent. i. vt pſentialiter viderent eos quoꝝ famā p ſcripta nouerāt. n Corā. i. pſentialit̄. aduerbum eſt.

Incipit epl'a ſancti Hieronymi ad Paulinū pſbyterū: de oīb' diuine hiſtorie libris. Caplm̄. j.

FRat̄ Ambroſius tua mihi munuſcula pferens detulit ſil̄ ꝛ ſuauiſſimas lr̄as q̄ a principio amiciciaꝝ fidē: pbate iā fidei: ꝛ veteris amicitie noua pferebāt. b Vera eīm illa neceſſitudo ē c ꝛ xp̄i glutino copulata d quā nō vtilitas rei familiaris nō pſentia tm̄ corporū e nō ſubdola f et palpans g adulatio: ſꝫ dei timor ꝛ diuinarū ſcripturarū ſtudia h cōciliāt. i Legimus in veteribus hiſtorijs: quoſdā k luſtraſſe prouincias l nouos m adijſſe pp̄los: maria tranſiſſe: vt eos quos ex libris nouerant n coram quoq̄ viderent ſic o Pythagoras p mēphiticos q vates: r ſic Plato egyptum ꝛ architam tarentinum s eāq̄ oram Italie q̄

o Sic pythagoras memphiticos vates. ſcꝫ adijt vel pagrauit. Nota ꝙ pythagoras philoſophus fuit de Samos inſula oriūdꝰ vn̄ Yſi. etymo. xiiij. Samos inſula eſt in mari. Egeo vbi nata ē iuno: ex qua fuit Sibylla Samia ꝛ pythagoras Samiꝰ a q̄ phie nomen inuentum eſt. Itē Aug. de ciuitate dei libro. viij. ca. ij. duo philoſophorū genera traduntur Unum ytalicū ex ea parte Italie que quondam magna grecia nuncupata eſt. Alterum ionicum in eis terris: vbi ꝛ nūc Grecia nominat̄. Italicū genus auctorem habuit pythagorā Samiū ꝛc. et ſequitur. Iſte interrogatus quid profiteret̄ philoſophuꝫ ſe eſſe reſpondit. id eſt ſtudioſuꝫ vel amatorem ſapientie quoniam ſapientem profiteri arrogantiſſimū videbatur ꝛc. Hic adijt.

q Vates. i. philoſophos. Vates dicūt̄ philoſophi a vas vaſis ꝛ theos quod ē deus quaſi vas dei. videt̄ eīm ꝙ deū cōtineāt pꝑter pfunditatē ſcientie quā docent.

p Memphiticos eſt egyptios a Mēphi ciuitate Egypti quā edificauit Hypaphus: alˀs. Ephaſus filiꝰ Iouis ſicut dicit Yſidorus etymo. xv. Iſtam hiſtoriam tangit Valerius maximus libro. viij. dicens: Pithagoras perfectiſſimum opus ſapientie a iuuenta penitus ꝛ omnis honeſtatis percipiende cupiditate ingreſſus: nihil enim qđ ad vltimū ſui peruenturum eſt finem: non ꝛ mature ꝛ celeriter incepit. Egyptum petijt: vbi litteris gentis illius aſſuefactus: preteriti eui ſacerdotuꝫ commentarios ſcrutatus eſt: innumerabilium ſeculorum obſeruationes cognouit et cetera. Per predicta patet ꝙ falſi libri habent Memphiticus.

r Sic plato Egyptū ꝛ Architā tharentinū. ſupple adijt vel pagrauit. Plato philoſophus quidaꝫ fuit: cuius iter in Egyptum tangit Valerius maximus. libro. viij. dicēs Plato patriam Athenas preceptorem Socratem ſortitus: et locum ꝛ hominem doctrine fertiliſſimum ingenij quoq̄ diuina inſtructus abundantia: cum omniū mortalium iam ſapientiſſimus haberet̄: eo q̄dē vſq̄ vt ſi ipe iupiter celo deſcendiſſet nec elegantiore nec beatiore facundia vſurus videretur. Egyptum peragrauit: duꝫ a ſacerdotibus eius gentis geometrie multiplices numeros celeſtium obſeruatione rationum percepit ꝛc. Et ſequitur ibi. Quo minus miror in Italiā tranſgreſſum: vt ab Archita tarentino pythagore pcepta et inſtituta acciperet. Aug. viij. li. de ciu. dei ca. iiij. multū cōmendat illū: ꝛ dicit inter alia. In Egypto didicit: quecunq̄ illic magna habebant̄ atq̄ docebat̄. Egyptus dr̄ ab egyzo quod eſt appropinquo ꝛ potamos quod eſt fluuius propter Nylum fluuiū Egypti. Ad hn̄ Yſidoꝝ etymo. xiiij. Egyptꝰ q̄ prius

quondam magna grecia dicebat̃: laborioſiſſime[r] peragrauit:[s] vt qui athenis magiſter erat ⁊ potens[t] cuiuſq̧ doctrinas achademie gymnaſia perſonabant: fieret peregrinus atq̧ diſcipulus malens aliena verecūde diſcere: q̃ ſua impudenter ingerere.[v] Deniq̧ cū literas quaſi toto orbe fugientes perſequitur:[x] captus a piratis ⁊ venundatus: tyranno[y] crudeliſſimo paruit ductꝰ captiuus vinctus ⁊ ſeruus:[z] tamen quia philoſophus:[z] maior emēte ſe fuit[a] ad tytum liuium lacteo eloquētie fonte manantem: de vltimis hiſpanie galliarūq̧ finibꝫ quoſdā veniſſe nobiles legimꝰ: ⁊ q̄s ad cōtēplatiōꝫ ſui roma nō traxerat vnius hoīs fama pduxit[b] habuit

aerea dicebat̃: ab Egypto vel Egypo fratre Donay vel Domay poſtea ibi regnāte nomen accepit. De archita dicit Valerius maximus in .iiij. li. Tharentinus Archytas dū ſe pytagore pceptis penitus metaponti immergit magno labore longoq̧ tpe ſolidum opus doctrine ꝯplexus: poſtq̧ in patria reuertit̃ ⁊ rura ſua reuiſere cepit animaduertit negligentia villici corrupta et pdita intuēſq̧ male meritum: ſupſiſſem inquit a te ſupplicīū: niſi tibi iratus eſſē3. maluit ei impunitum dimittere q̧ propter irā viſco grauius punire. Tharētinus autē dicitur quia erat a Tharēto ciuitate: de qua dicit Iſido. etymo. xv. Tharas Neptuni filius fuit a q̄ Tharentum ciuitas cōdita ⁊ appellata eſt. Item oratius in libro ſermonū. Pectinibus patulis iactet ſe molle Tharentum. Pectines ſunt quidam piſcēs qui dicuntur gallice plais. et nota q̧ pecten eſt inſtrm̄ texendi ⁊ pectendi. Item piſcis quidā ⁊ plectrū cythare: inferior pubes: raſtrū: agmen vel chorea: verſus: Texit nat pectit pecten modulamina cōdit: Agmen cū raſtro ſic pubē pectine ſigno.

¶ r Eamq̧ oram ꝛc. pagrauit. Peragrare multa ſignat: dicit̃ enī circuire: pambulare: inquirendo puagari: perrare puadē ꝛc. Vn̄ ꝯſtrue ſic. pagrauit. i. pābulauit. eā orā id eſt eam regionem. verſus. Aſpires horam tempus tibi ſignificabit. Si nō aſpires lymbū dabit ⁊ regionē. Dic glo. Ea ora ytalie: ytalicā regionē q̄ quondā magna grecia dicebat̃ de hoc dicit Augu. viij. li. de ci. dei. Et inde in eas Italie ptes veniēs vbi Pythagoreoꝝ fama celebratur: quicquid ytalice phie tunc florebat: auditis eminentioribus in ea doctoribus facillime comprehendit. Quare aūt dicebatur magna grecia patet p Iſidorum qui dicit i xiiij. etymo. Italia olim a grecis pplis occupata: magna grecia nuncupata eſt. Deinde a regis nomine Saturnia mox ⁊ latium dicta eſt: eo q̧ idem Saturnus a Ioue: ſedibus ſuis pulſus ibi latuerit. Poſtremo ab Italo ſyculoꝝ rege ibi regnante. Italia appellata eſt.

¶ s Ut qui Athenis magiſtrū ꝛc. Conſtrue ſic: dico q̧ peragrauit loca predicta: vt qui erat mgr̄ ⁊ potens Athenis id eſt apud Athenas. Ciuitas eſt in grecia: quaſi litoralis ab atha quod eſt littus quia in littore poſita. Vel dicunt̃ Athene quaſi immortales: quia ibi olī3 viguit ſapīa que immortal̃ eſt: ⁊ ſic dicūt̃ ab athanatos quod ē imortale. Augu. in. xviij. li. de ciui. dei. ix. ca. dicit q̧ Athene dicunt̃ a Minerua que grece Athena dicitur. Et ſubdit multa verba: cauſam aſſignans quare a nomine eius denominata eſt ciuitas: dicit enim q̧ cum repente ibi apparuiſſ3 oliue arbor: ⁊ alio loco aqua erupiſſet. Cecrops rex territus conſuluit. Appolinem Delphicum quid eſſet faciendum. ille reſpondit q̧ olea Mineruā ſignificaret: vnda neptunum: et q̧ eſſet in poteſtate ciuiū ex cuius nomine duorum deorum quorum ſigna illa eſſent: ciuitas vocaretur. Iſto Cicrobs oraculo accepto omnes ciues vtriuſq̧ ſexus conuocauit. mos enim erat tunc in illis locis vt femine publicis conſultationibus intereſſent. Cōſulta igitur multitudine: mares pro Neptuno: femine pro Minerua tulere ſententias: ⁊ quia vna inuenta eſt plus feminaꝝ minerua vicit. ¶ t Cuiuſq̧ doctri. gym. achademie perſonabant. Quia magna fama erat de doctrina ipſius Achademia fuit villa Platonis: vbi idem Plato docebat. Et ſicut quidā dicūt interptat̃ luctus: ꝓpter bellū quod ibi geſtum eſt inter Appollinē ⁊ Neptunum. plato eīm cū diues eſſet vt poſſet vacare phie elegit Achademiam villam, pcul ab vrbe nō ſolū deſertā ſed et peſtilente3: vt cura ⁊ aſſiduitate morborum libidinis impetus frangeret̃: diſcipuliq̧ nullā3 ſentirent voluptatem niſi illaꝝ reꝝ quas diſceret. Gymnaſiū aūt dr̄ generalis exercitioꝝ locus: apd̄ athenas loc⁹ erat vbi diſcebat̃ phia: et ſapientie exercebat̃ ſtudiū et ſic accipitur hic. Nā3 gymnaſiū grece vocat̃ qđ latine exercitiū dr̄: hoc eſt meditatio. Gymnaſia Achademie dicebat̃ ſtudia: vel exercitia ſtudioꝝ vł loca ſtudij. Et dicit Iſi. i. xviij. etymo. Gymnaſiū dr̄ vbi exercent̃ athlete ⁊ curſoru3 velocitas cōprobat̃. Hinc accidit vt omniū ꝓpe artiū exercitia gymnaſia dicerentur. Et dicitur a gymnos. id eſt. nudus. quia iuuenes nudi exercentur in campo vbi ſola verenda operiuntur. Item a gymnos dicitur hec gymnas: dis. ſ. pugna vel lucta: et quia magna lucta eſt in ſtudio: recte gymnaſiū dicitur. Unde Eccl. lj. dicitur. Colluctata eſt anima mea in illa. id eſt ſapiētia acquirenda. cetera plana ſunt. ¶ v Deniq̧ cum litteras ꝛc. Iſtam litteram inueni in epiſtolis Hieronymi: cum quidam libri habeant: maior emente ſe fuit: quia. ſ. philoſophus erat: emptor non. Conſtructio patet. Sed nota q̧ dicit: Litteras quaſi fugiētes quia nullus pōt ad pfectionem ſcientie peruenire: cum ſemper occurrit ei quod poſſit addiſcere. vnđ vn̄ eccl. viij. Dixi ſapiens efficiar: ⁊ illa longius receſſit a me multo magis q̧ erat.

¶ x Captus a piratis. Pirata dr̄ latro marinꝰ vn̄ lucanus. Omne fretū metuens pelagi pirata reliquit. Et cōponit̃ a pir quod eſt ignis ⁊ ratis quia ſemper portat ignē i rate. ¶ y Crudeliſſimo tyranno paruit. id ē obediuit q: ad mādatū Dionyſi tyrāni exulauit. vnde ait valerius maximus libro. iiij. loquens đ platone patria pulſus a Dionyſio tyranno Megaram petierat: vbi cum ad theodorū principem eius vrbis domi cōuenire vellet neq̧ admitteretur multū diuq̧ añ fores retentus: comiti ſuo ait. Patienter hoc ferendum eſt: forſitan enī ⁊ nos cū in gradu dignitatis nr̄e eſſemus: aliquid tale fecimus quia trāquillitate conſilij: ipſe ſibi conditiōꝫ exilij placidiorē reddidit. vn̄ bn̄ dr̄ hic đ ipo

¶ z Tamen q: phs. i. ſapiens ⁊ diſcretus erat.

¶ z Maior emente fuit. id eſt maiorem mentis cōſtātiam habuit: Et aduerſa equanimus tolerauit. Et de iſto tyranno habet̃ in ſexto libro Valerij maximi: Dyoniſius cum hereditatis nomine a patre ſyracuſanoꝝ vel ſyculanorum ac pene totius Sicilie tyrannide3 accepiſſet maximarum opum dominus exercituū dux ⁊ rector claſſium equitantium potens: ꝓpter inopiam lrās puerulos Corinthi docuit. ¶ a Ad titū liuiū ꝛc. Titus liuius ſcripſit hiſtoriā romanoꝝ ab vrbe cōdita cuius mentionē facit priſcianus: qui dicitur manās id eſt diffluens fonte lacteo eloquentie: quia ducem ⁊ placidam habebat doctrinam ꝛc. ¶ b Habuit illa etas inauditū ꝛc. extra vrbem. Hic ponit̃ extra ꝓ preter. Et eſt ſenſus. Mirum eſt ⁊ inauditū q̧ aliqui tam

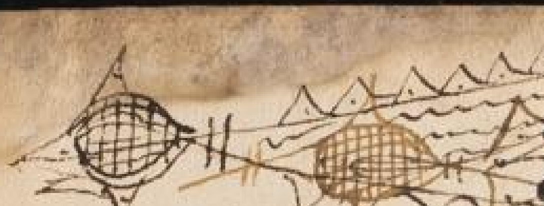

illa etas in auditum omnibus ſeculis: celebrãdumq̃ miraculũ vt vrbẽ tantã ingreſſi: aliud extra vrbẽ quererẽt. [c] Appolloniꝰ ſiue ille [c] magus vt vulgꝰ loquitꝰ ſiue philoſophꝰ vt [d] pythagorici tradunt intrauit [e] pſas ptrãſiuit: [f] Caucaſũ: [b] albanos: [h] ſcythas: [i] maſſagetas [k] opulẽtiſſima [k] indie regna penetrauit: ⁊ ad extremũ latiſſimo [l] Phyſõ amne trãſmiſſo pueit ad bragmanas

nobilẽ ciuitatẽ ingreſſi: aliud videre quererent q̃ pulcritudinẽ ciuitatis ⁊c. c Apolloniꝰ ſiue ille magus In plinio de naturali hiſtoria: duo leguntꝰ. Appolloniȷ: quoꝝ vnus dicebatur apollonius pergamus a pergamo. i. Troia ſic dictus: quem numerat inter auctores quos imitatur i tractãdo de naturis aialiũ: ⁊ de naturi arboꝝ. Alẽ vo appellabatꝰ Apollonius tharẽtinꝰ a tharẽto ciuitate. Et fuit vnꝰ de illꝰ q̃s imitatꝰ piniꝰ in tractando de naturis herbarum. Itẽ Hiero. in li. illuſtriũ viroꝝ ponit duos apollonios: q̃ꝝ vnꝰ fuit ſenator romanus q̃ a ſeruo ꝓditus ꝙ eſſet xpianus: et pro chriſto capite truncatus eſt. h fuit vir diſcretiſſimus q̃ ſcripſit aduerſus Montanum: Priſcã ⁊ Maximillã inſigne ⁊ longum volumen: in quo aſſerit Montanũ ⁊ inſanos vates eius periſſe ſuſpendio: ⁊ forte de iſto intelligit hic c Magꝰ a magnitudine ſcie dr̃ phs. Vñ quẽ vulgus dicebat magũ. i. ſcie magnũ pythagorici vl̃ pythagorici dicebãt phm. vñ dicit Chryſo. ſup illud Math. ij. magi ab oriente venerũt ⁊c. magi nõ malefici: ſ ſapientes intelliguntꝰ. d Pythagorici. i. pythagore diſcipuli vel ſequentes doctrinã pythagore: de quibus dicit valerius maximus lib. viij. ꝙ pythagore tanta veneratio ab auditoribus tributa eſt: vt que ab eo acceperant in diſputationẽ deducere nephas exiſtimarẽt: q̃netiam interpellati ad reddẽdũ cã m: ſ ſolũ rñdebãt ipm dixiſſe. e Perſi ppli ſunt a perſeo rege vocati: q̃ e Grecia Aſia trãſiens ibi barbaras gentes graui diuturnoq̃ bello ꝑdomuit nouiſſime victor nomen ſubiecte gẽti dedit. Ita dicit Iſi. ety. f Caucaſus mõs eſt Indie ſic dictus a candore: q2 niuibus denſiſſimis eſt candidatus. nam caucaſum lingua orientali dr̃ candiduz Iſtud ſumitꝰ de yſidoro etymolo. xiiij. g Albani populi ſunt in ptibus aſiatice Scythie. Et dicuntꝰ ſic ab aſſiduis niuibus: vl̃ q2 cũ albo crine naſcũtꝰ. hoꝝ glauca eſt oculis. i. picta ineſt pupilla: adeo vt nocte pluſq̃ die cernant. Ita dicit Iſi. ety. ix. h Scythe ppli ſe de quibus dicit Iſi. ety. ix. Limes eſt plius qui ſcythas ab armenijs diuidit Scytha cognominatus: a quo limite ſcythe ab aliquibꝰ ꝓhibent vocari: gens antiquiſſima ſp habita. Item in eodem. i Maſſagethe de Scythaꝝ origine ſunt: ⁊ dicti maſſagethe quaſi graues id eſt fortes gethe. nã ſic Liuiꝰ argentũ graue dicit. i. maſſas. hi ſunt q̃ inter. Schythas ⁊ Albanos ſeptentrionalibꝰ iugi inhabitãt. De quibꝰ lucanꝰ i. ij. Decurrãt medica ſuſis agmina maſſagethen: ſcythicus nõ alliget hiſter. k India ab indo fluie q̃ ex occidentali clauditur: hec a meridiano mari porrecta vſq̃ ad ortũ ſolis: ⁊ a ſeptẽtrione vſq̃ ad montẽ Caucaſum pueit ⁊c. ita dicit Yſi. li. xiiij. k Opulentiſſima. i. opibus pleniſſima vel ditiſſima. Na opes diuitie. Lentos plenus dr̃. Et inde opulẽtus. a. um. quod comparatꝰ opulentior opulentiſſimus. l Phyſon amne tranſmiſſo. i. pertranſito. De iſto flumine hr̃ Gen. ij. de quo dicit Yſido. i. xiij. ety. Ganges fluuius quẽ phyſon ſacra ſcriptura commẽmorat: exiens de padyſo pgit ad Indie regiones. Dicitꝰ aũt phyſon. i. caterua: q2 ex decem fluminibꝰ magnis ſibi adiunctis impletꝰ ⁊ efficitꝰ vnus Ganges autem vocatus a Gangoro rege Indie.
m Peruenit ad Bragmanas. populi ſunt Indie a Bragmano rege vt quidam dicũt ſic vocati. Mores autem illoꝝ ſunt hi: Gens bragmanarũ pura ⁊ ſimplici vita viuit: nullis reꝝ capitur illecebris: nihil appetit

ampliꝰ q̃ nature ratio flagitat. ſola viuit alimonia quaz tellus ſiue cultura ꝓducit. Hinc eſt ꝙ nulla morboꝝ genera nullus apud illos vſus medicine. q2 parſimonia eſt illis medicina: ſed longa ſanitas vſq̃ ad mortẽ: quã meta ſenectutis portauerit. vnde nemo parens filij conuiuatur exequias nullus altero ſuperior nullꝰ ditior: nll'a iudicia: q2 nulla corrigẽda. Sed illi genti lex ẽ contra ius non ire nature: nulli intendunt corꝑali operi q2 nõ terrã coluntꝰ nec venantꝰ: nec aucupantꝰ: nec piſcãtur: nec lauant ſua corꝑa: quia immũdis cõtactibus nõ ſordeſcunt. ſitim riuo ſedant: edificia non cõſtruunt: ſed i foſſis telluris: aut ſpeluncis: aut concauis montium latebris habitant. Idem locus dum viuunt manſioni ꝓficit dũ moriũtur ſepulture: nõ hñt amictũ ꝑcioſuz nec colore fucatũ: ſ papyri tegmine mẽbra velantꝰ: nec in augenda pulcritudine plus affectãt ipi vel eoꝝ mulieres q̃ nati ſẽ intelligẽtes ꝙ nullus poſſit opus nature corrigere. vnde ornamentoꝝ cultũ magis deputãt oneri q̃ honori. Nõ ſunt apud eos fornicatio: inceſtus: adulteriũ: nec aliquis cõcubitus: niſi gignẽde ꝓlis amore. Arma non ſumunt bella nõ gerunt ſed pacẽ moribus non viribus cõfirmãt non ſunt apud eos ludicra ſpectacula: nec equina certamina: nõ ludi circenſes: nec theatrales: ſed ſolũ mundi ornatũ habent delectabile vel deteſtabile ſpectaculum: nec exercent mercandi vſum: nec ꝑegrinari cupiũt: vt ſpecies ꝑegrinas contemplentꝰ. Simplex apud eos eloquentia nõ falerata rhetoꝝ facundia: ſed cõis et omnibus ſolum ꝑcipiẽs nõ mentiri. Varia ⁊ diſcordãtia phoꝝ dogmata nõ ſequũtꝰ: ſed eoꝝ phia eſt: que iuuare nõ niſi iuſte nouit nec nocere iuſte. Templa nõ ornant. nec altaria: nec i honorem dñi pecudes mactant: confidentes ⁊ dicẽtes ꝙ deus verbo propitiatꝰ orantibus. quod ſolum ei cum homine eſt: ſuaq̃ nimis ſimilitudine delectatur. Nam verbuz vt aiunt deus eſt: hic mũdũ creauit: hic regit atq̃ alit oia hoc ipi fatentꝰ ſe venerari: ſ ipm diligẽ ex hoc ſpm trahẽ. Siqdẽ aũt: ds ipe ſpũs atq̃ mẽs ẽ: atq̃ iõ nõ diuitijs terrenis ⁊ rerũ largitate munifica: ſ religiõis opibꝰ ⁊ grarũ actiõe placat. Hec de moribꝰ bragmanaꝝ ex epla Dindimi ad alexãdrũ excepta ſũt. Sicut ait Hiero. i li. illuſtrium viroꝝ. Dindimꝰ alexãdrinꝰ captis a pua etate oculũ ob id q̃z elemẽtoꝝ ignarꝰ: tñ miraculũ ſui oibꝰ ꝓbuit: vt dyalecticã q̃z ⁊ geometriã: q̃ maxie viſu indiget vſq̃ ad ꝑfectũ didicerit. Itẽ plura nobilia cõſcripſit. Itẽ inuenitꝰ hic Dindimus in ſingulari ꝓ quodã monte altiſſimo: et pluraliter dindima dindimoꝝ. Item greci ſcribũt de eis ꝙ longeui ſunt. viuũt. n. centũq̃nquaginta annos propt mũdiciã ⁊ cõplexionẽ bonã aeris: apud quos nõ eſt aial: nec quadrupes: nõ ferrũ: nõ ignis: nõ vinũ: hi venerãtur familiariter deũ ⁊ indeficienter orãt. Mulieres vero eorũ ſeorſum manent interfluẽte gyon greco fluuio vbi decidit in occanum. viri autem tranſfretant ad vxores ſuaſ menſe Iulio et Auguſto. Cõmanent autem cũ vxoribus ſuis p. xl. dies: ⁊ iterũ remeant. Cũ aũt vxor genuerit duos pueros non amplius accedit ad eam vir eius: nec illa alio viro approximat ꝓpter eoꝝ multã religioſitatez. Si vero cõtingat ſterilẽ inter ipas ẽe vſq̃ ad q̃nq̃ annos trãſit ad eã vir eius ⁊ cognoſcens ꝙ vſq̃ ad quinquenniuz non parit non amplius accedit ad eã propter hoc nec multitudinem hominum habet regio eorum. Et nota ſm q̃dam ꝙ hic Bragmanis: dicitur rex eorum et pluralitꝰ hi bragmanes. num. nibus. Accuſatiuo bragmanes vel bragmanas. pro populo. et ita Bragmanas eſt accuſatiuus grecus. Et ſm illos ꝓducitꝰ hec ſyllaba ma. ſ ſm Hiero.

Prologus

declinat̃ hic ⁊ hec bragmana: hui⁹ bragmane: ſicut Scyta Scitha. Et ſm̃ h̃ credo ꝙ corripiat vbiq; hãc ſyllabã ma ſicut ſalmana cumana ⁊ amana. Exẽpluʒ hieronymi inuenies i ep̃la ad Athletã de inſtitutione filie ſue vltra mediũ: vbi dicit hiero. ꝙ iudaica ſupſtitio ex pte facit i re

ſtrictiõe q̃rundã aialiũ ⁊ eſcaꝝ. ꝙ indoruʒ Bragmane ⁊ egyptioꝝ gymnoſophiſte i poleta ⁊ oriza ⁊ pomorũ ſolo obſeruãt cibo cur ergo xp̃i nõ faci i toto. Poleta d̾r gen⁹ legumĩs ꝓut ponit̃ h̃ oriza pulmẽtũ d̾ ordeo. n Vt audiret hiarcha illuʒ phm. o Sedẽtẽ in throno aureo qr̃ forte habebat cathedrã deauratã: vl̃ qr̃ ſapia ibi docebat̃ q̃ auro i ſacra ſcriptura cõpatur. p Et potantẽ. diſcipulos. De tãtali fõte. i. d̾ ſecãri ſapiẽtia: q̃ d̾r fõs tãtali a tantalo pho

ⁿvt hiarchã i throno ᵒſedentẽ aureo ⁊ de tãtali fõte ᵖpotãtẽ int̃ paucos diſcipulos d̾ nã: d̾ moribꝫ: ac d̾ curſu dierũ ⁊ ſyderꝫ audirꝫ docentẽ. ᑫInde p elamitas: ʳbabylonios: ˢchaldeos: ʳmedos: ᵛaſſyrios: ˣpthos: ʸſyros: ᶻphenices: ᵃarabes: ᵇpaleſtinos reuerſus ᶜad alexãdriã: pergit ᵈad ethiopiã ᵉvt gymnoſophiſtas ᶠ⁊ famoſiſſimã ſolis meſã ᵍvidere i ſabulo ʰInuenit ille vir vbiq; qđ diſceret: ⁊ ſp̃ ꝓficiẽs: ſp̃ ſe melior

ſm̃ q̃ſdã. ſm̃ alios tãtal⁹ fili⁹ Iouis: ob culpã ſuã apđ inferos ſuſtinet talẽ penã ꝙ ſp̃ ſitit: ⁊ hꝫ aquã vſq; ad labiũ inferi⁹: ⁊ q̃n vult bibere ſp̃ aq̃ refugit. Itẽ pulcerrima poma ſi arbore pendẽtia deſcẽdũt ei vſq; ad labiũ ſupi⁹ ⁊ q̃n ipe vult ea apphẽdere ſilr̃ refugiũt. Vñ ait Ouidi. in. iiij. Methamor. vltra mediũ: Tibi Tãtale nulle deprẽdũt aq̃: queq; iminet effugit arbor. Fõs tãtali d̾r mũdana ſapiẽtia: quã ſp̃ ſitiũt curioſi: q̃ ſp̃ refugit: qr̃ nũq; eos ad plenũ reficit: qr̃ ſicut d̾r eccl. j. Nõ ſaturat̃ ocul⁹ viſu: nec auris iplet̃ auditu. Itẽ de narciſſo di i. iij. Methamor. Dũ ſitim ſedare cupit: ſitis altera creſcit ꝛc. q Inde per elamitas ꝛc. Elamite q̃ pſe dicũt̃ ab elã ꝓgenito ſem. hiere. xlix. dicit gl. Elã ẽ regio pſidis vel rex perſaꝝ. vñ Elamite. r Babylonij a babylonia. s Chaldei ppl̃i ſc. d̾ q̇b⁹ dicit yſi. ety. ix. Caſdei. q̃ nũc caldei vocãt̃ a caſeth filio Nachor fratris abrahe cognominati ſũt. t Medus rex fuit athenieſiũ q̃ p⁹ mortẽ Iaſonis oriẽtis plagã ꝑdomuit ibiq; mediã vrbẽ condidit: gentẽq; medoꝝ ſuo noĩe appellauit. Sꝫ inuenien⁹ i geneſi: ꝙ Madai auctor gẽtis medoꝝ fuit. v Aſſirij ab aſſur filio ſem vocati: gẽs potẽtiſſima q̃ ab eufrate vſq; ad indoꝝ fines oẽm in medio tenuit regionẽ. x Parthi a ſchytis originẽ trahũt. fuerũt. n. eoꝝ exules ꝙ etiã coꝝ vocabulo manifeſtat̃ nã ſchythico ſmone exules parthi dicũt̃. y Syri. ſꝫ yſi. ab arã q̃ fuit quintus Sem dicti ſũt: quoꝝ metropol' fuit Damaſcus. Vel dicũt̃ ſyri a ſuri: q̃ fuit nepos. Abrahe ex cethura: quos aũt veteres aſſyrios nunc nos vocamus ſyros ꝑ totũ appellãtes. z Fenix. Chatini frater de Thebis egyptioꝝ in Syriã ꝓfect⁹ apud Sidoneʒ regnauit. eoſq; ppl̃os ex ſuo noĩe Fenices: eamq; ꝓuinciã Feniciã nũcupauit. a Arabes ſunt ſabei a Saba filio Chus ſic dicti. Omnes ſupiores ppl̃oꝝ iſtoꝝ expoſitões inuenies in. ix. li. yſi. ety. In. xiiij. aũt dicit ipe. Arabia idem eſt ꝙ ſacra. hoc em̃ ſignificare interpͣtat̃: eo ꝙ regio thurifera ſit odores creans ꝛc. b Paleſtini ſunt philiſtei: qr̃ p. literam ſermo hebreus non habet: ſed ꝓ eo phi greco vtunt̃: inde philiſtei ꝓ paleſtinis dicũt̃ a ciuitate vtiq; ſua. Idem ⁊ Alcophili. i. alienigene: ob hoc q̃a ſemper fuerunt inimici Iſrl̃ ⁊ longe ab eoꝝ genere. i. ſocietate ſepati. ita dicit yſi. ety. ix. c Alexandriã autem dicit plinius in littore egypti maris a magno alexandro conditã in Aphrice pte ab hoſtio canopico duodeci paſſiũ iuxta mare orbim lacũ. Interiacet aũt inter egyptũ

⁊ mare. d Ethiopia ſicut dicit yſi. ety. xiiij. d̾ a colore populorũ quos ſolis vicinitas torret: deniq; vim ſyderũ ꝓdit homi color. eſt em̃ ibi iugis eſtus. nã quicquid eius eſt ſub meridiano cardine eſt: multa alia ponunt̃ ibi. In fine d̾r ibi ꝙ due ethiopie ſunt vna cõtra ortũ ſolis altera ꝯ occaſũ in mauritania.

fieret ⁱScripſit ſup hoc pleniſſime octo voluminibꝫ philoſtrat⁹ ¶ Ca. ij.

Q ᵏuid loq̃r d̾ ſeculi hoĩbꝫ ˡcũ ap̃ls paul⁹ vas electõis ⁊ mgr̃ gẽtiũ q̃ d̾ ꝯſciã tãti i ſe ᵐhoſpitĩ ⁿloq̃bat̃ dicẽs: ᵒan experimẽtũ q̃ris ei⁹ q̃ in me loquit̃ xp̃s: p⁹ Damaſcũ arabiãq;: ᵖluſtratas ᑫaſcẽdit hieroſolymam vt videt petꝝ: ʳ⁊ mãſit apđ eũ diebꝫ q̃ndecĩ: ˢhoc. n. myſterio hebdoadis ⁊ ogdõadis futur⁹ gentiũ p̃dicator in-

e Gymnoſophiſte nudi per opacas. indie ſolitudies phibẽt̃ phari adhibentes tm̃ genitali-b⁹ tegmia hi ⁊ agnãdo ſe abſtinẽt. ita dic yſi. ety. vij. vbi agit d̾ phis ⁊ dicunt̃ q gymnos qđ ẽ nud⁹: ⁊ ſophos qđ ẽ ſapia vel ſapiẽs: q̄i nudi ſapiẽtes vel phi. f Et famoſiſſima ſol' meſam. ſ. delphico. apollini ꝯſecratam.

g Videret i ſabulo. i. i littore ſabuloſo i q̃ erat tẽplũ delphici Appollinis. Iſtã meſaʒ dicũt q̃dã eſſe de q̃ legit̃ i valerio maximo li. iiij. Cũ a piſcatorib⁹ i mileſia regione verriculũ trahẽtibus: q̃dã iactũ emerat: extracta inde magni ponderis aurea menſa delphica: orta cõtrouerſia cũ ill' piſciũ ſe capturã vẽdidiſſe affirmãtib⁹: hoc fortune ductus emiſſe dicente. Qua conditione ꝓpter nouitateʒ rei: ⁊ magnitudinẽ pecunie: ad vniuerſum ciuitat' ei⁹ populũ delata: placuit appollinẽ Delphicũ cõſuli cui nã menſa adiudicare deberet. Deus rñdit: illi eſſe dãdã q̃ ſapia ceteros pſtaret: tũc Mileſio Thaleti menſam dederunt: ille ceſſit eã Bianti: Bias. Pyttaco: is ꝓtinus alij: deincepſq; p omniũ ſepte ſapientiũ orbeʒ ad vltimũ ad Solonẽ pueit: q̃ ⁊ titulũ ampliſſime prudentie ⁊ pmiũ ad ipm̃ Appollinẽ trãſtulit. Hoꝝ ſepteʒ ſapientiũ mentionẽ facit Augu. xviij. d̾ ci. dei ca. xxiiij. Sed qr̃ tãti phi nulla eſſet commendatio: tantã viam feciſſe vt videret menſam illã: ideo alij dicũt eũ in mileſiã iuiſſe: vt videret ibi phos: q̃ tradebãt aſtrologiã: ⁊ numeros ſibi neceſſarios: ⁊ figuras in ſabuloſo litore ꝓtrahentes: vñ ⁊ loc⁹ in quo docebãt ⁊ ꝓtrahebãt dicebat̃ mẽſa ſolis: q̃ ẽ ds ſapie: qr̃ ibi ſapiaʒ docẽtib⁹ apponebat̃. famoſiſſima aũt erat: qr̃ vtilitas doctrine illius in multis ptib⁹ diuulgabat̃. Et forte opio iſtoꝝ q̃ ſic dicũt: fundat̃ ſup hoc qđ dicit aug. viij. de ci dei. c. ij. vbi ſic d̾r. Thales mileſi⁹ vt ſucceſſores etiã ꝓpagaret: reꝝ naturã ſcrutatus: ſuaſq; diſputatiões lr̃is mãdãs eminuit: maxime qr̃ admirabilis extitit: ꝙ aſtrologie numer̾ cõphẽſis: defectus ſolis ⁊ lune etiã p̃dicere potuit ꝛc. Qr̃ aũt q̃dã dicũt ꝙ ʒabulo p ʒ dicebat̃ loc⁹ in quo erat menſa ſolis: nõ inueni ab aliquo auctore. h Inuenit ille vir ꝛc. litera plana eſt. i Scripſit ſup hoc pleniſſime octo voluminib⁹ Philoſtratus. ille phs q̃ fecit octo libros de ſequentib⁹ litteras p orbem terraꝝ.

k **Q**uid loq̃r d̾ ſecli hoib⁹. i. de ſecularib⁹ phis a ſeculo poſſeſſis. l Cũ ap̃ls paul⁹ vas electionis. i. a deo elect⁹ vt portaret nomẽ ſuũ corã gẽtib⁹ vel potẽtib⁹ ⁊ regib⁹ act. ix. Vas electiõis mihi eſt iſte ⁊ mgr̃ gẽtiũ. j. Thi. j. in quo poſit⁹ ſum ego p̃dicator ⁊ ap̃ls ⁊ mgr̃ gentiũ in fide et veritate. m Hoſpiti. i. xp̃i. n Loq̃bat̃ dicens. ij. Cor. xiij.

o ¶ An experimentū q̄ritis eius q̄ in me loquit̄ xp̄s. id ē vult experiri verū xp̄s possit in me loq. p ¶ Lustratas id est pagratas. q ¶ Ascēdit hierosolymā videre Petrū ad Gal. j. vbi dicit glo. Nō discere aliq̄d ab eo: ſ3 videre eū ꝓpt̄ affectum aplat⁹. Et vt petr⁹ sciret me fore sibi coapostolu3 mag⁹ Demosthenis. quid inquit si ipm̄ audissetis. q. d. multo mag⁹ miraremini. De isto eschyne loq̄t̄ Gual. i. j. li. alexandreidos. Interea senibus in palladis arce receptis: Eschynes loquit̄: ceptaq3 Demosthena litis arguit: ꝛ pace ostendit nil tutius esse: sed quare vocabat eum bestiā3

r ¶ Damasc⁹ vrbs est Syrie: condita a damasco dispēsatoris abrahe filio sicut dic̄ Isi. ety. xiiij. arabia appellata. i. sacra h̄ eīm significare interp̄tat̄ eo ꝙ sit r̄gio thurifera odores creans: i. c̄ saltib⁹ ꝛ myrrha et cinamomu3 ꝓuenit ipsa est et Saba appellata a filio Chus q̄ nūcupatus ē Saba. Ita dicit Isid. xiiij. ety. Hierosolyma exponitur in opusculo vocabuloꝝ biblie.

q ¶ Et māsit apd̄ eū dieb⁹. xv. gal. j. s ¶ Hoc eīm

struend⁹ erat. [t] Rursūq3 p⁹ ānos q̄tuordeci assūpto barnaba et Tito: exposuit cu3 ap̄lis euāgeliū: ne forte in vacuū [v] currere3 aut cucurrisse3 [x] Hz nescio q̄d latēt̄ energie viue vocis act⁹: ꝛ i aures discipuli d̄ auctoꝝ ore trāsfusa forti⁹ sonat [y] vn̄ ꝛ eschines cū [z] Rhodi exularet ꝛ legeretur illa demosthenis oratō quā aduersus eū habuerat mirātib⁹ cūctis atq3 laudātib⁹ suspirās ait. Quid si ipsam audissetis bestiā sua v̄ba resonātē.

Ca. iij.

[a] Nec h̄ dico ꝙ sit aliq̄d in me tale q̄d vl' possis a me audire vel velis discere: s3 q̄ [b] ardor tu⁹ ꝛ discēdi [c] studiū etiā [d] absq3 nob p se pbari debeat. [e] Ingeniū docile ꝛ sine doctore laudabile ē [f] nō q̄d inuenias: [g] s3 q̄d q̄ras cōsideram⁹ [h] Mollis cera ꝛ ad formādū facil': et si artificis ꝛ [i] plaste cesset man⁹ tn̄ v̄tute totū ē q̄cq̄d eē p̄t [k] paul⁹ ap̄ls ad pedes gamaliel' legē moysi ꝛ ꝓphas didicisse se gloriat̄: [l] vt armat⁹ sp̄ualib⁹ tel' postea doceret cōfidēt̄

audi q̄d dicit Valeri⁹ maxim⁹. Tantus orator et mōtāinfest⁹ aduersarius: sic inimici vim: ardoreq3 dicēdi suspexit: vt se scriptorū ei⁹ paꝝ idoneū lectorē eē p̄dicaret expertus acerrimu3 vigorē oculoꝝ terribile vult⁹ pōdus accomodatū singulis v̄bis ꝓ sono vocis efficacissimum corporis motus.

3 ¶ Rhod⁹ nomen ē ciuitat̄: quam Cecrops ꝯdidit: ꝛ etiam insule. vn̄ ysido. xiiij. ety. vbi agit d̄ insul' sic ait Rhod⁹ cycladum p̄ma ab oriēte i q̄ Rose capitoliū d̄r esse inuētū dū ciuitas cōderet̄: ex quo ꝛ vrbs ꝛ insula Rhodos est appellata.

mysterio hebdomadis ꝛ ogdoadis ꝛc. Hebdomas sūptū est a greco: q̄d ipsi dicunt hebdomos. Et deriuat̄ ab hepta q̄d ē septē q̄si heptomos: cōuersa p in b ꝛ t in d fit hebdomos. Silr̄ ogdoas ab octo q̄d est nomē grecū deriuat̄. nā hoc nomē octo sūpsim⁹ a grecis. Vl' dr̄ hebdomas ab hepta. i. septē ꝛ doas ꝙ ē dies. Et ogdoas ab ogdo. i. octo. ꝛ doas dies. Per hebdomade3 significat̄ vetus testa. cui seruit septenarius q2 iudei celebrant septimū die. s. sabbatū. Itē septimū mensem: septimū annū: ꝛ in vltimo septime decadis faciebāt iubileū. Ogdoas siue octonari⁹ seruit nouo testō: i quo celebrat̄ dies octaua resurrectionis. Construe sic. Futurus gentiū p̄dicator instruendus erat hoc mysterio hebdomadis vl' hebdoadis. i. septenariȷ̄ p quē designatur vetus te. Et ogdoadis. i. octonariȷ̄ p que3 designatur nouū: ve. s. intelligeret p mansionē septē ꝛ octo dierū apud petrū se esse cōstitutū doctorē noui ac ve. test. Aliter. n. cōtrariū esset illud q̄d legit̄ ad Gala. j. Veni videre petrū. glo. nō discere ꝛc. t ¶ Rursum ꝛc. exposuit. i. retulit. v ¶ Curreret aut cucurrisset. i. ne putaret inutiliter p̄dicasse: Gal. ij. x ¶ Habz ꝛc. viua vox. Hec est lr̄a antiqua. Moderni hn̄t viue vocis act⁹ et in idē redit. Construe sic. Viua vox vel actus viue vocis h3 nescio q̄d latent̄ energie. q. d. nō possū exp̄mere quātū interi⁹ opet̄: ꝛ hoc est q̄d sequit̄. Et in aures ꝛc. trāsfusa. s. vox. Fortius sonat: q2 fortius imp̄mitur vl' sonat ꝛ tūc trāsfusa erit nominatiuus pluralis. Energia. dr̄ interior opatio vel labor interior. Et dr̄ ab en q̄d est in. ꝛ erge q̄d est opatio. Vel deriuat̄ ab hoc verbo energo q̄d est int⁹ opor: p interiori opatione ponit̄ h̄. Sequit̄ testimoniū Eschyni p q̄d p̄missa ꝓbat.

y ¶ Unde ꝛ eschynes cum Rhodi exularet ꝛc. Eschynes ꝛ demosthenes duo fuerunt oratores: et eschynes impugnauit causam Thesipōtis. Demosthenes defēdit et eschyno preualuit. Unde Eschynes qui erat atheniensis Rhodum in exilium missus fuit: Et hoc est quod scribitur in. viij. libro valerij maximi. Eschynes cum propter iudicialem ignominia3 relictis Athenis Rhodum petijsset: atq3 ibi rogatu ciuitatis suā prius in Thesiphontē: deinde demosthenis ꝓ eodē oratio3: clarissima ꝛ suauissima voce recitasset: ammirantibus cunctis vtriusq3 culminis eloquentiam: sed aliquāto

Nec hoc dico. hic vitat arrogantiā cōtinentia vt p3 in diuisione supposita: ꝛ ideo ptrāseo breuitat̄ cā lr̄a plana est. Nec hoc dico ꝙ sit aliq̄d tale i me ꝛc. Hec est lr̄a Hiero. q. d. nō ꝓposui tibi exempla p̄dicta q̄si sentiens de me ꝙ ꝓpter sciām meā debeas venire ad me: vel ꝙ possis aliqua vtilia audire de me vel discere immo dico q. b ¶ Ardor tuus. i. feruor addiscēdi. c ¶ Et studiū discendi. i. vehemens applicatio animi ad discendū. d ¶ Absq3 nobis p se ꝓbari debeat. q. d. etiā sine me laudabiliter studes. Vn̄ cōmendari debes: ꝛ hoc est q̄d subdit p generalē suiā3 dicēs. e ¶ Ingeniū docile ꝛ sine de ꝛ p etiā. f ¶ Nō q̄d inuenias ꝛc. Hic cōmendat eu3 de bona intentiōe cū dicit nō consideramus q̄d inuenias. i. quātū studendo ꝓficias. g ¶ Sed q̄d q̄ras. i. q̄d q̄rere intēdas. s. noticiā sacre scripture. Dicit eīm Amb. Intentio tua opi tuo nomē imponit. h ¶ Mollis cera ꝛc. hic innuit ꝙ sit habilis ad ꝓficiēdū exēplo mollis cere: q̄ de facili recipit imp̄ssionē quarulibet figuraꝝ: dicit g.

h ¶ Mollis cera ꝛc. Cōstrue sic: Mollis cera ꝛ facilis ad formādū etiā si. i. q̄uis man⁹ artificis q̄ h3 artē opandi d̄ cera. Et plaste. i. formatoris q̄ formas imp̄mit. Cesset. id est q̄uis nl'ls i ea opet̄. Tn̄ v̄tute. i. potētia. Est q̄cq̄d pōt esse actu: q2 illa potētia de facili redigeret̄ ad actum. Silr̄ dicit d̄ paulino ꝙ l3 doctore careat: tn̄ ꝓpt̄ nobilitatē ingenij habilis ē vt in studio ꝓficiat. i ¶ Plastes d̄r formator vel figul⁹ a plasmo. mas. q̄d ē formare: q̄d deriuat̄ a plasmos grece q̄d ē formare. Quidā dicūt ꝙ plastes dr̄ ab h̄ verbo greco plaste q̄d ē manib⁹ cōpono. Et sumit̄ h̄ nomē plastes a scd̄a psona p̄teriti pfecti passiui q̄d est peplaste. k ¶ Paul⁹ ap̄ls ꝛc. Ne paulin⁹ pp cōmēdationem sup̄i⁹ factā nimis suo sensu inniteret̄: h̄ inducit eū vt doctorē sacre scripture q̄rat ꝓpt̄ vtilitatē quā inde ꝯseq̄t̄. Et ponit exēplū pauli q̄ multū ꝓfecit audiendo Gamalielē. vn̄ dicit: Paul⁹ ap̄ls ad pedes Gamaliel' ꝛc. gl'iat̄ ac. xxij.

l ¶ Ut armat⁹ sp̄ualib⁹ telis. Sp̄ualia tela sūt v̄tutes ꝛ miracula q̄bus sp̄uales hostes impugnāt̄ ꝛ eoꝝ tēptationibus ꝯtrariat̄: q̄ bis armat⁹ ē cōfident̄ docet: vn̄ dicit cum ap̄lo. ij. Cor. x. m ¶ Arma. n. militie nostre. i. virtutes ꝛ miracula per que in predicatione militamus. n ¶ Nō carnalia sunt. debilitate. o ¶ Sed potentis dei. i. p deū.

p Ad deſtructionē munitionū.i.vt deſtruāt ↄſilia hoim ſeu demonū diuerſis calliditatib⁹ munita. Conſilia hoim vel demonū deſtruentes.ſ.ſumus: vel hoc ꝗ dico. Arma militie noſtre ꝛc. vſqꝫ huc interpoſitio eſt. Supius enim dixerat ſicut patet in textu epl'e. Nō ſm carnē militam⁹ ꝛc. Et eſt ſuſpenſiua cōſtructio. vnō repetēdū eſt. Militamus nos dico: deſtruentes cōſilia hoim vel demonū

tem. Cōſtrue ſic: oportet inqͣt apl's ep̄m eſſe obtinentē eū ſmonē q̄ eſt ſm doctrinā.i. veritatē: vt potēs ſit vita ꝛ ſcētia. Exhortari ſcientes in doctrina ſana. Et reuincere.i. redarguere: cōtradicentes.i. eos q̄ cōtradicunt veritati.

p Et oēm altitudinē.ꝛ ꝓfunditatē intellect⁹ tā legiſpitoꝝ ꝗ phoꝝ. Altitudinē dico.
r Extollētē ſe aduerſus ſciam dei.i. que de deo ē: vt dū impugnāt ꝑtū virginis ꝛ hmōi.
s Et captiuātes .i. in captiuitatē redigentes.
t Oēm intelle.i. captiuos ducim⁹ oēs ſupbe itelligētes dū xp̄o ↄdicentes ducim⁹ vſqꝫ in obſequꝫ xp̄i.i.vt ſi dei xp̄i cū prius repugnauerāt: hūiliter obediāt: et hoc eſt qd̄ hic dicit̄ ad obediēdū deo. Textus apl'i ē. In obſequiū xp̄i: ꝛ parati ſum⁹ ſubiugare oēm inobedietiā.
v Timotheū ꝛc. Hic oñdit ſciā ſacre ſcripture eē ei neceſſariā in qlibet ſtatu. Et p̄mo i ſtatu p̄latiōis exēplo Timothei epiſcopi: q̄ lꝫ ab infantia lrās ſacras didicerat: tñ monet eum Paul⁹: vt earū ſtudiū nō negligat: h̄ eſt qd̄ hic dicitur:

[m] Arma.n. nr̄e militie non [n] carnalia ſunt [o] ſed potētia dei: [p] ad deſtructiōꝫ munitōnū ꝛ cogitatōēs deſtruētes [q] ꝛ oēm altitudīeꝫ [r] extollētē ſe aduerſus ſciam dei: [s] ꝛ captiuātes [t] oēꝫ intellectū ad obediēdū xp̄o: ꝛ parati ſubiugare oēm inobediētiam. [v] Timotheū ſcribit ab infātia ſacris lr̄is eruditū ꝛ hortat̄ ad ſtudiū lectiōis ne negligat grāꝫ q̄ data ſit ei p ipoſitōꝫ manus [x] preſbyteri. [y] Tyto ꝑcipit: vt int̄ ceteraſ virtutes ep̄i quas breui ſermone [z] depinxit: [a] ſciām quoqꝫ ī eo eligat ſcripturaꝝ [b] obtinētē inqͣt eū q̄ ſm doctrinā eſt: fidelē ſermonē vt potēs ſit exhortari ī doctrina ſana ꝛ ↄdicentes reuincere.

Ancta Cap̄m .iiij.
q̄ppe ruſticitas ſolū ſibi ꝓdeſt: ꝛ q̄tuꝫ edificat ex vite merito eccleſiā xp̄i: tātū nocet ſi deſtruētib⁹ [c] nō reſiſtat. [e] Malachias ꝓpheta immo p malachiam dñs interrogauit ſacerdotes legē. [f] Intantū ſacerdotis officiū eſt: iterrogatū rn̄dere de lege. [g] Et ī deutronomio legim⁹. [g] Interroga patrē tuū ꝛ annūciabit tibi [g] ſeniores tuos: ꝛ dicēt tibi. [h] In pſalmo quoqꝫ centeſimo decimooctauo. Cātabiles mihi erāt iuſtificatiōes tue ī loco ꝑegrinatiōis mee Et ī deſcriptōe iuſti viri: cū eū arbori vite. [i] Dauid q̄ ē ī paradyſo compararet: iter ceteras virtutes hoc etiam intulit. In lege domini voluntas eius: et in lege eius meditabitur die ac nocte. [i] Daniel in fine ſacratiſſime viſiōis ait iuſtos fulgere q̄ſi ſtellas: et intelligentes id ē doctos [k] quaſi firmamentū. [l] Vides quantū inter ſe diſtant iuſta ruſticitas et docta iuſticia. Alij ſtell': alij celo cōpant̄. Quāqͣ iuxta hebraicā v̄itatē vtrūqꝫ de eruditis poſſit itelligi. Ita eñ apud eos legim⁹. Qui aūt docti fuerit [m] fulgebūt quaſi [m] ſplēdor firmamēti: [n] ꝛ qui ad iuſticiā erudiūt multos [n] quaſi ſtelle in perpetuas eternitates [o] Cur dicit̄ Paulus apoſtolus vas electōis.

c Sancta q̄ppe ruſticitas ꝛc. hic docꝫ defectū h⁹ ſcie ī q̄libet ſtatu eſſe dānoſuꝫ cū dicit: ruſticitas. .i. ſimplicitas.
d Nō reſiſtat ſcꝫ cū poſſit.
e Malachias ꝓpha ꝛc. Hic oñdit ī ſtatu ſacerdotalis dignitatis ſciam eē neceſſariā ꝛ hoc p mltas auctoritates. ꝛ p̄mo aſſumit auctoritatē. malachie dicēs Malachias ꝛc. interrogauit ſacerdotes. malachie.j.ꝛ.ij.
f In tm̄ ꝛc. rn̄dere de lege. In malach.ij. ſup illū textuꝫ. Labia ſacerdotiſ cuſtodiunt ſciam ꝛc. gloſa. Si ſacerdos d lege interroget̄ debeat rn̄ſiētes cōicat: alioqn̄ fruſtra iactet dignitatē cui⁹ ī bꝫ opatiōꝫ. Itē aggei.ij. ſup illū locū Interroga ſacerdotes legē dicit glo. Sacerdotū eſt legē ſcīr dñi ꝛ ad interrogationeꝫ de lege rn̄dere. Si ſacerdos ē ſciat legeꝫ dñi. Si ignorat legē ipē ſe arguit nō eē dñi ſacerdotē.

Timotheum ſcribit ꝛc. prima Timoth.j. Hoc preceptū commendo tibi fili Timothee ſm precedentes in te prophetias. Glo. ſm ſcientiā ꝓphetarū que erat in te anteqꝫ eſſes ep̄s ordinatus. Ecce qualiter fuit ab infantia ſacriſ lr̄is eruditus. Ad ſtudiū vo hortatur dicens.j. Timo.iiij Attende lectioni exhortationi ꝛ doctrine: ꝛ ſequitur: ibi. Noli negligere gratiā que data eſt tibi p ꝓphiam cū impoſitiōe manuum preſbyteri. Et exponit glo. ſic. Noli negligere grām epatus q̄ eſt in te: q̄ tibi data eſt p ꝓphetiam .i. ſctōꝝ electionē. in q̄ ex ꝑteritis vꝫ dicere qualis futuruſ ſit. vel ꝓphiam hic vocat inſpirationē ſpiritusſancti: quo reuelāte cognouit apl's Timotheū eē dignū ep̄ali honore. x Preſbyteri .p pſbyterorꝝ. Singulare p plurali poſuit: q: min⁹ trib⁹ eſſe non pn̄t in cōſecratione ep̄i: vel ideo ſingulariter dicit pſbyteri q: vnus imponit manum ceteris aſſentiētib⁹. Alia lr̄a eſt pſbyterij q: pſbyteriū eſt cā cur man⁹ imponāt: vl' q: impoſitio manuū dat pſbyteriū ordinato. Poſtea ꝓponit aliud exēplū ad idē cū dr̄. y Tito ꝛc. Depinxit.i. deſcripſit: ad Titum.j. Oportet ep̄m ſine crimine eſſe ꝛc. a Scientiaꝫ quoqꝫ in eo eligat.i. eligēdā oñdat. b Obtinētē.i. textu ē amplectē-

g Et in deutro. legim⁹.xxxij. Interroga patrē ꝛc. ſeniores. pſbyter grece ſenior latine. h In pſ.qꝫ.cxviij. dicit Dauid Cātabiles mihi erāt ꝛc. i Daniel ꝛc. Oñdit eruditā iuſticiā ac ſciam ruſticia vel ſimplicitate meliorem dicit ꝗ daniel in fine ſecretiſſime viſionis ꝛc. Danielis xij.c. Dr̄ aūt ſecretiſſima h̄ viſio q: ē de icarnatiōe xp̄i ꝛ morte ei⁹ ꝛ die iudicij: vl' ſecretiſſima ꝑp̄t difficultatē k Quaſi firma. qd̄ mag eminet.j. Corinth.xv. Alia claritas ſol': alia claritas lune: ꝛ alia claritas ſtellarum Stella.n. differt a ſtella ī claritate ꝛc. l Vides q̄tū ꝛc.i. ſimplices iuſti: ꝛ ſapientes docti q̄ inſtruūt alios m Fulgebūt q̄ſi ſplēdor firmamēti: q̄tū ad p̄miū eſſentiale. n Et q̄ ꝛc. qi ſtelle. Stell' cōpat̄ ꝓp p̄miū accidētale: qd̄ ↄſequūt̄ ex alioꝝ īſtructiōe: ꝛ cū h̄ habebūt eēntiale. o Cur di paul⁹ ꝛc. h̄ oñdit ſciam ſacre ſcripture eē neceſſariā in ſtatu officij ꝑdicatōis. Et h̄ ꝓbat p paulū: q̄ ꝓpter ſcripturarū ſciam quam habebat aſſumptus fuit ad ꝑdicationis officiū: ꝛ hoc ē qd̄ dicit. Cur paulus apoſtolus fact⁹ eſt vas electionis.i. quare electus et aſſumptus eſt: vt quaſi vas domi pre

cioſum p mundū portaret p̄dicationis v̄bū. Actuū.ix. Uas electōis ē mihi iſte. Et r̄ndet. p Nepe q2 vas leḡ ⁊ ſanctaꝝ ſcpturarū erat armariū.q.d. Ideo ad h̄ elegit paulū q2 vidit idoneū: ſed contra Non e gratuita eſt electio dei. Solū. hic agitur de electione p̄dicatōnis ⁊ n̄ de electione p̄deſtinatōis

Johānis. Duo aūt ſūt q̄ faciūt excellētiā doctrine mirabilē. Primū cū ille q̄ docet etatis ē tenere. Scōm ē illud: qn̄ illi q̄ docent ſunt ſimplices ⁊ ydiote. Primū videbant phariſei in ſaluatore. vn̄ d2 hic. Duodecim annos. Ecce etas tenera. x Et in tēplo ⁊c. dū prudent̄ interrogat

q Phariſei ſtupent ⁊c. q2 pauli n⁹ eruditꝰ erat i ſeclarib⁹ ſciētijs ne forte putaret ꝙ ſacre ſcipture itelligētias poſſet cape p ſe: hic oñdit ꝙ h̄ facere nō p̄t ſine gr̄a reuelāte: q2 gr̄a di reuelat archana ad q̄ nō p̄t puenire ſecularis ſcia ſicut pz i xp̄o homine ⁊ i ſctis hominib⁹: ſicut fuerūt apl̄i ⁊ p̄phe ⁊ p̄iarche. vn̄ dic̄ q Phariſei ſtupēt i doctria dn̄i id ē xp̄i hois q̄ plen⁹ erat gr̄a: ⁊ tota trinitas ei r̄uelabat archana: q̄ pur⁹ hō penetrare nō poterat.

p Nempe quia vas legis: et ſcripturarū ſanctaruz erat armariū. q Phariſei ſtupent in domini doctrina: r et mirantur in petro et iohanne quomodo legem ſciant: cuz lr̄as nō didicerint. s Quicquid enim alijs exercitatō ⁊ quotidiana in lege meditatio tribuere ſolet: ill' hoc ſpiritusſ̄ctus t ſuggerebat. t Et erāt iuxta qđ ſcriptum ē docibiles deo: v Duodeciz annos ſaluator ipleuerat: x et in templo ſedens de queſtionibus legis interrogās magis docet dū prudenter interrogat. y Niſi forte ruſticū Petrū: ruſticum Johānem dicam⁹: quorū vterꝗ dicere poterat: etſi impiti ſermone: non tamē ſcientia Johānes ruſtic⁹: piſcator indoctus. z Et vnde illa vox obſecro. In principio erat v̄bū: ⁊ v̄bū erat apud deū: ⁊ deus erat verbū. a Logos grece: b multa ſignificat nā ⁊ v̄bū ē c ⁊ rō: d et ſupputatio: e ⁊ cā vniuſcuiuſꝗ rei. p quā ſūt ſingula q̄ ſubſiſtūt que vniuerſa recte itelligimus i chriſto.

Capitulum.v.

Hoc doctus Plato neſciuit. g hoc demo

Ecce doctrie excellētia L̄u.ij. inueiēs qđ tāgit h̄. Scōm videbāt in petro ⁊ Johāne: ⁊ iō mirabant̄ i eis elegātiā doctrine vn̄ d2 hic. y Niſi forte ⁊c. Coſtrue ſic p̄ſumēdū eēt petrū ⁊ Johānē aliqđ ſcire niſi nos dicam⁹. i. ſi nos nō dicēm⁹ ruſticū petr2 ⁊ ruſticū Johem eſſe: ſ; i veritate nos dicim⁹: ꝙ fuerūt ſimplices ⁊ idiote ſicut legit̄ actu .iiij. tn̄ habuerāt elegātiā doctrine: vn̄ ſeq̄t̄. Quoꝝ vterꝗ dicē poterat illud qđ ſumit̄ .ij. Cor.xj. Et ſi. i. ꝗuis. Imperiti ſim⁹ ſmone. i. ligua materna. Non tamen impiti ſumus ſciētia. ſ. inſpirata. Johannes ruſticus fuit genere: piſcator officio. Indoctus ſine literis ab homine traditis. q2 piſcator indoct⁹ erat anteꝙ vocaret̄ a domino.

rat. vn̄ Joh.vij. Cū mirarent̄ iudei dicētes: quō h̄ litteras ſcit cū nō didicerit. R̄ndit ih̄s ⁊ dixit. Mea doctrina nō ē mea ſ; ei⁹ q̄ miſit me. Itē Luce.iiij. Mirabant̄ in v̄bis gr̄e q̄ p̄cedebāt de ore illi⁹. Reuelauit ḡ gr̄a xp̄o hoi: reuelauit nihilominꝰ aplis. vnde dicit.

r Et mirant̄ in petro ⁊ Johāne ⁊c. Act.iiij.ca. Uidentes petri cōſtantiā ⁊ iohānis cōpto ꝙ homines eſſent ſine lr̄is ⁊ ydiote: ⁊ admirabant̄ ⁊c. ⁊ certe nō erat amirādū: q2 doctorē habuerūt qui interuallo tp̄is nō indiget ad docendū. et hoc eſt quod dicit.

s Quicquid ⁊c. Suggerebat. i. indicabat.

t Et erāt iuxta qđ ſcriptū ē: Dydaſchoi theu. i. docibiles vel dociles dei. Theu genitiu⁹ eſt hui⁹ nois theos. S; vbi ē illud ſcriptū glo. ſup illū textū. Joh.vj. Scriptū eſt illud p̄phis: et erūt omnes docibiles dei vel dociles: dicit pluraliter. q2 oēs p̄phe vno eodēꝗ ſpū repleti: lz p̄phauerint diuerſa: ad idē tēdebāt quapropt cū quouis coꝝ oēs alij cōcordabāt ſicut in Joel qui dicit Et erūt oēs docibiles vel dociles dei Joelis.ij. vbi noſtra lr̄a eſt: Letamini in dn̄o deo noſtro q̄ dedit nob doctorē iuſticie. Itē Iſa.liiij. Ponā iaſpidē p̄pugnacula tua ⁊c. ⁊ vniuerſos filios tuos doctos a dn̄o. Itē Hiere.xxxj. Poſt hoc dicit dn̄s. Dabo legem meā in viſceribus eorum: ⁊ in corde coꝝ ſcribam eaz. In euāgelio Johā.vj.c. vbi ſcribitur. Et erunt omnes dociles dei. Greci ſic habent.

Per lr̄as latinas ſonat ſic: kai ſontai panthes dydaſchoi theu. Et in p̄nunciatione ſic ſonat. keeſonthe pāthes vel theos dydaſchi theu. Ai. n. diphtōgus h3 ſonū e: ⁊ oi dypthōg⁹ h3 ſonū i: ⁊ eu dyphōgus h3 ſonū v vocalis. Hui⁹ aūt interp̄tatio. Et erāt omēs dociles dei: vel potius docti dei. Dydaſcho. eīn verbū grecuz idē ꝙ doceo. vn̄ dydaſculos. i. doctor: ⁊ dydaſchos. id eſt doctus. Item per antiquas biblias inueni figuras has.

Et ſicut p̄dictū eſt ſonant apđ nos: theu dydaſchoi. i. dei docibiles. i. edocti a deo vel quos deus docuerat vel docebat.

v Duodecī ānos ⁊c. Dictū eſt ē ꝙ phariſei mirabātur in doctrina ſaluatoris: mirabant̄ i doctrina petri ⁊

z Et vn̄ illa vox obſecro. illa d2 admiratiue ⁊ diſcretiue. q. d. illa vox admirabilis excellētior ceteris vn̄ venit. vnde Aug. Si alti⁹ intonuiſſz tot⁹ mūdꝰ cape nō potuiſſz: vn̄ ſignat i aqla: q̄ ceteris auib⁹ alti⁹ volat. vn̄ v̄cit eis niſi a ſolo deo. Illa vox. ſ. in p̄ncipio erat v̄bū: ⁊ verbū erat apđ deū ⁊ d̄s erat v̄bū. Ecce elegātiā doctrīe quā habuit a deo: ⁊ nō ab hoie: q2 v̄o mentionē fecerat de v̄bo: qđ grece d2 logos qđ multa ſignificat apud grecos dicit ꝙ ſcōm oēs ſuas ſignificationes conuenit xp̄o. Dicit ergo.

a Loges grece quod talibus figuris ſcribitur apud grecos.

b Multa ſignificat. Nam et verbum eſt ⁊c. Chriſtus dicitur verbū inꝗtū patrē dicētē manifeſtat. c Ratio d2 inꝗtum creaturas ad finē ordinat. d Supputatio. inꝗtū diſtinguit. e Cā inꝗtū res in ee p̄ducit. Ul' meli⁹ ⁊ magis ordinate. Uerbum dicitur ꝗtum ad patris dicentis manifeſtationem. Cauſa dicitur ꝗtum ad rerum creatōnem. Ratio dicitur ꝗtum ad creatorum ordinationē ad finem. Supputatio v̄o dicitur ꝗtū ad ordinatorū diſtinctionē. Et nota ꝙ logos d2 ab hoc verbo logo qđ eſt dico

f Hoc doctus plato ⁊c. hic oſtendit ꝙ ſapientia mūdana celeſtia nequit indagare myſteria: que quibus vult reuelat gratia. Unde Mathei.xj. Confitebor tibi pr̄ dn̄e celi ⁊ terre: q2 abſcondiſti hec a ſapientibus ⁊ prudentibus: ⁊ reuelaſti ea paruulis. Dicit itaꝗ. Hoc doctus plato neſciuit qđ de verbo dei Johannes p̄dixit. Et ſimiliter.

g Hoc demoſthenes eloquētiſſimus ignorauit: ⁊ tamē plato maxim⁹ erat ph̄s. Demoſthenes rhetor eloquētiſſimus. de vtroꝗ ſatis dictū eſt ſupra. Demoſthenes aūt ſ̄m deriuationē grecā d2 a demos qđ eſt populus ⁊ ſthemos qđ ē v̄tus ⁊ ſtat⁹: quaſi robur ⁊ ſtat⁹ ſiue potētia populi. ⁊ ſ̄m ꝙ dicit Hiero. hoc doctus plato neſciuit. videtur Aug. ſenſiſſe cōtrariū dicens in ſeptimo cōfeſ. ſe legiſſe in quibuſda platonicoꝝ libris: nō q̄dē his verbis ſed hoc idē multis ⁊ multiplicib⁹ pſuaderi rōnib⁹: ꝙ in principio

erat verbū: ⁊ cetera q̄ ſequitur aduſq̃. Et tenebre eā nō
cōp̄bēderūt. ⁊ φ oīs aīa q̄uis teſtimoniū p̄hibeat de lu
mine: nō eſt ipa lumē: ſ3 verbū dei de⁹. Eſt eīn lumē veru3
qd̄ illuminat oēm hoīm veniente in hūc mūdū: ⁊ in mōo
erat ⁊ mundus p̄ eū fact⁹ eſt: ⁊ mundus eū nō cognouit.
¶ Itē dicit ſe ibidem
legiſſe φ verbū: de⁹
nō ex carne non ex
ſanguine: nō ex vo
lūtate viri: neq̃ ex
voluntate carnis:
ſ3 ex deo natus eſt.
Ex his itaq̃ vī φ
doctus plato ſciuit
φ in p̄ncipio erat
verbū ⁊ verbū erat
apd̄ deū: ⁊ de⁹ erat
v̄bū. Uerūtn̄ h̄ ne
ſciuit a puro ſpiri
tu puro aſpectu in
telligentie ſicut ſci
uit ioh̄es ſ3 quodā
rationis diſcurſu:
⁊ enigmate. Tolla
tur ei impi⁹ ne pu
ro aſpectu intelligē
tie cōtēple⁊ gloria3
dei. Iſaie. xxvj. ſcḋm
ſeptuaginta.
b ¶ Perdam inq̄t
ſapiam ⁊c. vſq̃ ad
locū illū Abraā vi
dit diē ⁊c. h̄ oñdit
defectū ⁊ iſufficiētī
am ſecularis ſapie
⁊ effectū ⁊ ſupabū
dantia3 grē. litera
plana eſt. Auctori
tates manifeſtant
ſeipas prima ſumi
tur. de. j. Cor. j. Perdam ſapientiam ſapientium: et pru
dentiam prudentium reprobabo Gloſa id eſt mundana3
ſapientiam et prudentiam eliminabo a predicatoribus
euangelij. Et hoc ſumitur de abdia. ca. j. vbi dicit. pdam
ſapientes de ydumea: ⁊ prudentiam de monte eſau. Itē
yſai. xxix. peribit ſapientia a ſapientibus eius ⁊ intellect⁹
prudentiū eius abſcondet.
l ¶ Uera ſapia pdat falſam ſapiam. i. eliminabit a p̄dica
toribus euangelij: ſicut patet in paulo de quo ſubiungit.
k ¶ Et pro quia.
l ¶ Oz q̃ ſtulticia predicationis in cruce ſit. i. q̄uis predi
catio crucis ſtulta reputet. j. Cor. j. Uerbū crucis p̄euti
bus quidē ſtulticia eſt.
m ¶ Tamen paul⁹ ſapiam loq̄t inter pfectos. j. cor. ij. et
vocat h̄ pfectos nō pfectos cognitores ⁊ doctores q̄bus
opus nō eſt doceri ſed auditores iā capaces. S3 quam ſa
pientiam ſequar.
n ¶ Sapiam aūt nō ſeculi hui⁹ ⁊c. i. malignoꝝ ſpirituum
vel p̄hoꝝ qui p̄ncipes mūdi videbant. Qui deſtruunt. i.
quoꝝ ſapientia deſtruit.
o ¶ Dei ſapiam. i. xp̄m in quo oſtenſa eſt dei ſapia de redē
ptione hominū loquimur: dico.
p ¶ In myſterio. i. exponēdo myſteria in quib⁹ xp̄s ſigna
tur abſcondita vt neſciāt pſeudo: qz non in v̄bis ſ3 in vir
tute eſt: non humana ratione cōprehenſibilis: ſed ſpirit⁹
efficatia credibilis. q ¶ Quā. ſ. ſapientiam.
r ¶ Deus p̄deſtinauit. i. p̄ordinauit.
s ¶ Añ ſecula. i. anq̃ mūd⁹ eſſet. t ¶ Dei ſapia xp̄s eſt
Chriſtus eīn dei virtus ⁊ dei ſapia. j. cor. j. Predicamus
xp̄m dei v̄tutē. ⁊ dei ſapiam. v ¶ Hec ſapia in myſterio
abſcondita eſt. ſub diuerſis figuris in veteri teſtamento.
x ¶ De qua ⁊ noni pſalmi titulus p̄notat p occultis filij
⁊c. col. ij. y ¶ Et q̄ in myſterio ⁊c. ad ro. j.

ſtenes eloquens ignorauit. [b]Perdam inquit ſapientiā ſapientiū ⁊ prudētiā prudētiū reprobabo. [i]Uera ſapientia p̄det falſam ſapiētiā [k]⁊ [l]q̄ʒq̄ʒ ſtulticia p̄dicatiōis in cruce ſit [m]tñ paulus ſapientiam loquit̄ inter perfectos. [n]Sapiam aūt nō ſeculi iſtius q̄ deſtruitur nec p̄ncipū hui⁹ ſeculi ſed loquit̄: [o]dei ſapiam in myſterio [p]abſconditā [q]quā [r]p̄deſtinauit [s]deus añ ſecula. [t]Dei ſapiētia xp̄s eſt. Chriſtus eīn dei virtus ⁊ dei ſapia. [v]Hec ſapientia in myſterio abſcondita [x]eſt ō qua et noni pſalmi titulus prenotatur pro occultis filij in quo ſunt oīs theſauri ſapientie ⁊ ſciētie dei abſconditi. [y]Et q̄ in myſterio abſconditus erat pre

deſtinatus eſt ante ſecla: [z]p̄deſtinatus aūt ⁊ p̄figurat⁹ i lege ⁊ prophetis. [a]Uñ ⁊ p̄phete appellabant̄ vidētes qz videbāt eū quē ceteri nō videbant. [b]Abraā vidit diem eius ⁊ letatus eſt. [c]Aperiebantur celi ezechieli: [d]q̄ pp̄lo peccatori clauſi erant [e]Reuela inquit dauid oculos meos [f]⁊ conſiderabo mirabilia de lege tua. Lex eni3 ſpiritualis eſt: [g]et reuelatōne opus eſt vt intelligatur [h]ac reuelata facie dei gloriam [h]contemplemur. [i]Liber in apocalipſi [k]ſeptem ſigillis ſignatus oſtēditur: [l]quē ſi dederis homini ſcienti literas vt legat: reſpondebit tibi. Nō poſſum: ſignatus eſt eīn. [m]Quanti hodie putant ſe noſſe literas tenent

z ¶ Predeſtinatus aūt ⁊ p̄figuratus ⁊c. P̄figuratus
fuit i abel. geñ. c. iiij. quē cayn interfecit i yſaac quā pr̄
imolare voluit geñ. xxij. In ioſeph qz a frib⁹ vēdit⁹ fue
rat geñ. xxxvij. In agno. Exo. xij. In hieremia. Hier.
xviij. in lapide angulari. yſa. xxviij. In lapide p̄ciario.
zach. iiij. In mul
tis alijs figuris.
a ¶ Uñ p̄phe ⁊c.
Supradictū eſt
φ ſacre ſcriptu
re myſteria reue
late ſūt a dō xp̄o
hoī ⁊ aplis ad q̄
nō p̄t ptingē ſci
entia ſecular̄. h̄
oñdit̄ φ reuela
ta ſūt p̄phis ⁊ p̄ri
archis. lr̄a pla
na ē cōtinua ſic
dico φ p̄figura
t⁹ fuit. vñ p̄phe
appellabāt̄ vidē
tes ⁊c. i. intellige
bāt figuraꝝ my
ſteria reuelante
gr̄a diua. Qd̄ aūt
h̄ dr̄. ſumit̄ d̄. j.
reg. ix. vbi d̄r q̄
p̄pha d̄r hodie
vocabat̄ oli3 vi
dēs. Sic oñſa ē
in genere reuela
tio fuiſſe facta p̄
p̄het̄. Poſtmo
dū ſb̄dit̄ ſpālia
exempla i p̄iar
chis ⁊ p̄phis: et
p̄mo d̄ abraha3
p̄riarcha cū dr̄.
b ¶ Abrahā vi
dit diē eius ⁊ letatus eſt Ioh. viij. Abrahā pr̄ vr̄ exul
tauit ⁊ videret diē meū. vidit ⁊ gauiſus eſt. Uidit viſi
one intellectuali ſp̄ūſancto myſteria reuelāte. poſtmo
dū exemplificat in ſpāli de reuelatione facta p̄phis: cū
dicit. c ¶ Apiebant̄ celi ezechieli. Ezech. j.
d ¶ Qui pp̄lo petōri ⁊c. i. iudeis incredulis. yſa. j. Ueh
genti peccatrici pp̄lo graui iniq̄tate ⁊c. e ¶ Reuela ⁊c
meos. i. intellectū meū. f ¶ Et cōſiderabo mirabilia
de lege tua. Sed quare petebat hoc. Certe qz. Lex ſpi
ritualis eſt. i. ſpiritualit̄ intelligenda. ij. cor. iij. lr̄a occi
dit: ſp̄ūs autem viuificat. g ¶ Et reuelatione opus ē
vt itelligat̄. Ro. viij. h ¶ Ac ⁊c. cōtēplemur. ij. cor.
iij. lr̄a eſt Nos aūt reuelata facie dñi gl̄iam ſpeculātes
⁊c. Et expoit glo. nos aūt reuelata facie. i. expedita rōe
in qua iudeis ē velamen. Speculātes. i. p ſpeculū rōis
videntes gl̄iam dei. i. glorioſum dñm ⁊c. vide totā glo.
i ¶ Liber in apocal. Hic incipit quinta ps iſti⁹ epl̄e ſcḋm
diuiſionē p̄habitā: ⁊ oſtendit hic hiero. ſacre ſcripture
difficultatem dupl̄r. Primo oſtendit p̄ticulariter ali
quoꝝ librorum difficultatem tangendo. Secundo ge
neraliter p libros ſingulos diſcurrendo ibi. Uidelicet
manifeſtiſſima eſt geñ. Item iſta ps in qua p̄ticularit̄
p̄cedit h3 duas ptes. In p̄ma oſtendit difficultatem
ſacre ſcripture abſolute: in ſcḋa cōpatiue ibi. Taceo d̄
grāmaticis. Litera plana eſt. i ¶ Liber in apoca. i. lib
apocalip. apocalipſis idem eſt φ reuelatio quia ibi m̄l
ta reuelant̄. k ¶ Septem ſigillis ſignatus oſtendit̄.
id eſt ſeptē ſacris que ſūt i humanitate xp̄i p̄pter redē
ptionem humani generis que ſunt cōceptio: natiuitas
paſſio: deſcenſus ad inferos ⁊ reſurrectio: aſcenſio: ad
uentus ad iudicium. l ¶ Quē ſi dederis ⁊c. Totum
iſtud ſumit̄ de eſa. xix. m ¶ Quanti hodie ⁊cetera.
ſupra oſtendit difficultatem hic confundit ſcioloꝝ

preſumptionē. Et in fine ccludit q̄ nō pñt intelligere niſi p reuelationē: dicit ḡ. Quanti hodie putāt ⁊c. Ecce pſumptio. ¶ n ¶ Tenēt ſignatū libꝝ nec apire pñt niſi ille reſerauerit q̄ hȝ clauē dauid ⁊c. Ecce q̄ neceſſaria eſt reuelatio. Et ſumit̄ hoc de Apo. iij. vbi ſcribitur. Hec dicit ſctūs ⁊ verus q̄ hȝ clauem dauid: qui aperit: et nemo claudit. claudit ⁊ nemo aperit.

¶ o ¶ In actibus aploꝝ ⁊c. Poſt q̄ ꝯfudit ſciolorū pſumptionē ſubiūgit ſtudioſoꝝ ebetationē: ⁊ cognitōnis imꝑfectioꝫ. Et ponit exemplū de eunucho ſtudioſo: qđ ſcribit̄ act. viij. ¶ o ¶ In actib⁹ aploꝝ ſcūs eunuchus imo vt ſcribit̄ i antiquis: ſ plus placet mihi lr̄a modernoꝝ ſcribētiū imo ſcūs vir qđ antiq̄ implicite dicunt. moderni dicūt explicite. ¶ p ¶ Cognominat. i. ſimul nominat: qz viruꝫ etiā eunuchū appellat: actuū. viij. vbi dr̄. Vir ethiops eunuchus ⁊cetera. ¶ q ¶ Cū legeret ⁊c. a philippo. vn⁹ de ſeptē. nec apl's ille philippus tr̄ huic q̄ minus impoſuiſſe manus.

¶ r ¶ Putaſne ⁊c. poſt oñſam ſcripture difficultatē: poſt confuſam ſcioloꝝ pſumptōꝫ p⁹ expſſam ſtudioſoꝝ imꝑfectionē h ſubiūgit doctrine neceſſitatē dicens.

¶ s ¶ Quō poſſum niſi aliquis me docuerit. q. d. nō poſſum intelligē ſine doctore. In opuſculo vocabuloꝝ inuenies tria genera eunuchoꝝ. Quidā. n. naſcūt̄: q̄ dicunt̄ caſtrati. i. caſti nati. Alij facti ſunt ab hoībus: qui ꝓprie dicunt̄ ſpadones a ſpata. Spata dr̄ gladi⁹ a ſpatio: qz ſit ſpacioſa ⁊ lata: vel a patin qđ eſt paſſio. ⁊ forte cū hmōi inſtrumento antiquitus caſtrabātur. Alij ſe caſtrāt ꝓpter regnū dei. q̄ ꝓprie dicunt̄ eunuchi. i. bene vincentes: ab eu quod eſt bonū: ⁊ niche qđ eſt victoria: qz bene vincunt carnis tentatōes: et iſti vltimi merentur. Vel dicitur eunuchus ab eucie quod eſt mulier vel lectus: ⁊ echo qđ eſt cuſtodia: quaſi lecti vel mulieris cuſtos.

¶ t ¶ Ego vt me ⁊c. Hic eunuchi ſtudioſitatē cōmendat q̄ tn̄ p ſe ſcripturā intelligere nō poterat. Litera plana eſt. ¶ t ¶ Ego vt de me interim loquar. i. vt ſermonem de me ⁊ nō de alijs interponā.

¶ v ¶ Nec ſanctior ſum hoc eunucho. q̄ntū ad bonitatē vite. ¶ x ¶ Nec ſtudioſior: q̄ntū ad appetitū ſcientie.

¶ y ¶ Qui de ethiopia. i. de extremis mundi finibus venit ad templuꝫ. Sicut dicit yſid. in. xiiij. ethymo. Ethyopia dicta eſt a colore populorū quos ſolis vicinitas torret: deniq̄ vim ſyderis prodit hominum color. ē eñ ibi iugis eſtus. Naꝫ quicquid eius eſt: ſub meridiano cardine eſt et cetera. Iſte ethyops venerat adorare in Hieruſalem per quem domina ſua multa dona miſerat templo. ¶ a ¶ Reliquit aulā regiā. Candacis regine ethiopum. Et vide qz oēs regine ethyopū dicebant̄ Candaces ſicut romani impatores ceſares dicebāt̄. nec habebat regimen regio hec niſi a feīs. ita ſcribit̄ in hiſtorijs. ¶ b ¶ Et tantus amator ⁊c. cogitationē ꝯciperet. Vel ꝑm aliā literā i cogitatione cōciperet: q̄ hn̄ eā meditabat̄.

¶ c ¶ Lingua volue. frequent̄ repetēdo ¶ d ¶ Labijs pſonaret apte legendo.

ſignatum librū: nec aperire pñt niſi ille r̄ſerauerit q̄ habet clauem Dauid qui aperit ⁊ nemo claudit: claudit ⁊ nemo apit. [o] In actib⁹ apoſtoloꝝ: ſanctus eunuch⁹ imo ſanctus vir: ſic eñ eū ſācta ſcriptura [p] ꝯgnominat [q] cū legeret yſaiā ꝓphetā: interrogatus a philippo: [r] putaſne intelligis q̄ legis: reſpondit. [s] Quō poſſiꝫ niſi aliq̄s me docuerit: [t] Ego vt d̄ me loquar interī: [v] nec ſanctior ſū hoc eunucho [x] nec ſtudioſior [y] qui de ethiopia. i. de extremis finib⁹ mūdi: veīt ad templum: [a] reliquit aulā regiam: [b] ⁊ tantus amator legis fuit diuīe atq̄ ſciē: vt et in vehiculo lr̄as legeret ſacras. Et tn̄ cū librū teneret ⁊ verba dn̄i ī cogitatiōe ꝯciperet: [c] lingua volueret [d] labijs pſonarꝫ [e] ignorabat eū quē in libro neſciēs venerabat̄. [f] Venit philippus oñdit ei ihm q̄ clauſ⁹ latebat̄ in lr̄a. [g] O mira doctorꝭ virt⁹. [h] Eadē hora credidit eunuchus baptizat̄ fidelis et ſanctus: [i] magiſter efficitur de diſcipulo: plus in deſerto fonte eccleſie q̄ ī aurato ſynagoge tēplo repit.

¶ Capi. vj.

[k] Hec a me perſtricta ſunt breuit̄ [l] neq̄ eñ epiſtolaris āguſtia euagari longius patiebat̄: vt itelligeres te ī ſcripturis ſacris ſine preuio ⁊ mōſtrāte ſemitam non poſſe ingredi. [m] Taceo de grāmaticis

¶ e ¶ Ignorabat eū ⁊ cetera. ſ. dn̄m ihm de q̄ legit̄ yſa. liij. ſicut ouis ad occiſionē ducet̄ ⁊ cetera.

¶ f ¶ Venit philipp⁹ ⁊cetera. De iſto philippo dr̄ i hiſtorijs Cōſtat hūc philippū fuiſſe dyaconū nō apl'm. ſi eñ apoſtolus eſſet: ſtatim baptizatis manus imponeret: nec ad hoc alios expectaret. In iſta impoſitione manuū oſtēdebat̄ ſpūſſctūs ſb aliq̄ ſigno viſibili: quē baptizati inuiſibiliter receperāt in baptiſmo. ¶ g ¶ O mira doctoris virtus ⁊c. Hic commendat magiſtri doctrinā p effectū ſubſequentē q̄ multiplex eſt: ſicut pȝ in lr̄a. Dicit itaq̄. O mira doctoris v̄tus id eſt efficatia: ⁊ quare.

¶ h ¶ Eadē hora ⁊c. ⁊ ſctūs. Vide vbi exponit̄ ſcūs i opuſculo de vocabulis biblie.

¶ i ¶ Magiſter efficit̄ de diſcipulo. pl⁹ i deſerto ⁊c. reperit. Iſtud exponit̄ ſic. Eunuchus reuertebat̄ a tēplo qđ erat in irl'm pulchrū ⁊ deauratū: ad qđ multi ꝯueniebāt. vñ dr̄ in lr̄a ſynagoge. i. ꝯgregatiōis fons eccle dr̄ ſacra ſcriptura ſpūaliter intellecta. Sȝ deſertus dr̄: qz a plurib⁹ intelligentia ſpūalis deſerit̄. Pl⁹ ḡ inuenit in hoc fonte q̄ in tēplo: qz ibi inuenit figuras ⁊ enigmata: hic aūt eſt veritas explanata. vñ dicit̄ bonū v̄bū. puer. xvi. Fons vite eruditio poſſidentis. in doctrina ſtultoꝝ fatuitas. i. apta doctoribus eccleſie ⁊ ſynagoge.

¶ k Hec a me ⁊c. Iſta eſt concluſio iſtius ptis in q̄ abſolute oñdit̄ difficultas ſacre ſcripture: ⁊ dicit Hec. q̄ ſupradicta breuit̄ tetigit: vt paulinus intelligeret ſe non poſſe intelligere ſacram ſcripturā ſine p̄moſtrāte. vñ dicit. Hec a me pſtricta ſūt breuiter. i. leuiter tacta vel ſummatim dicta.

¶ l ¶ Neq̄ eñ ⁊c. Iſtud eſt interpoſitio. vel reſpicit qđ dr̄ breuiter pſtricta in quā ſunt: vt intelligeres te in ſcripturis ſacris ſine p̄uio ⁊ mōſtrāte ſemitā nō poſſe ingredi.

¶ m ¶ Taceo de grāmaticis ⁊c. Hic oñdit difficultatē ſacre ſcripture i cōpatiōe ad alias ſciās. Et p̄mo in cōpatione ad liberales: cū dicit. Taceo de grāmaticis ⁊c. Reſume diuiſionem iſtius ptis q̄ ſuprapoſita eſt i p̄ncipio q̄ pretermiſſa eſt. cā breuitatꝭ inſiſto lr̄e.

¶ m ¶ Taceo de grāmaticis ⁊c. Grāmatic⁹ dr̄ a grāma qđ ē lr̄a: qz ſumit initiū a lr̄a: vñ grāmatica quaſi lr̄alis ſciāt

Prologus

non a prima pte ſui:qꝛ pmo tractet de lr̃is: ſed p effectuȝ qꝛ efficit lr̃atuȝ:vñ deſcribit̃ ſic: Grāmatica eſt ſciā recte ſcribendi.recte ꝓnunciandi:recte cōſtruendi. n Rhetor vel rhetoricus dr̄ orator.a rheſis qđ ē locutio: ꝑ̄ copiam locutiōis. Yſid.i.ij.ethy. deſcribit rhetoricā dicēs. bis tribus eꝗpollētia q̄ i q̄buſdā antiq̄s ep̄lis ſic inueni. Endiatec.i.doctrinā.diſlogon.i.rationem. Letherien.i.viſum.grecas lr̃as ꝑtermitto. r Ad minores artes veniā ⁊c. Hic oñdit difficultatē ſacre ſcripture i comparatione ad artes mechanicas.

Rhetorica ē bn̄dicendi ſcientia in ciuilibus queſtiōib⁹ ad ꝑſuadēdū iuſta et bona.

ⁿrhetoricis: ᵒphiloſophis: ᵖgeometrꝭ: ᵠdyaleticis: ʳmuſicis: ˢaſtronomicis: ᵗaſtrologis:medicis:q̄ꝝ ſciā mortalib⁹ ſatꝭ vl̄ vtiliſſima ē ᵛ ⁊ in tres partes ſcindit̃:in doctrinā rationeȝ ⁊ vſū. ʳ Ad minores artes veniam:et q̄ non tā ʸlingua ᶻq̄ manu adminiſtrāt. ᵃ Agricole:cemētarij:fabri metalloꝝ:lignorum q̄ ceſores:lanarij quoq̄ ⁊ fullones: ceteri q̄ variā ſuppellectilē ⁊ vilia opuſcula fabricāt abſq̄ doctore eē nō poſſūt qđ cupiūt. ᵇ Qđ medicoꝝ eſt promittūt medici tractāt fabrilia fabri. ᶜ Sola ſcripturaruȝ ars eſt quā ſibi ᵈpaſſiȝ oēs vēdicāt. Scribimus idocti doctiq̄ȝ poemata paſſiȝ. ᵉ Hanc garrula anus: ᶠhanc delyrus ſenex:hāc ſophyſta verboſus hanc vniuerſi ꝑſumunt lacerant docent añq̄ diſcant.

o Philoſophi greca appellatiōe vocant̃ q̄ ltie amatores ſapientie interꝑtātur. Eſt enī ph̄us qui diuinaꝝ ⁊ humanarū reruȝ ſcientiam hȝ: ⁊ omnem bene viuēdi tramitem tenet. Ita dicit Yſido.ethymo.viij. p Geometris. Hic ⁊ hec geometra ⁊ h̄ geometer.tri.dicitur ille q̄ tractat vel docet menſuras terre. Et componitur a ge qđ eſt terra: et metros menſura. vñ hec geometria dr̄ ars q̄ docet menſuras terre.

q Dyaletici ſunt q̄ docent dyaleticā vel ſtudent in ea. Dyaletica aūt eſt diſciplina ad differēdas reꝝ cauſas inuēta.ipa ē ph̄ie ſpēs q̄ loyca dr̄.i. rōnalis. Et ꝓm yſi.ethi.ij.dr̄ a dia qđ eſt de ⁊ lecton qđ eſt dictio:qꝛ de dictis i ea diſputat̃. Et vt ſcias orthograuiā nōis nota hos verſus Scribe y grecū dya.tūc duo ſignificabit. Scribe p i nr̄m ſic dia deꝗ dabit.

r Muſici ſunt doctores vel auditores muſice. Muſica aūt eſt peritia modulationis ſono cantuq̄ conſiſtens. ⁊ dr̄ a muſis qꝛ p eas vis carminis et vocis modulatio antiq̄tus querebatur.et ſic dicit Yſid. ethy.iij. Muſice partes ſunt tres. Armonica.rithmica: ⁊ metrica. Armonica ē q̄ diſcernit in ſonis acutū ⁊ grauē. Rithmica que requirit i ſonis incurſiouē verboꝝ.vtrū bene ſonus an male cohereat. Metrica eſt que menſurā diuerſoꝝ metroꝝ ꝓbabili rōne cognoſcit. Idē in eodē. Prima armonica eſt q̄ ex vocū cantib⁹ conſtat. Scđa organica que ex flatu ꝯſiſtit. Tercia rithmica q̄ impulſu digitoꝝ numeros recipit ſicī in cythara. s Aſtronomi ſunt q̄ docēt legem vel regulas de aſtris:⁊ q̄ aſtra noiant. Et cōponit̃ ab aſtrū et nomos lex:vl̄ norma qđ eſt regl̄a. Vñ aſtronomia lex aſtrorū que curſus ſyderū: ⁊ figuras ⁊ habitudines ſtellaꝝ.circa ſe.⁊ circa terrā indagabili rōne ꝑcurrit.

t Aſtrologos cōponit̃ ab aſtrū: ⁊ logos qđ ē ſermo. vñ aſtrologia dr̄ ps aſtronomie vt vitem⁹ obiectō; q̄ poſſȝ fieri de lr̃a q̄ dicit. Quoꝝ ſciā vtiliſſima ē ⁊c. Nota q̄ dic Yſi.ethy.iij. Inter aſtronomiā ⁊ aſtrologiam aliq̄d differt.na aſtronomia celi cōuerſionem:ortus:obitus motuſq̄ſydeꝝ cōtinet:vel qua ex cā ita vocent̃. Aſtrologia ꝟo ꝑtim naturalis:ꝑtim ſupſtitioſa eſt. Naturalis dū exequit̃ ſolis ⁊ lune curſus:vel ſtellaꝝ:certaſq̄ ipoꝝ ſtationes. Supſticioſa ꝟo eſt illa quā mathematici ſequūtur q̄ in ſtellis augurant̃:q̄ etiā.xij.celi ſigna ꝑ ſingula anie vel corpis mēbra diſponunt:ſyderūq̄ curſu natiuitates hominū moreſq̄ ꝑdicare conant̃. Per hoc patet q̄ quo ad q̄d eſt vtilis: et quo ad quid eſt dānabilis:tn̄ generaliter ibi ſumit̃ ſciā:ſicut pȝ p hoc qđ ſequit̃.

v Et i tres ptes ſcindit̃. In doctrinā: rōem:et vſū.i.in rōnalē philoſophiā.naturalē ⁊ moralem. In octauo lib. de ciuitate dei inuenies ſatis de his tribus capi.iiij. Et in Yſido.ety.lib.viij.ca.vj. Hic.poſuit tria greca vocabula

y Logo.i.ſermone. Aliq̄ plogi hn̄t lingua.i.officio lingue.et forte iſtđ mouet eos ad ſcribēdū ligua ꝓ logo qꝛ greci:nō hn̄t ablatiuuȝ.vñ dicit ꝑſci. qꝛ ablatiu⁹ ꝓprius eſt romanoꝝ.qꝛ nouiter vr̄ a latinis inuent⁹.lȝ antiquiſſimi grecoꝝ grammatici ſextū caſum poſuiſſe videantur ⁊c.

z Manu.i.officio man⁹ ſcilicet operādo.poſtea exēplificat.dicens.

a Agricole ⁊c.qđ cupiūt eſſe.ſ.periti in iſtis artibus q̄ multofortius ſacra ſcriptura q̄ difficilior eſt. ſine doctore nō pōt intelligi. Cemētarij ſunt q̄ cū cemēto operant̃. Fabri metalloꝝ ad differētiā alioꝝ fabroꝝ. Fabri eī quilibet artifices cōiter appellant̃:ſꝫ p additiones cōiter ſpecificant̃:vt cū dr̄ faber ferrarius. Faber lignarius ⁊c. Lanarij ſunt q̄ opant̃ de lana. Fullones qui pannos parant ⁊ excandidāt. Et dicitur a fulgeo fulges.quia faciunt pannos fulgere. Vel dicuntur fullones quaſi fullando lauantes.vel quaſi fortiter lauātes. Suppellex dicitur omne inſtrumentum et ornamentum domus:et dicitur a ſuppleo ſupples:qꝛ ſupplet defectū domus.

b Quod medicoꝝ eſt.ꝓmittūt medici ⁊c. Ita ſcribitur in ep̄lis Oratij vbi dr̄ nauē agere ignarus nauis timet. Abrotanū egro nō audet niſi q̄ didicit dare. Qđ medicoꝝ eſt ꝓmittunt medici ⁊c.

c Sola ſcripturarū ars eſt quā ſibi omnes.tam viri q̄ mulieres:tā docti q̄ inſipientes. Vendicāt.i.appropriant ⁊ vſurpant.

d Paſſim.i.cōiter.indifferent̃:vbiq̄. Et hoc ꝓbat p verſum oratij dicentis in epiſtolis. Scribimus indocti:doctiq̄ ⁊c. Et ꝑponūt ibi optimi verſus de iſta materia. Mutauit mentem populus leuis.⁊ calent vno Scribēdi ſtudio pueri:patreſq̄ ſeueri. Frōde comes viridi cenant:et carmina dictant. Et ſubiūgit hieronimus multa incōueniētia que ſequuntur ex taliū doctrina. Et primo oſtendit doctrinam talium eſſe ineptam cum dicit:

e Hanc garrula anus ⁊c.omnes iſti inepti ſūt ad docendū. f Delyrus ſenex.i.deſipiēs lyrinia eī grece deſipiētia ē. vñ dicit̃ origenis lyriniata errores ei⁹ i quibus deſipuit. Scđm yſiđ. ethymo.x. delyrus dicit̃ mente defectus per etatem:quia a recto ordine et q̄ſi a lyra aberret.lyra enim eſt orationis genus cum quo agricole facta ſemente dirigunt ſulcos in quos omnes ſeges decurrit. verſus. pollice tango lyram. facio cum vomere lyram. Item greciſmus. De lyro diſcordo. de lyro deuio dico. Eſt lyra fons primi caput:eſt quoq̄ lyra ſcđi. Oratius in ſcđa epiſtola. Quicquid delyrāt reges plectuntur achiui. g Senex.quaſi ſe neſciens.

Sc̄do ōndit doctrinā taliū ſupbā ibi. g Alij abducto ſupcilio: vt etiam ſapientes videant: quoꝝ ſupbia manifeſtat̄ in ſupcilij abductione: in grandiū trutinatione: in phie oſtentatiõe. Supciliū dr̄ quaſi cilio ſuppoſitū. Ciliū ē tegumē oculoꝝ: ſic dictū q: celet oculū vel a cilleo les. qd̄ eſt moueō ꝗa frequenter mouet̄. In ſupcilij abductiõe ſignū eſt ſupbie.

i Trutinātes .i. cū magno põdere pferentes.

h Grādia vba .i. inflata ⁊ i intelligibilia. ſꝫ parū ſciāt. vñ optime cõpetit eis illud qd̄ dicit oratius in poetria telaphus ⁊ Peleus cū paup et exul vterqꝫ. Proijcit ampullas. ⁊ ſexqpedalia verba ampulle vel ambulle dicunt̄ verba inflata quaſi plena bullis. in circuitu. Sexq̄ dicitur totū. vñ ſexq̄pedalia dicuntur mēſurā totius pedis continētia. Cetera plana ſūt. Tercio ōndit doctrinā taliū eſſe ineptā ⁊ pbroſā ibi. k Alij diſcūt ⁊c̄. nā magnū opprobriū eſt ꝙ feiaꝝ doctrine ſe ſubijciāt. Itē pbroſū eſt ꝙ q̄ docēt nō intelligunt.

l Probpudor dr̄ cõfeſſio ſm papiā. Et dr̄ a pudeo es. qd̄ eſt paꝝ pudere. vl̄ p aliquo pudere. dr̄ ḡ. pbpudor. i. ↄfuſio eſt. ſ. ita dicere m Ediſſerūt. i. aperiūt ōndūt valde diſſerūt: eminent̄ vel euident̄ diſſerunt. Cõponit̄ em̄ ab ex ⁊ diſſero ris. qd̄ eſt tractare: dicere ſapient̄ loq: ↄfirmare ⁊c̄. Quarto ōndit doctrinam taliū eſſe erroneā: ibi. n Taceo de meis ſimilibus ⁊c̄ Ecce magnus error. Et ſubiūgit cauſam pter quam errant cū dicit. o Nec ſcire dignant̄ quid prophete ⁊c̄. q. d. vicioſiſſimum eſt auctoritates q̄ ad poſitū nō faciūt aſſumere: ⁊ violent̄ p ſua volūtate eas exponere: ſicut faciunt illi q̄ verſus virgilij ⁊ homeri exponūt de xp̄o: cū auctoꝝ longe aliena fuerit intētio: ⁊ maxime corā intelligentibus nō deberent hoc facere. Cõtinua ſic. Dixit ꝙ incõgrua aptant teſtimonia.

p Quaſi nō legerimus homerocētonas ⁊ virgiliocētonas. i. opuſcula de verſib⁹ homeri et virgilij compoſita excerptiões quedam ſunt de libris homeri et virgilij: ⁊ in duos libellos redacte. in quibus multi verſus pter predictorum auctoꝝ intentionē adaptantur xp̄o Excerptores aūt libros homeri ⁊ virgilij trāſcurrētes vbicūqꝫ inueniūt aliquid quod ſue materie poſſent adaptare: puncto ſignauerūt: vt qñ ↄpilarēt promptius inuenirēt: ⁊ ab huiuſmodi punctiõe centones dicunt̄ ſcripta compilata ex verſib⁹ hincinde collectis et ſm numerū continuatis. cento em̄ verbum grecum idem ꝙ pungo. vnde dicitur hic cento, onis. idē. ſ. ꝙ punct⁹ vel punctatio. Yſi. i. ethy. vbi agit de metris ibi dicit ꝙ centones ſunt q̄ de carminib⁹ homeri ⁊ virgilij ppria opera more cētenario ex multis hincinde compoſitis vnum ſartiunt corpus. Unde ſm ipſum centones dicuntur a centum. Et nota ꝙ declinatur hic: virgliocento: et hic homerocento. Unde homerocentonas: Accuſatiuus grecus eſt: Et ſimiliter virgiliocentonas. Compoſuit autem homerocentonas de chriſto.

[g] Alij adducto ſ͛cilio [h] grādia vba [i] trutinantes: inter mulierculas de ſacris literꝭ philoſophant̄. [k] Alij diſcūt [l] phpudor a femīs qd̄ viros doceāt: et ne parū hoc ſit q̄dā facilitate vboꝝ: immo audacia [m] ediſſerīt alijs: qd̄ ipi nō itelligūt. [n] Taceo de meis ſilibus: qui ſi forte ad ſcripturas ſctās p⁹ ſeclares lr̄as venerit: ⁊ ſermone compoſito aures ppl'i mulſerit: quicquid dixerit hoc legē dei putāt. [o] Nec ſcire dignātur quid pphete quid apl'i ſenſerit ſꝫ ad ſenſū ſuū incõgrus aptāt teſtimonia: quaſi grāde ſit ⁊ ñ vicioſiſſimū dicendi gen⁹ deprauare ſententias: ⁊ ad volūtatē ſuaꝫ ſacrā ſcripturā trahere repugnātē: [p] quaſi ñ legerim⁹ homerocētonas ⁊ virgiliocentonas [q] ac nō ſic etiā ⁊ maronē ſine xp̄o poſſum⁹ dicere xp̄anū: [r] q: ſcripſerit. Iaꝫ redit ⁊ vgo: [s] redeūt ſaturnia regna. [t] Iam noua progenies celo demittitur alto. Et patrem loquentem ad filium. Nate mee vires: mea magna potentia ſola. Et poſt verba ſaluatoris in cruce [v] Talia preſtabat memorans fixuſqꝫ manebat.

Eudochia vxor Theodoſij minoꝛ. virgiliocētonas ſcripſit, pba vxor Adelphiun quibus poſuit p magna parte cõtinentiā noui ⁊ veteris teſti. Et credo ꝙ opus illud cõtinet ſeptingentos ⁊ quinqꝫ verſus Yſid. dicit d̄ ea in primo ethy. ꝙ de fabrica mūdi et euāgelijs pleniſſime expoſit. Modo exponam⁹ lr̄am. Dictū ꝙ incongrua aptant teſtimonia et male intellecta q: ñ legerim⁹ homerocētonas ⁊ vgiliocentonas ſicut et ipſi.

q Ac nō ſic etiaꝫ ⁊ maronē ⁊c̄. Iſta lr̄a eſt hieronymi. Cõſtrue ſic. Ac p ⁊ ⁊ reſume quaſi ita loquat̄: quaſi non legerim⁹ homerocentonas ⁊ vgiliocentonas: q̄ſi non poſſum⁹ ſic. ſ. ſicut ipi dicere. i. dicēdo affirmare. maronē id ē virgiliū. Sine xp̄o. i. nō intelligendo de xp̄o vel nō habito r̄ſpectu ad criſtum fuiſſe xp̄ianū .i. auctoritates q̄s ipſi aſſumunt ſcripſiſſe de xp̄o. q. d. poſſemus dicere ſi vellemus. ꝙ virgilius librum ſcribens intelligeret de xp̄o cū tn̄ in veritate non hoc diceret d̄ ipo: ſed hoc dicere nolum⁹ ne incõgrua teſtimonia vſurpemus ſicut illi q̄ dicūt eū intellexiſſe de xp̄o. r Quia ſcripſit. Iā redit ⁊c̄. vt p ordinē ōndat̄ ꝙ dicte auctoritates vſurpate ſunt nec d̄ chriſto loquant̄: nota: ꝙ pollio dux germanici exercitus capta Salona ciuitate dalmacie eodem anno conſul romanus fieri pmeruit. Unde virgilius in bucco. iij. eglo. Qui te pollio amat veniat quo te quoqꝫ gaudet. ſcꝫ te veniſſe ad conſulatum. Eodem anno habuit filium quem Salona deuicta saloninuꝫ vocauit. q̄ natus dentibus riſiſſe dr̄: quod erat maluꝫ omen. qñ in ipis primordijs interijt. Virgilius vo volens omen illud in bonū cõuertere dicit ꝙ ipſo regnāte erit iuſticia in terra. Et multipliciter cõmēdat cū dicēs. Iam. ſ. nato ſalonino. et. i. etiam virgo .i. iuſticia redit. Iuſticia dr̄ ſm fabulas filia fuiſſe Aſtracei gigantis. virgo q: incorrupta dicitur eſſe. Ouidius. j. metamor. Victa ſedet pietas: et virgo a cede madentes Ultima celeſtiū terras aſtrea reliquit.

s Redeūt ſaturnia regna. ſ. prima etas que fuit aurea. Vñ Ouidius. Aurea prima ſata eſt etas.

t Iā noua pgenies. ſ. Salonin⁹ celo dimittit̄ alto. q̄a natiõe celeſtis reputabit̄ ppter pbitates ſuas. Omnia illa inuenies in bucco. in quarta egloga. Item alia auctoritas. Nate mee vires ⁊c̄. nō eſt dicta de chriſto: immo ſicut patet in fine primi eneidos verba ſunt veneris ad cupidineꝫ filiū ſuū ſupplicātis: vt aſſumpta forma Iulij aſcanij nepotis ſui. ſ. filij enee. quem diligebat dido. Carthaginēſis regina inflammaret eā ad amorem Enee. Itē illa auctoritas. v Talia pſtabat ⁊c̄. nō de chriſto. ſꝫ d̄ anchiſe dr̄ in. ij. eneidos. Cū em̄ eneas prēm ſuū de troyano incendio in humeris exportaſſet: ⁊ cuꝫ eo fugam inire voluiſſet: ille nullo modo cuꝫ eo voluit exulare nec Troyam iam ſuccenſam deſerere. Unde dicitur de eo ibidem Abnegat abſciſa vitaꝫ producere Troya: Exiliumqꝫ pati ⁊ cetera. Et cum eſſet veteranus volebat mori in terra natiuitatis ſue. In fine dicit Uirgilius de eo. Talia pſtabat memorās. fixuſqꝫ manebat. i. firmus. ſ. i propoſito nō recedēdi a Troya.

Prologus

[x] Puerilia ſūt hec: et circulatorū ludo ſimilia docere qđ ignores: [y] imo vt ſtomacho loquar [z] nec hoc quidē ſcire qđ neſcias. ¶ Cap. vij.

[a] Videlicet maifeſtiſſima eſt geñ. in qua de creatura | mundi de exordio generis humani de diuiſione terre de confuſione linguarum: de deſcenſione vſqȝ ad egyptum ſcribitur hebreorū. [b] Patet exodus [c] cum decem plagiſ [d] cū decalogo: [e] cum myſticis diuiniſqȝ preceptis. [f] In promptu [g] eſt leuiticus liber [h] in q̄ ſinglā ſacrificia: imo ſingule pene ſyllabe ⁊ veſtes Aaron et totus ordo leuiticus ſpirant celeſtia ſacrā. [i] Numeri vero nōne totius arithmetice ⁊ ꝓphetie balaā: et quadragintaduarum manſionum per heremum myſteria continent. [k] Deutronomium vero ſecunda lex et euangelice legis ꝑfiguratio

x ¶ Puerilia ſūt hec. Hic oñdit doctrinā taliū ridiculoſā q̄ ea docet q̄ꝫ nō hñt ſciam ad modū pueri balbucientꝭ ⁊ necdū plena verba formare ſcient. vñ dicit puerilia ſūt hec ⁊ circulatoꝝ ludo ſilia docere qđ ignores. q. di. pueri neſciūt diſcretionē boni ⁊ mali: ſilr nec iſti. Itē pueris ſedētibus in circulo vnꝰ currit in circuitu tenens aliq̄d in manu ſua: qđ ꝺponit ſi pōt retro iuxta aliquem illorū qui ſi fuerit deꝓhēſus ab illo iuxᷓ quē res deponit: reſumit rem depoſitā ⁊ procedit in circuitu ſuo. Si vero ſtati non fuerit deꝓhenſus. ille iuxta quē depoſita eſt: circuit ꝓ illo: ⁊ ille ſedȝ cū alijs. Et iſte ludus appellatur circulatorius. Et ſic iſte ludus laborioſus eſt et infructuoſus: et ideo ridiculoſꝰ: ſic ſimiliter doctrina talium ridiculoſa eſt. Aliqui tamen exponunt illud ꝺ ludo circenſi. de quo dicit Yſidorꝰ Ethym. xviij. Circenſes ludi ideo dicti vel a circueundo: vel q̄ vbi nunc mete ſunt olim gladij ponebantur: q̄s quadrige circuibāt: ⁊ inđ dicti circenſes: ab enſibus circa q̄s currebāt. Siquidē etiā in littore circa ripas fluminū curſus agitātes gladios in ordine in litore ripe ponebāt. Et erat artis equū circa pericula torq̄re. Vñ ⁊ circēſes dicti q̄i circūenſes. Iſti ludi periculoſi ⁊ infructuoſi erant: ſic ſilr doctrina taliū ꝙ̄ dicit: puerilia ſūt hec ⁊ circulatoꝝ ludo ſilia docere qđ ignores.

y ¶ Immo vt ſtomacho. i. indignatōe loquar. z ¶ Nec hoc q̄dē ſcire qđ neſcias. i. ignorare te hr̄e defectū ſcie. Stomachus grece os vocat: eo q̄ hoſtiū ventris ſit: ⁊ ipm cibū excipiat atqȝ ad inteſtina trāſmittat. Ita dicit yſido. ethymo. x. ⁊ inde dr̄ ſtomachꝰ. a. um. i. iracūdus: furibūdus: indignabūdus. Et ſtomachor. aris. iraſci: furere: indignari.

a Videlicet manifeſtiſſima eſt geneſis. Sicut dictū eſt ſupra. hec eſt q̄nta ps p̄ncipal' iſtius eplē. in q̄ oñdit difficultas ſacre ſcripture. ⁊ iō nō pt intelligi ſine doctore. Et diuidit i duas ptes: in quaꝝ p̄ma oſtēdit iſta difficultas ſacre ſcripture ꝑticularit libros aliq̄s ꝯſtringendo. Scđo generalit ꝑ libros ſingulos diſcurrēdo. Prima ps incipit ibi. Liber in Apoca. Scđa ħ. Videlicet manifeſtiſſima ⁊c. Itē iſta ps hȝ tres ptes. in prima oñdit vet. te. difficultatē. In ſcđa oſtendit affectū ſuū ad ſacram ſcripturam. et humilit ꝯfitetur ignorantiā ſuā ibi. Cernis me ⁊c. In tercia innuit no. teſta. obſcuritatē ibi. Tangam ⁊ nouū. His viſis litere inſiſtamus. Prius dixerat q̄ ridiculoſum eſt tibi docere quod ignoras: et ignorare quod neſcias.

a ¶ Videlȝ. i. videre lȝ dixerim hic. q. d. verbi gr̄a ſm opinionē iſtoꝝ manifeſtiſſima. i. facillima eſt geneſ. ſed in veritate difficillima eſt. Et hoc oſtendit dicēs: in qua. ſ. agit ⁊ ſcribit de creatura mūdi: Geñ. j. De exordio generis humani. Geñ. ij. De diuiſiōe terre Geñ. xj. De deſcenſiōe hebreoꝝ vſqȝ ad egyptū ſcribit a duodecio ca. vſqȝ ad. xlvij. Aſſignando iſtaꝝ ptiū diuiſionē oſtendit Hiero. cōtinentie geñ. difficultatē ⁊ myſterioꝝ innuit obſcuritatē: vt excludat eoꝝ ſtultā opinionē. ⁊ ſilr facit in alijs libris. Lib geñ. hebraice dr̄ preſith: grece geñ. latie generatio. Et ſm yſiđ. ethi. vj. ſic appellat eo q̄ exordiū mūdi et generatio ſeculi in eo cōtineat.

b ¶ Patet exodus ſm eoꝝ opinionē: ſed difficillimꝰ liber eſt ſm veritatē. ⁊ hoc ꝓbat tāgēdo ipſiꝰ continentie difficultatē dicēs. c ¶ Cū plagis decē. ſ. ca. viij. ix. x. xj. xij. d ¶ Cū decalogo. ca. xx. Decalogus dr̄ a decē ⁊ logos qđ eſt ſermo. quaſi decē p̄ceptoꝝ locutio: vel ipſa decē p̄cepta. e ¶ Cū myſticis diuiniſqȝ p̄ceptis. xxj. xxij. xxiij. ibi em̄ de iudicialibꝰ agit: et multa myſteria tāguntur. Iſte liber hebraice dicit elleſmoth: grece exodus latine exitꝰ eo q̄ egreſſuȝ populi iſrael de egipto deſerit: Et nota q̄ ſicut noſ nominamꝰ pſalmos a p̄ncipijs ita hebrei a principijs imponūt nomia libris vn̄ de elleſmoth ſonat hec nomina ſm Remigium ſcribitur helleſmoth: ſm yſido. elleſmoth. Exodus componit ab ex ⁊ odꝰ via. Itē odos laus vel cantus. De autem quidam dicunt q̄ pro via ſcribitur per amicrō id eſt o breuem. pro cantu vero ꝑ omega. i. o longum nō ſp ſeruatur in cōpoſitis: vñ iuuenalis in primo. Si q̄n theatro: maieſtas tandemqȝ redit ad pulpita votum. Exodiū. i. cantilena. f ¶ In promptu. i. in aperto.

g ¶ Eſt leuiticus liber. ſupple ſm opinionē eoruȝ ſicut dictū eſt ſupra. Vnde cōtra tales Hiero. notat ipſius difficultatem cū dicit. h ¶ In q̄ ſingula ſacrificia immo ſingule pene ſyllabe ⁊ veſtes ⁊c. De veſtibꝰ Aaron principalr agit. exodi. xxviij. Per recapitulatōnē leui. viij. Iſte liber hebraice dr̄ vagethra. grece leuiticꝰ. q̄a de electiōe et miniſterio leuitaꝝ agit latine offertoriꝰ. vel ſacrificatorius. q̄z de ſacrificijs et de his que offerebāt ex lege tractat. Et nota q̄ hebraice va. ſonat. et gethra vocauit more hebreoꝝ q̄ a principijs denominat libros ſuos: tū nō ponimus aūt ꝓ et. Et dicimꝰ vocauit aūt. i ¶ Numeri vero nonne to. arithmetice ⁊c. ita inuenit ſcriptū in antiquis: tangendo libri continētiā ipſius innuit difficultatē. Nonne totius arithmetice. hec dicit ꝓpter numerū in ca. ꝓphetie Balaam. xxiij. ⁊ xxiiij. Quadragintaduaꝝ māſionū. xxxiij. arithmetica ē diſciplina numeroꝝ ⁊ dr̄ ab ares. i. v̄tus et rithmos qđ eſt numerus q̄z tractat de virtute numeri. Vel dicitur a rithmon qđ ē numerus: q̄z tractat de virtute numeri: cuius auctor p̄mus pithagoras fuit. Ħ heremus dicit deſertū ſicut dicit mgr̄ in hiſtorijs. Iſte liber hebraice dr̄ vagethaber. qđ apud nos ſonat. Et locutus eſt. tñ nos nō habemus ⁊ Nomen grecū nō habemuſ in ſcripturis noſtris. nam grece arithmoth dicitur latine liber numeri vel numerorum. Vel dicitur quādo q̄ numeri pluraliter. ſicut ſolet dici. hic legit in numeris. Merito autem hoc nomine cenſetur quia quatuor hic principaliter numerantur. ſ. de omni populo viri apti ad arma ferenda: primogeniti leuite qui etiam his numerantur et manſiones per quas profecti ſunt

k ¶ Deutronomium vero ⁊c. Iſte liber hebraice dicitur elleadabarim quod ſonat: Hec verba. Nam a principio dicitur more hebreorum. ſm Remigium adabarim hebraice. Deutronomiū grece. ſcđa legiſlatio latine. Greci appellant Deutronomium ſecundam legē a deutros. id eſt ſecundum. et nomos vel noma qđ eſt lex. vnde dicitur hoc deutronomium. id eſt ſecunda lex. Et ex hoc quidam errantes dixerunt duas eſſe leges. vnam datam a deo que in libris precedentibus continetur. Aliā aūt a Moyſe in hoc libro. Et dicit

In bibliam

q᷑ ꝺ illa lege dictū eſt ſupra.j. Numeroꝝ. Locutus eſt deus ad moyſen. de illa dr̄ hic. Locutus eſt Moyſes ad omnem iſrael. Ad hoc ſciēdū ꝙ penthatheucus nō eſt niſi vna lex que ab apoſtolo et alijs ſepe vocat̄ lex: Moyſi: quā lex dei hebreus vocat etiā hos quinqꝫ libros: thorath.i. legē. nec ob aliud dr̄ iſte liber ſcd̄a lex: niſi q2 ꝑdictā in ꝑcedentibus libris hic iterant̄ q̄ſi lex iterata. Iterant̄ aūt hec tria ꝛ trib⁹ de cauſis. Precepta et cerimonie: ad cōmendationē memorie ꝛ ipoꝝ cōfirmatōꝫ. Beneficia dei ad roborādū i illis dei dilectōnē. flagella q̄ murmurātes ſuſtinuerūt ad incutiendū timoreꝫ.

l Et euangelice legis ꝑfiguratio. Sicut enim moyſes vetereꝫ legē que dicitur lex timoris iterauit: explanauit ꝛ conſumauit: addēſ ꝑceptū amoris: ſic ſaluator noſter eandē legē iterauit: myſteria reſerauit: et cōpletiorem fecit in lege euangelica: que eſt tota amoris. et in Moyſes typū gerit Chriſti. Secunda lex figura fuit euangelij. Lex cōtinebat figuras quarū in euāgelio manifeſtat̄ veritas. Vn̄ Ioh.j. Lex per moyſen data eſt: gratia et veritas ꝑ ieſum xp̄m facta eſt.

m Nōne ꝛc. ꝑoꝛa ſunt.i. i ꝑcedētib⁹ libris dicta.

n Ut tn̄ oia de veterib⁹ ſint.i. appareāt.

o Noua. q2 nouus eſt dicendi ſtilus: ꝛ elegātioꝛ modus Iſi.i.viij.ethy. ſic exponit. Scd̄a lex.i. repetitio ꝛ euāgelice legis ꝑfiguratio q̄ ſic ea habet que ꝑoꝛa ſūt: vt tn̄ noua ſint oia que in ea replicantur. Vel de veteribus conſtruatur cum ſequentibus ꝛ melius vt credo ſic. De veteribus hucuſqꝫ Moyſes. q.d. hucuſqꝫ moyſes egit de ve.te. ꝛ hoc eſt quod ſequit̄.

p Hucuſqꝫ pētatheucus.i. quīqꝫ volumina moyſi a pētha qđ eſt quinqꝫ et theucos quod eſt volumē. moyſes a moys qđ i lingua egyptiaca dr̄ aqua: ꝛ ſes qđ ē aſſumptio. q2 aſſumptus eſt de aqua a filia pharaōis.

q Quib⁹ quinqꝫ verbis.i. libris.

r Loq̄ ſe ꝛc. gloriat̄.i. ſumit̄ de.j. Corinth.xiiij.

s Iob exēplar ꝛc. cōplectit̄. q.d. pauca vel nulla ſūt q̄ nō ꝯtineat. t Proſa incipit. a ꝑmo ca. vſqꝫ ad terciū. v Verſu labit̄. a tcio vſqꝫ ad ꝑncipiū q̄drageſimiſecūdi. x Pedeſtri ſermone finit̄. a principio. xlij. vſqꝫ ad finē. Reſpice ꝓlogū ſuper illud iob. ſcꝫ cogoꝛ ꝑ ſingulos. Et vt oia iſta planius intelligas proſa: ſicut dicit Iſi.in.j.ethy. eſt ꝓducta oratio a lege metri ſoluta. Et dicit a ꝓſon qđ ē ſolutū: productū vl' ꝓlixū q2 nō artat̄ numero pedū vel ſyllabaꝝ: ſed in longū ꝓ volūtate ꝓducit̄. Verſus eſt q̄ pedibus i ſuo ordine diſpoſitis certo fine moderat̄. et dr̄ a vertēdo q̄ntādiu dꝫ verti quouſqꝫ recte cōſtituat̄. Sermo pedeſtris dr̄ humilis ſermo. Vn̄ Oratius in poetria. Et tragicis plurimū dolet ſermone pedeſtri.

y Omneſqꝫ leges dialetice ꝛc. Ad euidētiam iſtorū fiat talis ſyllogiſmus in primo modo prime figure. Ois homo eſt animal: ecce maioꝛ ꝓpoſitio: omne riſibile ē homo: ecce minoꝛ ꝓpoſitio ſiue aſſumptio: ḡ oē riſibile eſt aial: ecce cōcluſio que elicit̄ ex ꝑmiſſis. Cōfirmatio auteꝫ iſtius cōcluſionis ſiue illationis eſt regula que dicit. De quocūqꝫ ꝑdicatur ſpēs ꝛ gen⁹: vn̄ dic Tulli. in.j. Rheto. Cōfirmatio eſt per quā arguendo nr̄e cauſe fidē ꝛ auctoritatē et firmamētū adiungit oꝛō ſic ꝑꝫ in textu maior ps libri Iob ꝑ modū diſputatōis tradita ē.

z Singula i eo ꝛc. cauti⁹ ſcripſerit. Cauti⁹.i. fideli⁹. xix. ca. vbi dicit

a Scio ꝛc. videbo deū. Ex q̄dā ad dūt ſaluatoꝛē meū Greg⁹. nō hꝫ Philipp⁹ nec antiq̄ biblie correcte.

b Quē vi. ꝛc. nō ali⁹.i. alterat⁹.

c Repoſita ē hec ſpes mea i ſinu meo .i. i mēte mea. Nota ꝙ q̄dā dicunt ꝙ moyſes cōpoſuit librum Iob: et ido ſc̄m alios ponit̄ in iſta ep̄la p⁹ pētatheucū a hieronymo ſꝫ hoc nō ē veꝝ: nec credit̄ a mag ꝙ ali⁹ eū cōpoſuerit niſi ipe Iob expt⁹ realiter afflictiōes ſuas: nec fuit hec ꝑabola cōficta ſicut dixit Rabi Moyſes: ꝙ impoſſibile eſt hoiem poſſe ſuſtinere talia. Ordinat̄ aūt hic a Hieronymo ſtati p⁹ pētatheucū an̄ Ioſue: q2 an̄ edit⁹ fuit. Iob eīm an̄ Ioſue fuit: ꝛ vt q̄dam dicūt alio noīe appellabat̄ Ioab: ſicut legit̄ Gen̄.xxxvj. Et hoc attendit Hieronymus: ideoqꝫ ipſum immediate poſt pētatheucum Moyſi poſuit. Et nota ꝙ ille Ioab fuit rex ꝛ regnauit poſt Balach filium Beor: et nomē patris eius fuit Zare de Boſra: et hunc dicunt fuiſſe Iob vt dictum eſt.

d Veniā ad ieſum. Naue.i. ad librū Ioſue: q̄ fuit filius Naue vn̄ dr̄ hēnuā.i. filius Naue vel num: quod idē eſt. Cognominatur autem ſic ad differentiaꝫ Ieſu filij Syrac pronepotis ieſu magni ſacerdotis: qui ſcripſit eccleſiaſticum. Item ieſus naue trinomius fuit: dicebat̄ eīm ieſus ioſue ꝛ Oſee. e Qui typum domini ꝛc. ꝑfert.i. pretendit. f Tranſiit iordanē.iij.ca.

g Hoſtiū regna ſubuertit. a.vij.ca. vſqꝫ ad.xiij.

h Diuidit terrā victori populo. a.xiij. vſqꝫ ad.xxiij.

i Et ꝑ ſingulas vrbes: viculos ꝛc. deſcribit. q.d. ſpūalit̄ de militante ꝛ triumphanti eccleſia exponunt̄.

k In iudicum libro et cetera tot figure. In figurarum multiplicatione oſtenditur difficultas ſpiritualis intelligentie. Iſte liber dicitur ſophim hebraice. quod interpretatur ſpeculans eos: Vel ſpeculatoꝛ eorum quia Hely ſacerdotem deſcribit. et iudices qui fuerunt populi ſpeculatores: ꝛ ideo appellabatur liber iudicum: tanqꝫ a materia. videtur tamen quibuſdam auctoribus ſic nominatus: vt cronice ſcribende quiſqꝫ iudicum ſuum tempus in actis redegerit. quis autem in vnum compegerit dubium eſt. quidā dicunt ꝙ Samuel: alij ꝙ Eſdras. Veriſimili⁹ vr̄ ꝙ ezechias q̄ ꝑabolas Salomonis: ꝛ librū regū i vnū collegit: ita ſcribit̄ in hiſtorijs. l Ruth. moabitiſ .i. de moabitidi regione exiſtēs. Iſaie explet vaticiniuꝫ.i.

[m] nōne ſic ea hꝫ q̄ ꝑoꝛa ſunt [n] vt tn̄ [o] noua ſint oia ꝺ veteribꝫ. Hucuſqꝫ moyſes [p] hucuſqꝫ pētatheuc⁹ [q] quibꝫ quinqꝫ verbis [r] loq̄ ſe velle ap̄l̄s in eccl̄ia gloriat̄. [s] Iob exēplar patiētie q̄ nō myſteria ſuo ſmōe cōplectit̄: [t] Proſa incipit: [v] verſu labit̄: [x] pedeſtri ſermone finit̄: [y] omēſqꝫ leges dyalectice: ꝓpoſitiōe: aſſumptiōe: cōfirmatiōe: ꝯcluſiōe determiat. [z] Singula i eo verba plena ſunt ſenſibꝫ: ꝛ vt ꝺ ceteris ſileam: reſurrectiōꝫ corpoꝝ ſic ꝓphetat vt null⁹ ꝺ eo manifeſti⁹ vel ꝛ cauti⁹ ſcpſerit. [a] Scio inq̄t ꝙ redēptoꝛ me⁹ viuit: ꝛ in nouiſſimo die ꝺ terra reſurrectur⁹ ſuꝫ: ꝛ rurſuꝫ circūdaboꝛ pelle mea: ꝛ in carne mea videbo deū: [b] quē viſur⁹ ſum ego ipe ꝛ oculi mei ꝯſpecturi ſūt ꝛ nō alius. [c] Repoſita ē hec ſpes mea i ſinu meo. [d] Veniam ad Ieſū naue: [e] q̄ typuꝫ dn̄i nō ſolū in geſtis: veruꝫ etiā i noie ꝑfert: [f] trāſit Iordanē [g] hoſtiū r̄gna ſbuertit [h] diuidit t̄rā victori ꝑplo: [i] ꝛ ꝑ ſinglas vrbes. viclos: mōtes flumia: toꝛrētes atqꝫ cōfinia eccl̄ie celeſtiſqꝫ hierl̄z ſpūalia r̄gna [l] deſcripſit In iudicū libro quot pricipes ppl̄i [k] tot figure ſūt. [l] Ruth moabitiſ. Iſaie explet vati-

Prologus

ciniū[m] dicētē: [n] emitte agnū dn̄e dn̄atorē terre: [o] dē petra deſerti [p] ad montē filie ſyon [q] Samuel [r] i heli mortuo [s] ⁊ i occiſiōe ſaul veterē [t] legē abolitā mōſtrat: [v] porro i Sadoch atq̧ dauid noui ſacerdotij nouiq̧ imperij ſacramēta teſtat̄. [x] Malachi .i. tercius ⁊ quartus regū liber a Salomone vſq̧ ad Iechoniā: [y] ⁊ a Ieroboam filio nabat vſq̧ ad Oſee q̄ ductus ē i aſſyrios: [z] regnū Iuda et regnū deſcribit Iſrl̄. Si hiſtoriā reſpicias verba ſimplicia ſūt: ſi i lr̄is ſenſū latētē iſpexeris eccl̄ie paucitas ⁊ hereticoꝝ ↄ eccleſiā bella narrant̄. [a] Duodeci ꝓphete [b] i vni⁹ volumīs āguſtias coartati: mł̄to aliud q̄ ſonāt i lr̄a ꝑfigurāt. [c] Oſee crebro noīat Ephraym [e] Samariam: [f] ioſeph: [g] iezrael: [h] ⁊ vxorē fornicariā: et fornicationis filios: [i] ⁊ adulterā cubiculo clauſā mariti: mł̄to tēpore ſedē viduā: ⁊ ſb veſte lugubri mariti ad ſe reditū ꝑſtolari. [k] Ioel fili⁹ fatuel deſcribit trā duodecī tribuū eruca: [m] bruco: locuſta [n] rubigine vaſtāte cōſumptā: ⁊ p⁹ euerſionē prioris ppl̄i [o] effuſū iri ſpm̄ ſcm̄ ſup ſeruos dei et ancillas .i. ſup cētū viginti credētiū noīa: ⁊ effuſum iri in cenaculo ſyon: [p] q̄ cētū viginti ab vno vſ ad q̄ndecī

ꝓphetiam. [m] ¶ Dicētis .xvj. ca. [n] ¶ Emitte agnū ⁊c̄. glo. de Ruth moabitis nupſit Booz: ex q̄ Obeth genuit ex quo Ieſſe patre Dauid: de cui⁹ ſemie virgo Maria ꝓceſſit: q̄ xp̄m cōcepit ⁊ pepit: dicit g̃. [o] ¶ De petra deſerti .i. de Ruth gētili. gētes em̄ lapides ꝓ deo colebāt: et ideo a deo deſerti erāt. [p] ¶ Ad mōtē filie ſyon .i. irl̄m. Vel potius ad eccleſiam que ē in cōtēplatiōe tāq̄ ſpeculatiōis filia.

[q] ¶ Samuel ⁊c̄. liber regū apud noſ diſtinguit̄ i q̄tuor volumina: ſm̄ hebreos i duob⁹ libris cōſiſtit. q̄ꝝ pm⁹ dr̄ a ſamuel nomie auctoris ita ſcribit̄ i hiſtorijs. Alij dicunt q̄ pmā ptē ſcripſit Samuel: ſequētia do ei⁹ vſq̧ ad calcē ſcpſit dd. Scd̄s liber dr̄ malachim .i. rgū a mā: quē q̄dā vocant malachot qd̄ ſonat regnoꝝ ſedicioſe. agit̄ em̄ in eo d' vno regn o iudeoꝝ tm̄ ⁊ de regib⁹ ei⁹: ſ; i duo diuiſuꝫ fuit. Scripte⁹ aūt ē chronice liber iſte ſub ſingul' regibus: q̄ cōpacte⁹ ē in vnū a Hieremia: qd̄ exinde pꝫ: q̄ ideꝫ eſt finis h⁹ libri ⁊ Hieremie: ita ſcribit̄ in hiſtorijs: dic ita q̧. [q] ¶ Samuel .i. prim⁹ liber regū apud hebreos: qui primus ⁊ ſcd̄s dr̄ apud nos. [r] ¶ In heli mortuo .j. re. iiij. [s] ¶ Et in occaſione Saul .j. Reg. xxxj. [t] ¶ Legem abolitam .i. deletā in morte Heli ſacerdotis: ⁊ Saul regꝭ trāſlatio regni ⁊ ſacerdotij: ꝑfiguratur: ideo ſequit̄.

[v] ¶ Porro in Sadoch atq̧ dauid noui ⁊c̄. In Sadoch ij. Reg. viij. In dauid .ij. Reg. ij. [x] ¶ Malachim ⁊c̄. a Salomōe vſq̧ ad Iechonia ⁊c̄. A ſalomone .iij. regū .j. vel .iij. vſq̧ ad iechoniā .iiij. Reg. xxiiij. vel. xxiiij. Caue ne decipiaris i noie: q2 alio noie dicebat̄ Eliachī fili⁹ ioſie. inter iſtos duos deſcribit̄ regnū iuda. [y] ¶ Ieroboā .iij. reg. xij. vſq̧ ad Oſee. iiij. re. xvij. int̄ iſtos duos deſcribit̄ regnū iſrl̄. [z] ¶ Per regnū iuda deſignat̄ paucitas fideliū. p regnū iſrl̄ multitudo hereticorū. [a] ¶ Duodecim ꝓphe. ſ. minores. [b] ¶ In vnius voluminis anguſtia ⁊c̄ In ꝓlogo ſup Oſee dicit expꝛeſſius: vbi ait. Hoc tm̄ volo o Paula ⁊ Euſtochiū amonitas ſcire vnū librū eſſe duodecim ꝓphaꝝ. ſ; quare i vno volumie coartant̄ in ꝓlogo libri regū ponit̄ rō: vt. ſ. tot eſſent libri q̄t ſunt lr̄e alphabeti apud hebreos. [c] ¶ Oſee crebro noīat Ephraym ⁊c̄. Per ephraym ſicut dicit Hiero. ſup ioſue. v. ieroboam ſignat̄. Noīe iezrael decē trib⁹. iſte ieroboam q̄ fuit de ſtirpe Ephraym filij ioſeph regnauit ſup decem trib⁹: ⁊ fecit ppl'm ydolatrare: ſicut ſcribit̄ .iij. reg. xij.

[e] ¶ Samaria citas ē metropol' decē tribuū a q̄ ois regio i circuitu nomē accepit: quā Sennacherib rex Aſſyrioꝝ ↄſtruxit: vocauitq̧ Samariā .i. cuſtodiā q2 q̄n iſrl̄ trāſtulit in medos: ibi cuſtodes ↄſtituit: ita dicit Yſid. ethy. xv. Dē hiero. ſup. viij. Oſee. Nō i vrbe Samaria politi erat vituli. ſed in Dan ⁊ Bethel. Per ſamariā ergo omēs vrbes decē tribuū ſignātur. [f] ¶ Ioſeph. non recolo me legiſſe in Oſee: forte vitio ſcriptoris ponit̄: vel intelligitur in filio ſuo Ephraym: quod videt̄ haberi ex gloſa Hiero.

Oſee .j. vbi dr̄: Iezrael eſt metropolis i regno Samarie iuxta quā ſūt cāpi latiſſimi: ⁊ vallis vaſta pluſq̧ decem milibus paſſuum .iiij. Reg. xvij. In hac commiſſo ꝑlio ab aſſirijs ceſus eſt Iezrael .i. decē trib⁹ que dicte ſunt ephraym propt̄ Ieroboam de Ephraym genitū q̄ pm⁹ fecit ſciſma i ꝑplo. Dicit̄ ⁊ ioſeph q2 Ioſeph erat pr̄ Ephraym.

[g] ¶ Iezrael. int̄ptat̄ ſemē dei: q̄ xp̄s ē i q̄ vere impleṫ qd̄ p ſāguinē Naboth Iezraelite ꝑfigurat̄. [h] ¶ De vxo. fornicaria Oſee .j. [i] ¶ De adultera maritū expectāte Oſee .iiij. vbi dicit glo. Hai ſicut p fornicariā decē trib⁹: ita p hāc adulteram Iudeā ſpūalit̄ intelligimus ⁊c̄. In ſumma tenē qd̄ dicit Iſi. ethy. vij. Oſee ſaluator aut ſaluans dn̄ .n. iram dei ad ppl'm iſrl̄ ob crimē ydolatrie ꝓphetaſſꝫ dominī Iude ſalutem ꝓnunciauit ꝓpter qd̄ Ezechias rex iuda ſublatis ydolis: que precedentes reges conſecrauerāt: templū dn̄i purgaſſe aut purificaſſe monſtratur.

[k] ¶ Ioel filius ⁊c̄. Aliq̄ libri hn̄t terrā duodecim tribuum ſ; Hiero. in prologo ſuper Ioel q̄ incipit: ſanctus Ioel ⁊c̄. q̄ in hunc ꝓphetā .i. ſm̄ hunc ꝓphetam. omne qd̄ dr̄ principaliter ad tribū Iudā et Hieruſaleꝫ pertinere credendum eſt: ⁊ nullā omnino iſraelis .i. decē tribuū in hoc fieri mentionem. Aliqui tamen gloſant hoc quod dicit: nullā: ſupple ad corrigendū: quoniā de eis facit mentionem reducendo mala ipſoꝝ in exemplū: vt caueant due tribus. De hoc nolo cōtendere: ſ; credo Hiero. q̄ dicit nullā omnino ⁊c̄.

[l] ¶ Eruca vocatur vermis q̄ in caulibus inuenitur.

[m] ¶ Brucus vocat̄ fetus locuſte anteq̄ habeat alas: deinde dr̄ attelab⁹: cū do plenit̄ volat dr̄ locuſta.

[n] ¶ Rubigo eſt q̄n tenere fruges norio rore ꝑcutiunt̄ ⁊ vertuntur tam culmi q̄ ſpice in ruborem minij coloris vel ſynopidis. ſed gloſa: per erucā Aſſirij ⁊ Caldei ſignant̄: per locuſtam Perſe et Medi: p brucū Macedones ⁊ omnes ſucceſſores Alexandri: p rubiginē Romani. Scd̄m Greg. p erucā notat libidinem. p locuſtam inanē gloriā: p brucū ventris ingluuiem: per rubiginem irā. Scd̄m Hierony. moraliter per hec quatuor ſignantur quatuor animi paſſiones. que ſi vltra modū dominant̄: auferūt ſalutē aīe. Triſticia de pſenti aduerſitate. Gaudiū de pn̄ti pſperitate. Timor de futuro malo. Spes de futuro bono.

[o] ¶ Effuſū iri .i. effundēdū eſſe: ioelis .ij. P⁹ hoc effundā ſpiritū meū ſup oēm carnē ⁊c̄. ſup centūuiginti: act̄ .j. Erat autē turba hominum vere centūuiginti. Itē act. ij. dicit̄ de effuſiōe ſpūſſancti ſup eos: q̄. ſ. repleuit totā domū vbi erāt ſedentes. [p] ¶ Qui centūuiginti ⁊c̄. Ad euidentiā iſti⁹ lr̄e depinge trigonum equilaterū in cuius pma linea pone vnū. in ſcd̄o duo: in tercia

tria. Et ita paulati ꝫ ꝑ icremēta multiplicādo ꝓcede- vſqꝫ ad decimāq̄ntā lineā in q̄ pone q̄ndeci. et poſtea totā ſummā numera ꝫ inuenies cētūuigiti: ꝫ i q̄libꝫ la tere trigoni inuenies q̄ndeciꝫ. ꝓpt̄ h̄ eni dr̄ eq̄latere ſi cut pꝫ i ſubſcpta figura. ꝫ hoc ē quod dr̄. q̄ cētūuigin- ti ſurgētes pau latim. i. de linea i lineā. ¶ q ¶ Et ꝑ incrementa. i. ꝑ additōes vni⁹ i qualibet linea r ¶ Efficiūt nu- merū q̄ndecim graduū. i. q̄nde cim pſalmorꝫ gradualiū. ¶ s ¶ Qui in pſal terio ꝯtinentur myſtice. ad lraꝫ i templo Salo- monis. In hie- rusalē erant q̄ndecim gradus per quos aſcēdebat̄ ad templū: ꝫ q̄n cantores ſolēniter ꝓcedebāt incipiebāt ab inferiori ꝫ aſcēdebāt ꝓceſſionalit̄ vſqꝫ ad ſummū ꝫ ſtando in ſingulis cantabāt vnū ð illis pſalmis gra dualib⁹. Vn̄ dicti ſunt pſalmi graduales a gradu vel a gradior: q̄a gradati cātabant̄ ibi. Myſteriū aūt i illis multiplr̄ eſt. Sūt eni ibi tres q̄narij. ꝑmus ꝑtinet ad incipiētes. ſcd̄s ad ꝓficiētes. tercius ad ꝑfectos. Pri- mus eni ꝯſiſtit i declinatōe a malo. et primus gradus primi q̄narij ē clamor liberatōis a miſeria huius ſecu li q̄ determinat̄ i hoc pſ. Ad dn̄m cū tribularer clama- ui. Secūdus gradus eſt fiducia liberatōis. que tāgit̄ i ſecundo pſ. Leuaui oculos meos ꝛc. Tercius grad⁹ eſt leticia ex ꝯſideratōe finis tribulatōis ibi. Letatus ſum ꝛc. Quartus ē ꝯtinuatō ſupplicatōis ꝓ liberatōe q̄ ſubiūgit̄ quarto pſ. Ad te leuaui. Quīt⁹ ē grarum- actio ꝓ liberatōe ibi. Niſi q2 dn̄s. Scd̄s q̄narius inci pit ibi. Qui ꝯfidūt. Et ꝑtinet ad ꝓficiētes. etēni ad ꝓ ficiendū in bono. ꝑmus gradus ē ꝯfidētia xpiani q̄ tā git̄ ibi. Qui ꝯfidūt. ſcd̄s gradus ē conſolatio ſeminā- tis miſericordie opa ibi. In cōuertēdo. Terci⁹ grad⁹ eſt oim bonoꝝ deo attributio ibi. Niſi dn̄s. Quart⁹ ē beatitudo timoris ibi. Beati oēs ꝛc. Quītus ē firmi tas paciē ibi: Sepe expugnauerūt. Tercius q̄nari⁹ in cipit ibi. De ꝓfundis. In q̄ notat̄ cōſummatio in bo- no. ꝫ ideo ꝑtinet ad perfectos. Prim⁹ gradus ē ꝯfidē tia ſupplicatōis ibi. De ꝓfūdis. Scd̄s humilitas cōfi- dens ibi. Dn̄e nō ē exaltatū. Tercius ē deſideriū edifi catōis domus dei ibi. Memēto dn̄e. Quartus ē cha- ritas ꝓximi ibi. Ecce q̄ꝫ bonū. Quīt⁹ ē charitas dei ibi. Ecce nūc bn̄dicite. Vel ad decimūq̄ntū gradū aſcen- dit. ſ. ad charitatē dei q̄ ponit̄ in vltio gradu. q̄ chari tatē implet quindeci effectus habet. j. Coꝛ. xiij. Chari tas patiēs ē ꝛc. Vn̄ hec figura dalmatica hꝫ altrinſec⁹ xv. ordines fimbriaꝝ. Ite ad quīdecimū gradū aſcē- dit: q̄ mādata vete. teſta. ac noui cuſtodit. iuxta illud Eccl. xj. Da ꝑtes. vij. necnō ꝫ octo. talis aſcendit per quindeci grad⁹ q̄ erāt i templo: Mich. v. Suſcitabit dn̄s ſuper eum ſeptē paſtores et octo primates. Qui igit̄ per ꝟtutes ad q̄ndecim grad⁹ aſcēdit vt dr̄ ſuper illos pſalmos hēbit ſpm̄ ſanctū q̄ i cētūuigīti diſcipu los miſſus ē. ꝫ hoc ē qd̄ dicit Hiero. q̄ myſtice cōtinē- tur. Et hoc ipm̄ repn̄tat eccl'ia tpe q̄drageſimali reci- tādo eos in matutino. ¶ t ¶ Amos paſtor et ruſticus ꝛc. i. leuiter tāgens vel leuiter decerpēs ſicut paſtores ſolēt facere. Alij hn̄t diſtinguens. q2 meliora eligebat tamē in antiq̄s ꝫ correctis biblijs inueni diſtringens ¶ v ¶ Paucis ꝟbis ꝛc. In quo notat̄ ipſius difficultas ¶ x ¶ Quis eni digne exprimat ꝛc. Amos paſtor. j. ca. ¶ y ¶ Tria ꝫ quatuor ſcelera. j. c. ꝫ. ij. Iuxta tropologi am exponit Hieronymus in originali dicens. primuꝫ peccatū eſt cogitaſſe q̄ mala ſūt. ſcd̄m cogitatōibus

paulatim[q] ꝫ ꝑ icremēta ſur gētes: q̄ndeci graduū[r] nūe- rū efficiūt[s] qui i pſalterio my ſtice ꝯtinēt̄.[t] Amos paſtor ꝫ ruſticus ꝫ rubꝫ mora di ſtringēs[v] paucis ꝟbis expli cari nō pōt[x] Quis ei digne [y] exp̄mat tria ꝫ q̄tuor ſcele- ra damaſci ꝫ gaze ꝫ tyri ꝫ ydu mee ꝫ filioꝝ āmō ꝫ moab: ꝫ in ſeptimo ꝫ octauo gradu iude ꝫ iſrael[a] Hic loquitur ad vaccas pingues[b] q̄ ſunt in ſamarie mōte[c] et ruiturā domū maiorē minorēqꝫ teſtat̄.[d] Ipſe cernit victorē

acquieuiſſe ꝯuerſis. terciū qd̄ mēte decreueris opere cō plere. quartū poſt peccatū nō agere pniam: et in ſuo ſibi complacere delicto. Damaſcus ſm̄ Hiero. metropol' eſt in Syria quā ꝯdidit ſeruus Eliezer in cāpo vbi occiſus eſt abel. Galaad ciuitas ꝫ regio eſt trans iordaneꝫ in ſor te dimidie tribus Manaſſe. tempo re ꝓo quo Amos cepit ꝓphetāe aza el rex damaſci illā regionē intātū va ſtauit: vt ſuperato achaꝫ rege iſrahel illam regionem ad inſtar tribuloꝝ fru mēta i areis tritu- rātiuꝫ cōtereret. iō ꝑmo aduerſus da maſcuꝫ inuehit̄ ꝓ- pheta. ita dicit hie ro. Item ſm̄ ipſuꝫ Gaza eſt metropolis ciuitas philiſtinoꝝ quī nūc pale ſtini vocāt̄: q̄ quoſcūqꝫ de duodecim tribubus poterant comprehēdere vendebant ydumeis in ſeruos ꝫ ancillas ideo minat̄ eis ꝓpheta ignē captiuitat̄ q̄ oīa deuoret. Tercio inuehitur ꝯ Tyruꝫ. ꝫ ſm̄ Hiero. Tyrus eſt ciui tas phenicū et prima ſydonijs. cu⁹ ciues negociatores erant. ꝫ quoſcunqꝫ depredari poterant ex iſrahel vende- bant ydumeis ꝫ alijs gentibus. ¶ Quarto inuehit̄ con tra ydumeam. de qua dicit Hiero. Edom ipſe eſt qui et Eſau ꝫ Seyr. vn̄ ꝫ mōtes Seyr nominat̄ inde. et regio ydumea. iſte perſecutus eſt iacob vt timore eius fugeret in Meſopotamiā: et nō ſeruauit in eo viſcera miſericor die vt vinculo fraternitatis colligatū ſibi intelligeret. et odiū quod fuit in patre ſeruauerūt ydumei nati ab eo ꝯ filios iacob: vt egredientibus ð egypto: nec tranſitū qui dem in terrā ſanctā concederent: in hoc violātes miſeri- cordiam ac ſi fratres eos eſſe neſcirent. ¶ Quito inuehi- tur contra filios ammō. de quibus ait Hieronymus. fi- lij ammō geniti de ſtirpe Loth: habitāt in arabia. hoꝝ ꝓo princeps Naaꝫ amonites temporibus Saul pugna uit contra galaad que eſt ciuitas duarū tribuuꝫ ꝫ Ma naſſe. ꝫ intantū oppreſſit eam vt etiā pregnātes ſecaret mulieres. ¶ Sexto inuehitur contra Moab. Fuit autē Moab filius maioris filie Loth Gen̄. xix. Sed vt videa- mus ꝓpter quid inducat̄ hic. nota q̄ dicit hic hiero. i glo. Tradūt hebrei q̄ ydumei fuerūt ſubiecti ioſaphat regi Iuda. ꝫ Moabite iorā regi iſrahel. ſed poſt modicū cuꝫ receſſiſſet rex Moabitarum a Ioram petiuit ille auxi- lium a ioſaphat rege iuda: qui veniēs conduxit ſecuꝫ re gem ydumeorum ad oppugnandū ciuitatē vbi rex Mo ab erat concluſus. ꝫ cum rex Moab vellet confugere de ciuitate per eam partē quam obſidebat rex ydumeoruꝫ nō eſt permiſſus ab eo: tūc aſcendēs ſuper muꝝ imola- uit filiū ſuū deo: ꝫ ꝓpter imanitatē hui⁹ ſceleris receſſerūt fi lij iſr'l a ciuitate. poſtea mortuo rege ydumeoꝝ ꝫ ſepulto recordati Moabite q̄d egerit ꝯ eos i obſidiōe extractū de ſepulcro cōbuſſerūt igni ꝫ i cinerē redegerūt vt qd̄ nō potuerūt i viuo vlciſcerētur i mortuo. ¶ Septio gradu i. ſeptimo loco inuehit̄ ꝯ iuda. i. ꝯ duas trib⁹ relicto deo ydol' deditas. ¶ Et octauo ḡdu. i. octauo loco ꝯ iſrl̄. i. ꝯ. x. trib⁹. q2 multa pc̄ta cōmiſerat. i glo. hiero. dicit ſic. Habe bat ꝯſuetudinē ꝑnceps iudeoꝝ: vt ſi paup i via ſe illi iun gēt: flagellatū ſup puluerē tre ꝓiiceret idignātes cū ſim plicib⁹ ire. Cōtigit etiā crebro vt pr̄ vxorē filij pollueret. illos etiā q̄ nolebāt ire ad adorādos vitulos interficiebāt ꝛc. Hic loq̄t̄ ad vaccas pigues. iiij. c. i. hēticos gule ꝫ vē tri ſuiētes vl' optiātes. x. tbuū. nō boues aratores: ſꝫ irri ſorie vaccas pigues vocat. q2 domi reſidētes vētri ꝫ gu- le ſuiebāt. ¶ b ¶ Que ſūt i mōte ſamarie. i. eminētia ꝑtat̄ vt humiles opprimāt. ¶ c ¶ Et ruiturā domū maiorē mi norēqꝫ teſtat̄. vj. ca. Glo. exponit de decē duabus tribu bus. ¶ d ¶ Ipſe cernit victorē locuſte. vij. c. Victor locuſte

Prologus

locuſte[e] ꝛ ſtantē dn̄m ſuper muꝝ litū[f] vel adamātinū ꝛ vncinū pomoꝝ attrahentē ſupplicia pctōꝛibꝫ[g] et famē in terra: nō famē panis ne ſitī aq̄: ſꝫ audiendi ꝟbū dei[h] Abdias q̄ iterptat ſuꝰ dn̄i ꝓtonat ꝯtra edō: et ſāguineū terrenūqꝫ fratrē: [i]fratris quoqꝫ iacob ſemp emulū haſta ꝑcutit ſpirita li.[k] Jonas pulcerrima colūba naufragio ſuo paſſionē dn̄i ꝑfigurās: mūdū ad penitētiā reuocat: et ſub noīe niniue gentibꝫ ſalutē nunciat.[l] Micheas de moraſchi [m]coheres xp̄i[n] vaſtationē annūciat filie latrōis ꝛ[o] obſidionē ponit contra eā. qꝛ maxillā percuſſerit iudicis iſrl'[a] Nauū conſolatoꝛ orbis [b]increpat ciuitatē ſāguinū ꝛ poſt euerſionē illiꝰ loquit' [c]ecce ſup mōtes pedes euāgelizātis ꝛ ānūciātis pacē. [d]abachuc luctatō fortꝭ ꝛ rigidꝰ[e] ſtat ſup cuſtodiā ſuā [f]ꝛ figit ḡdū ſup mūitōē vt xp̄m i cruce ꝯtēplet': ꝛ dicat [g]opuit celos glīa eiꝰ: ꝛ laudis eiꝰ plena ē tra:[h] ſplēdoꝛ

d dn̄s cuius iuſſu multitudo locuſtaꝝ cooꝑuit trā ꝑmiſſiōis in ꝑncipio germinātiū ſerotini ymbris. i. in primo vere qn̄ oīa virere incipiūt. Scd̄m interlineare dr victoꝛ. i. creatoꝛ aſſyrioꝝ qui per locuſtam ſignātur. vel ſm qꝫ plenius dicitur in gloſa marginali ſicut locuſte. ſi in principio ſerotini ymbris veniūt quādo cūcta virent. ꝛ omnis ager parturit. cuncta vere conſumūt. ſic Senacherib aduenies dum floꝛet regnū decem tribuū cūcta vaſtauit ꝛ captiuauit.

e Et ſtante dn̄m ſuper muruꝫ lituꝫ hec ē lra Hiero.

f Vel adamantinum. Hec ē lra ſeptuaginta. Murꝰ litꝰ. i. ſupinductus. Et dr a lino is. lini linire lituꝫ litu. qd̄ ē ſuperinducere. ꝑ murū figurat diuina ꝓtectō. per linitionem que pulcrioꝛem et foꝛtiorem reddit muꝝ ꝑfiguratur virtutuꝫ pulcritudo. Per adamantē qui nō diſſoluitur niſi ſanguie hyrcino. notatur perſeuerātia i bono vel inſeꝑabilitas a deo. Ro. viii. Quis nos ſeꝑabit ꝛc. Et oīa iſta comminatur dn̄s inferre iudeis ꝓpter peccata ſua. Et vncinum pomoꝝ. attrahentē ſupplicia pctōꝛibus. per vncinū intelligitur vicinū tempus captiuitatis. Sicut ēm vncino trahunt rami arboꝝ ad carpēda poma: ita ꝓximare facit tempus captiuitatis.

g Et famē in terra ꝛc. Iſtō intelligitur de ſubtractōne verbi diuini que pꝰ reſurrectionē dn̄i miſſa ē in iudeos. ſicut innuit i interlineari.

h Abdias q̄ interptat ſeruꝰ dn̄i ꝛc. Vide ꝓlogū i Abdia. qui incipit. Jacob patriarcha ꝛc: ꝛ habebis euidētiā eoꝝ q̄ hic dicunt. ſicut dicit Iſi. ety. vii. Abdias ſeruus dn̄i dr. ſicut ēm Moyſes famulꝰ dn̄i. ꝛ apl's ſeruus xp̄i. ita iſte ad gētes miſſus videt ꝛ ꝓdicat que ꝓphali digna ſunt miſterio ꝛ ſuitute. inde dr ſeruꝰ dn̄i. ꝓdicat autē deſtructionē ydumee. vn̄ dicitur qꝫ ꝓtonat cōtra Edom. i. terribiliter eā increpat. Qꝫ autē ſubditur ſāguineū terrenūqꝫ interpꝛetatio ē nois. Sāguineus erat. qꝛ fraternū ſāguinē ſitiebat. Terrenus: qꝛ circa terrena erat occupatus. vn̄ Gen̄. xxv. Factus ē eſau vir gnarus venandi et homo agricola.

i Fratris q̄ꝫ iacob ſemꝑ emulum. i. inuidū. Gen̄. xxvii. Veniēt dies luctus patris mei. et occidam Jacob fratrē meū. Haſtā ſpiritalē: appellat propheticā increpationē. ſm Hiero. Iſte Abdias ſpecialiter dr ſeruus. qꝛ abſcondit ꝛ pauit centū ꝓphas: quinq̄genos ꝛ q̄nquagenos in ſpelūcis cū interficeret Jezabel ꝓphetas dn̄i. iii. Re. xviii.

k Jonas columba pulcerrima ꝛc. Iſi. dicit i. vii. ety. Jonas interptat colūba ſiue dolens. Columba ꝓ gemitu qn̄ in ventre ceti triduo fuit. dolēs autē ꝓpter triſticiā quā habuit de ſalute niniuitaꝝ. vel propter hederā ſubito areſcentē. cuiꝰ vmbraculo tegebatur contra ſolis ardoꝛē. ſm Remigiū. Jona ꝛ Jonas varias habent interpꝛetationes. De naufragio Jone habetur in. i. ca. Qualiter mundū ad penitentiā reuocat habet. iii. ca.

l Micheas d̄ moraſchi ꝛc. Moraſchi ſicut ait Hiero. nō grandis viculus ē iuxta Eleutheropolī vrbē paleſtine. Et interpꝛetatur heres. Micheas interpꝛetatur humilitas pulcre autē humilitas q̄ inter virtutes ꝑcipua ē de ſpe hereditatis dei naſcitur.

m Coheres xp̄i. Roma. viii. Heredes aūt dei: coheredes quidem xp̄i. Alludit interpꝛetationi ꝑdicte ſm Remigiū. Micheas interpꝛetatur quis ē iſte. vel quis ē i loco hoc. Eſt autem ꝓphetia eius contra Samariā et hieruſalē. ſicut patet i principio. ſicut ait Iſi. ety. xiiii. Samaria regio paleſtine: que a quodam oppido nomen accepit quod vocabatur Samaria ciuitas quōdā regal' in Iſrahel.

n Vaſtationē annunciat filie latrōis. i. Hieruſalē filie dyaboli ad ꝗdādum: ſupple accincti. vn̄ vocat latronis filiam nō ſuā. v. c.

o Et obſidionē ponit ꝯtra eā. eo qꝫ ꝑcuſſerit maxillā iudicis Iſrl'. v. cap. vbi dic glo. Cōtumelia fuit trinitatis quando fauentibus iudeis Romāi ꝑcuſſert caput iudicis Iſrl'. dicētes. ꝓphetiza nobis xp̄e quis eſt qui te percuſſit. Mathei. xxvi. vel quādo vnus de miſtris percuſſit eum in maxilla dicens. Sic reſpōdes pōtifici: Johis. xviii.

a Naum ꝛc. Naum interpꝛetatur conſolatoꝛ. Dicit autem conſolatoꝛ orbis. quia decē tribubus iā captiuatis ꝛ duabus iā ab Aſſyrio grauiter afflictis. deſtructionem ipſoꝝ aſſyrioꝝ per Chaldeos futuram nunciauit.

b Increpat ciuitatē ſanguinum ꝛc. i. Niniuen. iii. ca. Ve ciuitas ſanguinū ꝛc.

c Ecce ſuper montes ꝛc. Glo. legatur. ii. paralypo. xxxii. qꝫ Senacherib obſidente Hieruſalē pꝛimo mēſe nō potuit paſcha fieri. ſꝫ ceſo exercitu ꝛ annūciata moꝛte Senacherib ſecundo menſe paſcha celebratū ē. Inde ait. O Juda ne ſis ſollicitus: occiſo hoſte tuo in templo dei ſui: ecce venit tibi nūcius trāſcurrēs mōtes ꝛ colles: ꝛ quaſi de ſpelunca vel ſpecula annuncians tibi moꝛtem Senacherib liberatā vrbem. Celebra ḡ feſtiuitates tuas ꝛc. Cetera plana ſūt ſm Iſidoꝛum dicitur conſolatoꝛ vrbis: vt ait in. vii. ethymol'. Naum gemmē ſiue conſolatoꝛ. increpat ēm ciuitatem ſanguinum. ꝛ poſt euerſionem illius conſolatur Syon dicēs. Ecce ſuper montes ꝛc.

d Abachuc luctatoꝛ foꝛtis ꝛc. Quare dicat luctatoꝛ foꝛtis patet ꝑ verba Hieronymi: qui dicit ſup Abdiā. Abachuc interpꝛetat amplexans qui vel ex eo qꝫ amabilis fuerit domini vocat amplexatio. vel qꝛ i certamen cum deo ingredit. amplexātis. id eſt luctantis foꝛtitur vocabulum ꝛc.

e Stat ſuper cuſtodiā ſuam. Hoc ſumitur d Abachuc. ii. vbi ſcribitur. Super cuſtodiam meam ſtabo. Glo. id ē omni diligentia cuſtodiam coꝛ meum.

f Et figit gradum ſuper munitionem. id ē ſtabilitat animuꝫ ſuper Chꝛiſtum. Totum ſumit de ſecundo capitulo. que autē ſequunt ſumunt de. iii. capitulo.

g Operuit celos gloꝛia eius: ꝛ laudis eius plena eſt terra. Gloſa. In aduentu xp̄i repleta ſunt omnia gloria. Unde Luce. ii. Gloꝛia in altiſſimis deo. ꝛ i tra pax hominibus bone voluntatis. Et Colo. i. Pacificans que in celo ꝛ in terra.

h Splendoꝛ eius vt lux erit. quia quaſi ſol iuſtis radiauit. Coꝛnua. id eſt trophea crucis. In manibus eius. Vel manus eius fixe in coꝛnibus crucis: vt ſi athypalage. id eſt conuerſio caſuum ꝛ conſtructiōis.

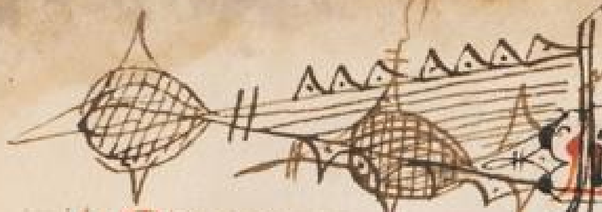

l Ibi abſcōdita eſt fortitudo eius. Exinaniuit em̄ ſe
vſqꝫ ad mortem: Phil.ij. m Sophonias ſpecula
tor ꝛc. Sophonias ſm̄ hiero. interpretat̄ ſpecula vel
archanū dn̄i. ꝛ vtrūqꝫ ꝓphete ꝯuenit. dr̄ em̄ Ezech.iij.
fili hoīs ſpeculatorē dedi te domui iſrahel: ꝛ audies d
ore meo vbū. et
annūciabis eis
ex me. ꝓpheta d
euerſione hieru
ſalem: ꝛ de capti
uitate iude ꝛ bē
iamyn p nabu
chodonoſor. q̄
captiuitas in-
fecto ioſia rege
viſa ē in ceſpite
n Audit cla
morē ꝛc. Que
ſequūt̄ ſumpta
ſunt d. j. ca. So
phonie. Porta
aūt piſcium ap
pellat̄: q̄ ducit
dioſpolim ꝛ iop
pen ꝛ vicinior ē
mari. o A
ſecunda. ſignifi
cat portā ſecun
di muri in eodē
climate.
p A collibus
de mōte ſyō ꝛ excelſiore pte vrbis q̄ ab hoſtibus occu
pata facilior deſceſus erit ad pna. Vallem aūt Syloe
ꝯpat pile. i. vaſi i quo tūdūt frumēta: qꝛ de porta piſci
um. ꝛ de ſcd'a ꝛ de collib' ꝓueñs exercitus ꝯtēdet infe
riora loca. q Chanaā. vocat ipſm̄ iudeoꝝ. vn̄ Dañ.
xiij. Semē Chanaā et nō iuda. r Diſpſi ſūt ꝛc. qꝛ
pibūt. qꝛ tātas hñt diuitias vt eis putāt ſe indutos ꝛ
ſeptos. Myſtice p portā piſciū deſignatur curioſitas
huana. p ſcd'am carnis ꝯcupia. p colles ſuperbia. p pi
lā hierl'm: q̄ erat euertēda ꝓpter oia iſta. s Agge'
feſtiu' ꝛc. Ad euidentiā iſtoꝝ nota: ꝙ ſicut ſcribit̄ j.ij.
para. vl. Nabuchodonoſor rex chaldeoꝝ ꝓpter periu
riū Sedechie regis iude q̄ ab ipo receſſerat ipſuꝫ Se
dechiā cū populo ſuo in Babyloniā duxit captiuū in
cēſo templo ꝛ deſtructa hierl'em. Mortuo autem Na
buchodonoſor ꝛ balthaſar filio eius interfecto. ſicut
ſcribit̄ Dañ.v. Darius medus ſucceſſit in regnū chal
deoꝝ: q̄ mortuo ſucceſſit Cyr' rex perſaꝝ: q̄ i pmo an
no regni ſui remiſit i hierl'm circiter quiquagīta milia
iudeoꝝ q̄bus pfecit zorobabel: ꝛ ieſū filiū ioſedech. et
pcepit vt edificarēt tēplū dn̄i. Illi aūt extructo altari
fundamēta tēpli iecerūt. j. Eſdre. iij. Sed interea mor
tuo Cyro artaxerſes qui dictus eſt Cambiſes illi ſuc
cedēs mādauit gētibus que erant in hieruſalē ne tem
plū reedificari permitterent. j. Eſdre. iiij. ꝛ v. remāſit
itaqꝫ opus imperfectū vſqꝫ ad annuꝫ ſcd'm Darij filij
Haſpis. Hoc anno aggeus ꝛ zacharias ꝓphete non ti
mētes reg edictū nec inimicicias circūadiacentiū po
puloꝝ hortati ſunt zorobabel ꝛ populū ſuū qui cū eo
erat vt edificarent templū: quia iaꝫ tempus erat quo
Hieremias ꝓphetauerat templū eſſe reedificandum:
ſed poſt ſeptuaginta annos captiuitatis: Hiere. xxix.
Prophetat autem Aggeus populi reuerſionē. tem
pli reedificatōem. ciuitatis renouationē. obſeruantiā
ſacerdotalem. ꝛ exteriorum regnorum ſubuerſionem.
ꝛ propter iſta dicitur feſtiuus ꝛ letus iuxta nomīs in
terpretationē. t Qui ſeminauit in lachrymis vt in
gaudio meteret. ſumptum eſt de pſ. Deſtructuꝫ tem
plū edificat. j. ca. v Deumqꝫ patrē inducit loquē
tē. ij. ca. vbi ait. x Adhuc aūt vnū modicumqꝫ ꝛc.
Interlinearis glo. tempē paſſionis ſol obſcuratus ē.
Itē glo. marginalis: qn̄ dedi primū teſtm̄ i Syna mo

ei' vt lux erit cornua ī mani
bus eius [l] ibi abſcōdita eſt
fortitudo ei' [m] Sophonias
ſpeculator ꝛ archanoꝝ dei
cognitor [n] audit clamorē a
porta piſcium: ꝛ eiulatum
[o] a ſecunda: ꝛ contritionē [p] a
collib'. Indicit quoqꝫ vlu
latuꝫ habitatorib' pile. qꝛ
conticuit oīs pplus [q] chana
an [r] diſpſi ſunt vniuerſi q̄ in
uoluti erant argento [s] Ag
geus feſtiu' et letus: q̄ [t] ſemi
nauit i lachrymis vt in gau
dio meteret: deſtructū tem
plū edificat' [v] deūqꝫ pꝛēm in

ducit loq̄ntē [x] adhuc vnum
modicūqꝫ ꝛ ego cōmouebo
celum ꝛ terrā ꝛ mare et ari
dā: ꝛ mouebo oēs gentes [y] ꝛ
veñet deſiderat' cūctꝭ gētib'
zacharias mēor dn̄i ſui [a] m'l
tiplex i ꝓphetia. hierl'm ve
ſtib' ſordidis indutā. [c] et la
pidē oculorū ſeptē [d] cādela
brūqꝫ aureū cum totidē lu
cernis quot ocul'. duas quo
qꝫ oliuas a ſiniſtris lampa
dis [b] cernit ꝛ a dextris [e] vt p'
equos rufos. nigros. vari
os et albos [f] et diſſipatas q̄
drigas ex ephraim ꝛ equuꝫ

ui celū ꝛ terrā ꝛ mare rubꝝ ꝛ deſertū vt vobiſcū ponerē
teſtm̄. Nūc autē polliceor ꝙ adhuc ſemel mouebo celuꝫ
ꝛ terram: vt illis cōmotis moueātur omnes gentes. ſ. cō
trarie poteſtates ſplendorē dn̄i ſuſtinere nō valentes.
y Et veniet deſideratus cūctis gētib'. i. ſaluator. z
Zacharias memor
domi ſui ꝛc. Sicut
ait Hiero. Aggeus
ꝛ Zacharias in ſe
cundo anno Darij
regi medoruꝫ ꝓphe
tauerūt. Agge' aūt
zacharie pponitur
qꝛ duobus menſi
b' pceſſit ſicut pa
tet in textu vtriuſ
qꝫ. Aggeus. n. ince
pit ꝓphetare in. vj.
mēſe. zacharias āt
i. viij. qꝛ aūt zacha
rias dr̄ memor dn̄i
exponit yſid. dicēs
in. vij. ety. zachari
as interptat̄ mēo
ria dn̄i. Septuage
ſimo. n. anno deſo
latōis templi com
pleto. zacharia pre
dicāte memorat' ē
dn̄s populi ſui. ſu
benteqꝫ dn̄o reuer
ſus ē populus. ꝛ reedificata ē vrbs ꝛ templū. Itē. j. Eſ
dre. v. legitur qualiter ꝓphetauerūt aggeus ꝛ zacharias
adiuuātes populū ad reedificandū templū. a Mul
tiplex in ꝓphetia. quia ꝓphetat de reditu populi: ꝛ reedifi
catōe templi. ſicut patet i primo ꝛ ſecundo et de multis
alijs. b Cernit hieruſalē ꝛc. ꝓpter ſqualorem captiui
tatis. et ſicut legitur de Ieſu filio ioſedech. vel legitur de
Ieſu xp̄o carne ſimili peccatrici induto. Philip.ij. In
ſimilitudinē hominū factus eſt: ꝛ habitu inuētus vt ho
mo. Roma. viij. Deus filium ſuum mittens in ſimilitu
dinē carnis peccati ꝛc. Iſta veſtis ſordida apparuit i paſ
ſione ſicut ipſe teſtatur Iſa. lxiij. Aſperſus eſt ſāguis eo
rum ſuper veſtimēta mea: ꝛ omnia indumēta mea inqui
naui. c Et lapidē oculorū ſepteꝫ. i. ieſum qui dicitur
lapis de mōte abſciſus: Dañ. ij. Pro robore quo omnia
cōterit. Itē Math. xxj. dicitur lapis conterēs inimicos
Itē dr̄ lapis angularis cōiungēs duos parietes ivnuꝫ.
Ephe. ij. Super quem lapidem ſepteꝫ vel octo ſunt ocu
li. de quibus dicitur Iſa. xj. Requieſcet ſuper eum ſpiri
tus domini: ſpūs ſapientie et intellectus. ſpūs conſilij et
fortitudinis. ſpūs ſcientie ꝛ pietatis: ꝛ repleuit eum ſpi
ritus timoris domini. d Candelabrumqꝫ ꝛc. Cāde
labrum eccleſia aurea propter ſpiritalem intelligentiaꝫ
ſcripturaꝝ. Lampas xp̄s. Iſa. lxij. Saluator eius vt lā
pas accendatur qui in eccleſia fulget. Septeꝫ lucerne ꝛ
ſeptem infuſoria carū: gratie ſpiritusſancti: per quas ole
um miſericordie dei ſuſcipit eccl'ia. Due oliue Moyſes
ꝛ Helyas. i. lex ꝛ prophete qui de chriſti paſſione predi
cabant: vel oliue euangeliū quod a dextris: ꝛ lex que a ſini
ſtris. e Et poſt equos ꝛc. iuxta glo. Per eq̄s rufos
deſignat̄ babylonij crudelitate terribiles. p nigros qꝛ ſic
ordinat̄ text' p ſe. morte iudeoꝝ xp̄o nūcio pferētes. per
albos macedones ſb̄ q̄ꝝ rege antiocho machabeoꝝ vi
ctoriā legim' p varios romanoꝝ reges: q̄ꝝ alij fuerūt de
mētes i iudeos vt. G. ceſar. alij pſecutores vt veſpaſian'
Quidā dicūt q̄tuor q̄drigas q̄tuor euāgelia. eq̄s apl'os
q̄ꝝ alij rufi martyrio. alij obſcuri ꝛ nigri pfūditate ꝛ co
gnitōe myſterij: alij albi gr'a ꝯgiali. alij varij ꝛ fortes gra
tiā curatōnū ꝛ diuerſaꝝ ꝟtutū hñtes. f Et diſſi. qua
dri. ex ephra. Noſtra litera ē. diſpergam quadrigam ex
ephraym. quod exponit Hiero. in originali dicens. Non
erūt plia omib' xp̄i aduentu et natiuitat pacatis. porro

Prologus

ſm altiorē intelligentiā ad hereſuʒ multitudinē refert̄ q̄
interp̄tat̄ carpophoria.i. vbertas ⁊ frugū abūdātia.ps̄.fi
lij ephraim intēdētes ⁊ mittētes ar.ſ.in.d.b. Et alibi.hi
i curribus.⁊ hi i eq̄s.ſ equus eoꝝ diſperdit̄ de hierlm de
quo ps̄. Fallax equ⁹ ad ſalutē. g Paupem regeʒ ⁊c.

Hāc pphiaʒ euan
geliſte dicūt eē cō
pletā quando dn̄s
ingreſſus ē hierlm
ſedens ſup aſinuʒ
⁊ pullū aſine. mat.
xxi. Marci.xi. Lu
ce.xix. Iohan.xij.
Hec iſta aſina dici
tur i hyſtorijs q̄ cō
munis erat paupe
rib⁹ q̄ ꝓpria iumen
ta nō habebāt. Cū
q̄ aliq̄s ea opatus
fuerat pabuluʒ da
bit ei: et pullo: qui
piter ad opera cō
munia nutriebat̄.
⁊ ob eius ita pmu
ne obſequiuʒ q̄dā
eā dictā putāt ſub

de hieruſalē[g] paupem regē
vaticinetur: ⁊ p̄dicet ſeden
tē ſup pullū filiū aſine ſub
iugal[h] Malachias apertez
in fine oīm ꝓphetarum de
abiectōe iſrl̄ ⁊ vocatōe gen
tiū[i] nō eſt mihi ait volūtas
in vob̄ dicit dn̄s exercituū.
[k]⁊ mun⁹ nō ſuſcipiā de ma
nu vr̄a[l] Ab ortu em̄ ſolis vſ
q̄ ad occaſum magnum eſt
nomen meū in gentib⁹: ⁊ in

iugalē: quaſi omi iugo ⁊ dominio expoſitā. ſ grecum no
mē eſt. aſina em̄ latine grece ſubiugalis dr̄. h Mala
chias aperte ⁊c. totū iſtud ſcribit̄ in p̄mo ca. Iſid.i.vij.
ethi. dicit. q̄ Malachias interp̄tat̄ angel⁹ dn̄i.i. nūcius.
quicq̄d em̄ loquebat̄: quaſi a dn̄o eſſent mādata crede
batur. ⁊ inde eius nomē ſeptuaginta interp̄tes trāſtule
rūt dicētes. Aſſumptō verbi dn̄i ſuper iſrl̄ in manu ange
li eius. i Nō ē mihi volūtas.i. vobis qui immūdi of
fertis. k Et munus nō ſuſcipiā. ſanguinē hyrcorum
aut thauroꝝ: ſ thymiama orationū.

l Ab ortu em̄ ſolis ⁊c. Nō i vna iudea vel hierlm. vnde
Ioh.xvij. dicit ſaluator. Pater manifeſtaui nomen tuū
hoīb⁹ quos dediſti mihi. m Offert̄ i cerimonijs xp̄i
anoꝝ. n Oblatio mūda. ꝑ hoc increpat ſacerdotes
iudeoꝝ q̄ offerūt nō ydonea ad imolādū vt ſciāt carna
lib⁹ victimis ſp̄uales victimas ſucceſſuras. a Iſai
am hieremiā ⁊c. Hiero. exponit ſeipm̄ dicēs i ꝓlogo ſup
Iſa. Ita em̄ vniuerſa xp̄i eccl'ieq̄ myſteria ad aliq̄ ꝓſe
cutus ē: vt nō putes eū de futuro vaticinari. ſ de p̄teritꝫ
hyſtoriā texere. Texo is texui texere textū tu. dr̄ telā fa
cere. coopire. ordinare. cōſtruere. vn̄ hic textus tus. tui.
liber ꝯtinēs tractatū ſine lr̄e expōne.

b Secūd⁹ vo virgā nuceā ⁊c. Nota q̄ .ſ. hieremie no
ſtra litera eſt virgā vigilātem ego video. Et hāc habēt
aquila. Symmachus ⁊ hieronymus. Septuaginta au
tē dicunt baculū nuceum. Theodoſius vo virgā amig
dalinā. Et omnia iſta competunt xp̄o: qui dicitur virga
in correctione maloꝝ. Numeri.xxiiij. Conſurget virga
in iſrahel ⁊ percutiet duces Moab. Baculus dicitur in
ſuſtentatione bonorum actuoꝝ. ps̄. Virga tua ⁊ bacu
lus tuus ipa me cōſolata ſunt. Virga dr̄ in cuſtoditōne
contemplatiuorum. ps̄. Ecce non dormitabit neq̄ dor
miet. Amigdalus dicitur in ſanatione ſpiritualium infir
mitatū. ps̄. Miſit verbum ⁊ ſanauit eos. Nux quia pa
ſcit dr̄ in refectione perfectoꝝ. Math.xi. Venite ad me
omnes q̄ laborat̄ ⁊ onerati eſtis ⁊ ego reficiā vos.

c Et ollā ſuccēſā ⁊c. Per ollaʒ ſuccēſā intelligitur rex
babylonie q̄ bn̄ dr̄ olla ſuccenſa ꝑpter ambitionem ſicut
patet i p̄ncipio iudicū. vel q̄r ex toto iudeos i nihiluʒ co
xit. vn̄ Hiere.i.ca. Prim⁹ comedit eū rex aſſur. ſ iſte no
uiſſimus Nabuchodonoſor exoſſauit eū. aq̄lo dr̄ quaſi
aq̄s ligās. vent⁹ gelid⁹ ⁊ ſicc⁹. ꝑ quē ſignat̄ dyabol⁹. a cu
ius facie olla ſuccēdit̄: cū ꝑuerſe ſuggeſtōes inſufflātur:
Iſa.liiij. ego creaui fabꝝ ſufflātē i igne ꝓrunas ⁊c.

d Et pardū ſpoliatū ⁊c. hiere.xiij. cūſa lr̄a. Si mutare
pōt ethiops pellē ſuā: aut pardus varietates ſuas ⁊ vos
poteritis bn̄facere cū didiceritis malū. q.d. ſicut ab ethio

pe nō pōt ſepāri nigredo. nec coloꝝ varietas a pdo:
ita vos eſt inſeparabilis obſtinati i malo. vn̄ Sap.xij. Ne
quā ē nat̄ eoꝝ ⁊ nāl'malicia eoꝝ. ſ. ſtudio nō nā. par
dus beſtia ē velociſſima ⁊ p̄ceps ad ſāguinē. ⁊ ē vario
rū coloꝝ. per qd̄ notat̄ i iudeis diuerſitas vicioꝝ.

omi loco ſacrificat̄[m] ⁊ offer
tur noī meo[n] oblatō mūda
[a] Iſaiā: hieremiaʒ: ezechie
lem ⁊ danielez quis poteſt
vl'intelligere vel exponere.
Quoꝝ primus nō ꝓpheti
am videtur mihi texere ſed
euāgeliū.[b] Secūdus virgā
nuceā[c] ⁊ ollam ſuccenſam a
facie aq̄lonis.[d] ⁊ pardū ſpo
liatū ſuis coloribꝫ:[e] ⁊ q̄dru
plex[f] diuerſis metrꝭ nectit

e Et q̄druplex
⁊c. In trenis q̄
druplici plāgit
.ſ. alphabeto ꝓ
p̄t deſtructōem
Hierlm quā fu
turā p̄dicauit.
preſentez vidit
p̄teritā deplora
uit. Singli autē
v̄ſus lamētatio
nū ſm ordinem
hebraicaꝝ lr̄aꝝ
in idiomate ſu
mūt initiū. Ver
bi grā. p̄m⁹ ver
ſus incipit ab a
leph. ſecundus
a beth. et ſic de
alijs vſq̄ ad fi
nem alphabeti.

Et poſtea repetit̄ alphabetū ⁊ q̄ter in principijs v̄ſu
um ordinatur. In tercia autē repetitōe ſingula elemē
ta tripliciter repetūt̄. Necto tis. nexi vel nexui. necte
re plura ſignat q̄ habētur ꝑ hūc verſū. Necto dat inſe
rere: pūgere ſiue ligare. an to c veniēs in xi to mutat
⁊ in xui. Dat q̄ xui pecto piter xi ſic quoq̄ necto.

f Diuerſis metr̄. An Hiero. in quadā ep̄la ad mar
cellā que incipit. nudiuſtercius ⁊c. ſic ait. Habes in la
mētatōibus Hiere. q̄tuor alphabeta. ex quibus duo
p̄ma q̄ ſapbico metro ſcp̄ta ſūt. q̄r tres v̄ſiculos q̄ ſi
bi nexi ſūt ⁊ ab vna tm̄ lr̄a incipiūt heroicū coma con
cludit. Terciū alphabetū trimetꝛ ſcriptū ē trinis li
terꝭ. ſ eiſdē trini verſus incipiūt. q̄rtū alphabetū ſimi
le ē primo ⁊ ſecundo: ita dicit Iſi.i.vj. ethy. ſ aliquā
tulum lucidius dicens: q̄ duo p̄ma alphabeta: q̄ ſa
phico metro ſcripta ſunt. q̄r verſiculi qui ſibiinuicē ne
xi ſunt ab vna tm̄ lr̄a incipiūt: quos heroicū coma cō
cludit. Intellige ſic. Saphicū metꝛ dr̄ cuius inuētrix
Sapho fuit. quale ē illud. Vt queāt laxis reſonare fi
bris. ecce vnus verſus. Mira geſtoꝝ famuli tuoꝝ. ec
ce ſecūdus. Solue polluti labij reatum. ecce terci⁹ ver
ſus. Et poſt tres v̄ſus ſequit̄ coma heroicū.i. clauſu
la verſus heroici ſiue verſus exametri: quo heroū.i. vi
roꝝ fortiū facta deſcribūt̄: cū dr̄. ſctē iohes. Iſte hym
nus dimetꝛ ſaphicū ꝑtametꝛ dactilicū. Saphicuʒ.
q̄r Sapho puella huiōi metꝛ inuenit. Pētametꝛ. q̄r
q̄libet v̄ſus metricus q̄nq̄ hēt pedes. p̄mo trocheuʒ
ſcd̄o ſpondeū. tercio dactylicū. q̄rto trocheū. q̄nto ſilr̄
trocheū. Dactylicū dr̄ a pede predominātē in iſto me
tro in tercio pede: vbi vult ſemper habere dactylum.
nā in ſecundo pede ⁊ i quinto indifferēter poteſt reci
pere trocheum vel ſpondeum. Et ſubdit Iſid. terciū
alphabetum trimetro ſcriptum eſt: ⁊ trinis literis tri
ni verſus incipiunt. Concorda literam Iſid. cuꝫ lite
ra Hiero. que ſupra poſita eſt: ⁊ grā exempli accipia
mus illa verba Boetij de conſ. in.ij. libr̄. vbi loquitur
de mutabilitate fortune. Hec cum ſuperba verterit vi
ces dextra: ⁊ eſtuātis more fertur Euripim: dudū tre
mendos ſeua proterit reges: humilemq̄ victi ſuble
uat fallax vultum ⁊c. Hoc metrum eſt trimetrum iā
bicum continuum. quia conſtat ex ſex iambis: vel tri
bus iambis et alijs pedibus. Hec cum ſpondeus: ſu
per iambus: ha ver ſpondeus: terit iambus: vices iā
bus: dextera ſpondeus: hec cum ſuper. ecce metrum
ex ſpōdeo ⁊ iābo: ha verterit. ecce aliud metrū ex ſpon
deo ⁊ iambo: vices dextera. ecce terciū metrū ex iābo
⁊ ſpōdeo: Silr̄ potes videre ꝑ ſequētes v̄ſus. Iābicū

dī metꝛꝫ a pede pdñante.ſ.a iābo:qui ſemꝑ habꝫ po
nii ſcdo loco. Itē panaſticū dī ab inuētoꝛe. Item no
ta ꝙ dimetꝛꝫ vel trimetꝛꝫ vel tetrametꝛꝫ in metris iam
bicis.trochaicis ⁊ anapeſticis ꝑ duplices pedes ꝯpu
tare debes.in reliqs vo ꝑ ſimplices. g Tercius ⁊c.

da metra Symonides poeta lyricus compoſuit. Item
in eodē Trenos primus verſu Hieremias ꝯpoſuit.poſt
hunc apud grecos Symonides poeta lyricus. Itē Hie
ro.i epiſtola ad Nepotianū pſbyterū. Ad poetas venio:
Homerꝫ.heſiodū. Symonidē ⁊c. Quidā dicūt ſimpho

Hoc ē cōtra no
uellos mgros.
Sed de ſenectu
te mētis dī ſap.
.iiij. Senectꝰ ve
nerabiľ ē nō di
uturna neqꝫ an
noꝝ nūero com
putata. Cani ſt
ſeſꝰ hoīs: ⁊ etas
ſenectutis: vita
immaculata.
h Principia.
cuꝫ dicat. plura
le ponit ꝑ ſingu
lari. In primo
capitulo agit ꝺ

alphabetū. g Tercīꝰ h prin
cipia ⁊ finem tantis habet
obſcuritatibꝫ inuoluta. vt
apud hebreos ipſe ptes cū
exordio geneſeos ante an
nos triginta non legantur
i Quartꝰ vo q̄ ⁊ extremꝰ in
ter q̄tuoꝛ prophetas tēpoꝝ
cōſciꝰ: ⁊ totiꝰ mundi philo

hyſtoricus k lapidē ꝑciſū de
mōte ſine manibꝫ.et regna
oīa ſubuertentē claro ſmo
ne ꝑnunciat. l Dauid ſimo
nides nr̄ pindarꝰ ⁊ alcheus
flaccus quoqꝫ catullꝰ atqꝫ
ſerenus. Chriſtum lyra ꝑ
ſonat. m ⁊ ī decachordo pſal
terio n ab īferi excitat reſur

nides qd̄ i veritate
nihil eſt. Itē Da
uid pindarus. iſte
pindarus grecꝰ fu
it. de quo legitur in
vj.li. Valerij maxi
mi. ⁊ primo ꝓlogo
ſuper iob. Itē Da
uid nr̄ Alcheus. de
quo dicit horatius
in vltima epl'a vbi
loquitur de poetis
q̄ mutuo ſe lauda
bant. Diſcedo al
cheus puncto illi
us ille meo quis.
Quiſ mihi callimā

euāgeliſtis valde obſcure. ab .xl. vſqꝫ ad finem agit de
templo: ita ꝙ vix poteſt eum aliquis intelligere: ita di
cit Hiero. ſup Ezech. Ezechiel difficultatem hebreo
rū mōſtrat traditio. niſi eñ quis apud hebreos ſacer
dotaľ miſterij etatem.id ē.xxx. annos impleuerit: nec
principia Geneſeos: nec cātica cāticoꝝ. nec exordiuꝫ
Ezechiel. nec finē legere ꝑmittit: vt ad plenā ſcientiā
⁊ myſticos intellectus plenū humane nature tēpus
accedat. i Quartus vo ⁊c. Magna ꝯmēdatio eſt
ꝙ dicit tempoꝝ cōſcius. ix. ca. vbi agit ꝺ hebdomadi
bus: vbi ſcribit in glo. i principio Daniel. Sciendū
nullū ꝓphetā tā apte ſcꝑſiſſe de xpo ſicut iſte ſcripſit. ⁊
ſpecialr in. ix. ca. vbi ⁊ tempus notauit aduētus. ⁊ re
ges ꝑ ordinē ⁊ annos enumerat ⁊ manifeſta ſigna. vñ
hic dī totius mūdi philohyſtoricus. i. amatoꝛ hyſtori
arū. a philos qd̄ eſt amoꝛ ⁊ hyſtoria: a. vij. ca. vſqꝫ ad
xiij. excluſiue. Et ꝑ hoc ꝙ tā diligēter ſcribebat. ſ. deter
minādo tēpus. reges ⁊ regna: veritatis hyſtoriaꝝ pro
bat amatoꝛ. Eſt aūt hiſtoria narratio rei geſte: ꝑ quā
ea q̄ in ꝑterito facta ſunt dinoſcunt. et dī ab hyſtorin
grece qd̄ ē vidē vel cognoſcē. Apud veteres eñ nemo
ſcribebat hyſtoriā niſi is qui interfuiſſet. ⁊ ea q̄ ſcribē
da eſſent vidiſſet. ꝓphete autē ꝓpter ꝓphetie certitudi
nē q̄nqꝫ de futuris tāqꝫ de ꝑtentis loquebāt. k La
pidē ꝑciſum de mōte ⁊c. Dan. ij. Et exponit de xpo q̄
dī lapis ꝑciſus de monte ſine manibus. i. conceptus ⁊
natus ſine humana opatione de beata ꝟgine ceteris ꝑe
minente qui ſubuertit oīa regna dyaboli. de iſtis qua
tuoꝛ magnis ꝓphetis dicit Iſid. i. vij. etym. Iſaias in
terꝑtat ſaluatoꝛ mūdi. Saluatoꝛe eñ vniuerſaꝝ gen
tiū eiuſdē facta ampliꝰ qꝫ ceti ꝑdicat. Hieremias excel
ſus dñs. ꝓ eo ꝙ dictum ē ei. Cōſtitui te ſup gētes ⁊ re
gna: Hiere. j. ca. Ezechiel foꝛtitudo dei ſm Remigiū.
Confoꝛtauit me deus. vñ Ezech. iij. Manus dñi erat
mecū cōfoꝛtās me. Daniel iudiciū dei: ſiue q2 in pſby
teroꝝ iudicio ſententiā diuine examinationis exhibu
it: ſiue ꝙ viſiones ⁊ ſomnia ſagaci mente diſcernens
aperuit. l Dauid ſymonides nr̄ ⁊c. Sicut ait Iſi.
in. vij. ety. Dauid interꝑtat manu foꝛt. quia vtiqꝫ foꝛ
tiſſimus in ꝑlijs fuit ipē. ⁊ deſiderabiľ in ſtirpe. ſ. ſua ꝺ
qua ꝑdixerat Aggeus ꝓpheta. Veniet deſideratus cū
ctis gentibus. q2 vo Dauid lyrico metro pſalterium
hebraice ſcꝑſit teſte oꝛatoꝛe q̄ ait. Pſalteriū lyrici cō
poſuere pedes. ideo hic q̄nqꝫ poetaꝝ lyricoꝝ nomini
bus appellat. dī aūt lyricus q̄ lyrica ſcribit. lyrica aūt
a lyra dicūtur carmina que lyra cantant. ſicut ſūt car
mina hoꝛacij. Itē a lyrin quod eſt varietas vel diuerſi
tas dicunt lyrica que continēt carminū diuerſitatē ⁊
varietatē. ſicut patet i odis hoꝛacij. dī ergo Dauid ſy
mōides nr̄. q. ſ. lyrice ſcꝑſit apud hebreos: ſicut ſymo
nides apud grecos. de quo dicit Iſi. in. j. ety. Simoni

chus ⁊c. q. d. Diſcedo alcheus. i. Alcheo in laude cōpa
ratus. puncto. i. iudicio illius laudatoꝛis. ⁊ ille laudatoꝛ
quis diſcedit meo iudicio. i. quis diſcedit a me niſi calli
machus qui fuit famoſus poeta. Itē Dauid flaccus no
ſter qui lyrice ſcripſit vt Flaccꝰ. i. hoꝛatius. de quo dicit
Iuuenalis. Omne vafer viciū ridenti flaccꝰ amico Tā
git: ⁊ admiſſus inter precoꝛdia ludit. Vafer ra. rum. dici
tur callidus. quaſi varia ferens. qui. ſ. varijs loquit mo
dis. Itē Dauid catullus nr̄ et ſerenus. expone vt ſupra
de alijs. Catullꝰ fuit veronēſis. vñ Ouidius in de ſine ti
tulo in fine. Mantua ꝟgilio gaudet verona catullo. Pe
ligne gentis gloꝛia dicoꝛ ego. Serenus foꝛte a ſerenita
te animi dictus ē. q2 ſerenus erat. i. clarus. hilaris ⁊ trā
quillus: ſicut Naſo dī a magnitudine naſi. Et Ouidius
quaſi ouū diuidēs. Dauid inquā nr̄ cuius. ſ. pſalmis vti
mur. Chriſtū lyra perſonat. i. laudat i carmie lyrico. Et
lyra ad literā. quā tangendo decantabat pſalmos ſuos.
vñ. ij. Reg. vj. dī ꝙ Dauid percutiebat in oꝛganis armi
gatis. Itē. j. palip. xv. dicit. Dauid pricipibus leuitaꝝ
vt conſtitueret de fratribus ſuis cātoꝛes in oꝛganis mu
ſicoꝛum. nablis videlicet ⁊ lyris et cymbaľ. Lyra dī a ly
rin. i. varietas vel diuerſitas: eo ꝙ diuerſitatē vocum fa
ciat. Et in decachoꝛdo pſalterio excitat ab inferis reſur
gentē. i. excitandū predicat. pſ. Ego doꝛmiui ⁊ ſopoꝛatꝰ
ſum ⁊ exurrexi. Itē alibi. Nō derelinquas animā meaꝫ
i inferno ⁊c. Itē alibi. Eruiſti animā meā ex inferno infe
rioꝛi. ⁊ in multis alijs locis. Decachoꝛdū pſalterium in
ſtrumentū eſt muſicū cum decēꝫ choꝛdis: quo hebrei vſi
ſūt ꝓpter numeꝝ decalogi. pſ. In pſalterio decachoꝛdo
pſallā tibi. ⁊ dī a deca quod ē decē ⁊ choꝛda. ⁊ dī nabluꝫ
hebraice. pſalteriū grece. oꝛganū latine. Dī autē pſalteri
um a pſaltin grece quod ē tangere latine. quia dū tāgit
a ſuperioꝛi reddit ſonū. ⁊ ab illo inſtrumēto dī liber pſal
terium. q2 ad vocē illius pſalterij dauid decātabat pſal
mos. ⁊ hoc eſt quod dicitur hic. ꝙ cātando i decachoꝛdo
pſalterio excitat ⁊c. vel dicitur excitat. quia dicitur i pſal
mo. Exurge gl'ia mea. Et rñdet filius: exurgam diluculo
Quidā putat ꝙ q2 Hiero. multū adheret antiquis hy
ſtoꝛijs: loquit hic de dauid ꝑ ſimilitudinē Oꝛphei q̄ vxoꝛē
ſuā i talo a ſerpēte vulneratā ⁊ moꝛtuā: ⁊ ad inferos iā
deductā cū cythara ē ſecutꝰ: vt eā ab inferi extrahēt: q̄ il
lic veniēs tā dulcit cytharizauit: ꝙ oēs dij infernales dul
cedie cythare ꝯuicti ei Euridicen reddiderūt. vñ Theo
dolus. Euridicen monit q̄ regna tenet Acherōtꝫ: ꝯditōe
q̄ui iuſſit ꝓſerpina reddi. ⁊ ſm h̄ exponit. m In de
cachoꝛdo pſalterio. cātando excitat. i. excitādo ꝓfigurat
xpm. n a Ab inferi. i. a moꝛte. vel ab inferis poſt ſpolia
tōeꝫ inferni: vbi vectes ferreos confregit. vľ excitat. i. ex
citādi deſideriū demōſtrat. in quo innuebat quantū re
demptioneꝫ humani generi affectabat. Iſid. i. vj. etym.
ſic ait. Oēs pſalmi apud hebreos metrico carmie ſunt

Prologus

gente.[b] Salomō pacificus ꝛ
amabilis dn̄i: mores cor-
rigit. naturā docet. eccleſiā ꝫ
iūgit ꝛ xp̄m: ſctāruꝗ̄ꝫ nupti
aꝝ dulce canit[c] epithalami
um[d] Heſter in eccleſie typo
populū liberat de ꝑiculo: ꝛ
interfecto amā q̄ interp̄tať
iniq̄taſ. ꝑtes ꝯuiuij ꝛ diē ce
lebrem mittit in poſteros.
[e] Paralipomenō liber. id ē
inſtr̄i veteris[f] epitomē[g] tā-
tus ac taľe[h] vt abſqꝫ illo ſi
q̄s ſciam ſcripturaꝝ ſibi vo
luerit arrogare[i] ſeip̄m irri-
deat. Per ſingula q̄ppe no
mina iūcturaſqꝫ v̄boꝝ: ꝛ p̄
termiſſe in regum libris tā
gūť hyſtorie: et[k] innūerabi
les[l] explicanť euāgelij q̄ſtō
nes[m] Eſdras ꝛ neemias ad

iutor vicꝫ ꝛ ꝯſolator a dn̄i
no in vno volumie arctātur
[n] inſtaurāt templuꝫ. muros
extruunt ciuitatis. omiſqꝫ
illa turba populi redeūtis
in patriam: ꝛ deſcriptio ſa-
cerdotum. leuitaꝝ: iſraelis
proſelitorū: ac per ſingulas
familias murorꝫ. ac turri
um opa diuiſa. aliud i cor-
tice p̄ferūt: aliud in medul
la retinent.[p] Cernis me ſcri
pturaruꝫ amore raptum ex
ceſſiſſe modū ep̄le: ꝛ tamen
non impleſſe qđ volui.[q] Au
diuimuſ tm̄ q̄d noſſe[r] q̄d cu
pere debeam.[s] vt ꝛ nos quo
qꝫ poſſum⁹ dicere: ꝯcupiuit
aīa mea deſiderare iuſtifica
tōes tuas in oī t̄pe.[t] Ceteꝝ
illō ſocraticū impleť i nob

compoſiti. Nā ꝫ more romani flacci. ꝛ greci pindari nūc
alij iambo currūt: nūc alchaico perſonat: nūc ſapbico ni
tent trimetro vel tetrametro pede incedētes: forte pro-
pter hoc hieronymus poſuit hic flaccū pindaꝝ. ꝛ alche-
um. b Salomō pacificus ꝛc. Sicut dicit Iſid. i glo.
In pincipio eccle-
ſiaſtes tribus no-
minibus vocatus eſt
ſalomō. Primo pa
cificus. q2 ſicut di-
citť. iij. Reg. iiij. pa
cē habuit in regno
ſuo ex omni parte i
circuitu. Idida. i.
dilectus dn̄i. quia
ſicut. ij. Reguꝫ. xij.
Nathā vocauit no
mē eius amabilis
dn̄o eo ꝙ dn̄s dili-
geret eū. Item co-
eleth hebraice. ec-
cleſiaſtes grece. cō
cionator latine. q̄a
eius ſermo nō ē ad
vnū ſed ad vniuer
ſos: iux̄ illa tria no
mina tria cōpoſu-
it volumina. Pro-
uerbia i quib⁹ docꝫ
incipiētes vel par-
uulos. eccl̄aſten. in
q̄ docet ꝑficiētes ꝛ
maturos cātica cā
ticoꝝ q̄ ptinent ad
ꝑfectōs. ď his pleni
us diceť. cū eorꝫ
ſpeciales ꝓlogi ꝑ-
ſtringent. In pro-
uerbijs mores corrigit paruulorū. vnde crebro loquitur
ibi quaſi ad filium. In eccleſiaſte naturam docet. id ē na
tiuitatē que eſt terminus creatoꝝ: omnia docens breuia
ꝛ caduca. vnde dicit. Vanitas vanitatum ꝛc. In canti-
cis canticoꝝ: eccl̄iam iungit ꝛ xp̄m. quia ibi docet eccle-
ſiam virtutibus conſummatā: ꝛ veri ſponſi amplexibus
copulatā diligere ſolū deū. c Epithalamiū dr̄ canti-
cū quod cantať ſup thalamū. i. ſuper ſpōſe ꝛ ſpōſi cubi-
culū. Et dicitur ab epi quod eſt ſupra ꝛ thalamus. vnde
Iſi. ethi. j. Epithalamia ſunt carmina nubentiū q̄ decā-
tanť a ſcholaſticis in honore ſponſi et ſpōſe. hoc primo.
Salomō edidit in laudeꝫ xp̄i et eccl̄ie. dicit itaqꝫ. Dulce
canit epithalamiū nuptiaꝝ ſanctaꝝ. i. ꝯiūctōis xp̄i et ec
cleſie. d Heſter i eccl̄ie typo ꝛc. De morte amā legiť
Heſter. vij. Cetera que ſequuntur recitantur in. ix.
e Paralipomenō liber ꝛc. Sicut dicit Iſid. in. vj. ethi.
Paralipomenō grece dicitur quod nos pretermiſſorꝫ
vel relictoꝝ dicere poſſumus. quia ea que in lege vel i Re
gum libris vel omiſſa vel nō plene relata ſunt: i iſta ſum-
matim ac breuiter explicātur. Et nota ꝙ Paralipome-
nō verbū grecū: ē idem quod pretermitto vel relinquo. ꝛ
componitur a para quod eſt ſeorſum. ꝛ lipo quod eſt re
linquere. Et inde paralipomenos participiū paſſiuuꝫ p̄
teriti temporis. cuius genitiuus pluraľ eſt paralipome-
nō. id ē pretermiſſoꝝ vel relictorum: ſicut exponit magi
ſter Matheus vindocinēſis i tractatu ď ꝯpoſitionibus
grecis. Scd̄m Hug. dr̄ a para quod ē preter ꝛ etypos ſb̄
ꝛ mene quod ē defectus. quaſi pretermiſſoꝝ ſupplēs defe
ctū. quia breuiter ꝛ ſummatim pretermiſſa comprehen-
dit. vnde etiam dicitur. f Epitomē. i. abbreuiatio ve-
teris inſtrumēti. i. veteris teſtamēti quod dr̄ inſtrm̄. quia
inſtruit in doctrina fidei ꝛ moruꝫ. Nota ꝙ hec epitome
epitomes. vel h̄ epitoma atis. i. abbreuiatio ſermōis. ab
epi quod eſt ſupra. ꝛ tomos quod eſt ſectio vel inciſio q̄i
ꝑſectio vel ꝑciſio ſermonis. hic autē poniť abſolute pro

abbreuiatione. quia breuiter colligit p̄termiſſa. g
Tātus in ſniarum capacitate. Ac talis eſt in ſcriptu-
raꝝ dilucidatione. h Ut abſqꝫ illo ꝛc. i. arrogātes
ſibi attribuē. i Seip̄m irrideat. i. deludat ꝛ decipi-
at. Hic nota ꝯpoſitiōes hui⁹ vbi rogo ꝑ hos ꝟſus. Si
rogat addit ver-
cō congregat: e
dat in infert: de
minuit: ſub ſub
ſtituit: ꝓ protra
hit: ant q̄rit: pre
ſupat: ab deſtru
it: ar ꝗ̄ ſupbit.
k Explicāť. i.
apiunt. q. extra
plicā ponūtur.
l Innūerabi-
les q̄ſtiones ſcꝫ
ď diuerſitate ge
nealogie: vt in
ꝑncipio Mat.
Cetera plana ſū
m Eſdras et
neemias ꝛc. q2
prim⁹ liber Eſ-
dre cū verbis ne
emie vnic⁹ liber
appellatur.
n Inſtaurāt
templū ꝛc. No-
ta ꝙ dicit Iſid.
in. vij. ethi. Eſ-
dras adiutor ne
emias ꝯſolator
a dn̄o. Quodaꝫ
em̄ p̄ſagio futu-
ri noīa iſta ſorti
ti ſunt. fuerť. n.
in adiutoriū ꝛ conſolationē omni populo redeūti ad
patriā. Nā ꝛ templū domini reedificauerunt: ꝛ muro
rum ac turrium opus reſtaurauerunt.
n Inſtaurant. i. reparant templum. j. Eſdre. iiij. et
v. quia intermiſſum fuit opus. Omniſqꝫ illa turba ꝛc.
j. Eſdre. j. Muros extruunt. iij. capi. verborum Nee-
mie vſqꝫ ad. vij. ꝛ ibi ſimiliter ponitur ď turribus. In
cortice. litere. In medulla. ſp̄ualis intelligentie.
o Cernis me ꝛc. Sicut dictum eſt ſupra. illa ē pars
principalis in qua oſtendit Hieronymus difficulta-
tem ſacre ſcripture. Et diuidiť in duas. In quarum
prima oſtenditur eius difficultas ꝑticulariter. i ſecū-
da generaliter. Prima ps incipit ibi. liber in apocaly-
pſi. Secūda ibi. Uidelicet manifeſtiſſima ē gene. Iſta
diuiditur i tres partes. In prima que vltimo expedi-
ta eſt: oſtendit veteris teſtamenti difficultatem per li
bros ſingulos diſcurrēdo. In ſecūda que hic incipit:
oſtendit affectū ſuū ad ſacrā ſcripturā humiliter ſuaꝫ
ignorantiā confitendo. In tercia innuit difficultateꝫ
librorum noui teſtamenti eos breuiter perſtringēdo.
ꝛ illa pars incipit ibi. Tangam ꝛ nouū teſtamentum
ꝛc. Iſta pars quā p̄ manibus habemus ſubdiuidiť i
tres partes. in quarum prima oſtendit cur tantam in
ep̄la fecerat digreſſionem cum dicit. p Cernis me
ſcripturaꝝ amore raptū ꝛc. q. d. licet tantam digreſſi
one fecerim: nōdum meo deſiderio ſatiſfeci. In ſecū-
da oſtendit digreſſionis huius vtilitatē cū dicit.
q Audiuimus tm̄ q̄d noſſe. q̄ꝫtum ad intellectum.
r Quid cupe debeam⁹. q̄ꝫtum ad effectū. ꝛ introdu-
cit auctoritatē pſalmi q̄ꝫtuꝫ ad affect⁹ excitatōꝫ cū di
cit. s Ut ꝛ nos quoqꝫ poſſum⁹ dicē ꝛc. Multū em̄
excitať affect⁹ i ſacre ſc̄pture meditatōib⁹. In t̄cia ꝑ-
te ne videať quaſi iactare ſe de ſua ſcia: hūiliť ſe accu-
ſat ď ſua ignorātia cū dicit. t Ceteꝝ illud ꝛc. i. me
nihil ſcire. Sꝫ quō potuit hoc dicē ſocrates vel hiero.

cum eſſet falſum. Solutio. nihil ſcit homo plene duꝫ ē in via. vnde cū dicitur. hoc tm̄ ſcio quod neſcio: ideꝫ eſt ac ſi dicat̄. ſcio ꝙ nihil perfecte ſcio. y Tangā ꝛc. Diuiſio iſtius partis ꝑ ſe patet. x Mathe⁹ ꝛc. iſti quatuoꝛ. y Quadriga dn̄i. q2 ꝑ q̄tuoꝛ partes mundi portaue runt nomen do mini. z Et verū cherubin qd̄ interp̄tatur ſcientie plenitu do. hic ꝯmēdan tur de plenitudi ne ſcīetie. Et no ta ꝙ cherubi h̄ impropꝛie acci pitur ſingulari ter cū ſit tm̄ plu ralis nūeri. poſ ſet tn̄ dici cheru bim ꝑ m. qꝺ in uenitur indecli nabile in nume ro ſinglari ꝛ for te ſcriptoꝝ vicio aliter hic ſcribi tur. a Per totū corp⁹ ocu lati ſūt. q2 decla rāt preterita p̄ ſentia ꝛ futura. b Scintille e micāt. q̄a alios exemplis inſla māt ꝛ illumināt c Diſcurr̄t ful gura. i. ꝯminati ones q̄b⁹ a ma lo reuocant. p Pedes hn̄t ꝛc. Pedes ſunt amoꝛ dei ꝛ pri mi. Recti ſūt ꝑ intentionem di rectam in deuꝫ ī ſublime tēdūt per deſideriū eternoꝝ. e Terga pēnata ꝛc. per terga que ſunt partes poſterioꝛes corpoꝛis deſignan tur exempla que poſt ſe poſteris reliquerūt. vel per ter ga que onera ſuſtentant intelliguntur laborioſa opera que ꝓpter deū fecerūt. f Penata. virtutibus. g Vbiqꝫ volantia. abſqꝫ perſonaꝝ differētia. h Te nēt ſe ꝛc. Quia idē ſenſerunt ꝛ idē dixerunt. vnde vn⁹ per aliū exponitur. i Et quaſi rota ꝛc. q2 ſi requiris quid Matheus de incarnatōne dn̄i ſentiat: hoc nimi rū qꝺ Marcus Lucas et Iohānes. Si queras quid Iohannes ſentiat: ꝛ hoc nimiꝝ qꝺ Lucas. Marcus ꝛ matheus. Si queras quid marcus: hoc qꝺ mathe⁹ Lucas ꝛ iohānes. Si queras quid lucas: hoc qꝺ ma theus: Marcus et Iohannes. ecce rota in rota. ecce reuolutio glorioſa. k Et pergunt ꝛc. fere oīa iſta ſumpta ſunt de. i. ca. Ezech. l Paulus apoſtolus ꝛc. Hoꝝ opinio euellit̄ in glo. in principio epl̄aꝝ que dicit̄. Quorundā inſania percutit̄ dicentiuꝫ ep̄lam q̄ ad hebreos ſcribit̄: non fuiſſe pauli: ſed Barnabe vel demētis vel tertuliani vel luce: q̄s ī hūc errorē occaſio duxit hui⁹. q2 nec ſalutatio eius noīe intitulata p̄ſcri bit̄. ꝛ lōge facūdioꝛe ꝛ ſplēdidioꝛe ſtilo ꝙ cetere ē edi te. quibus ſufficienter reſpondetur hoc mō. q2 ſi ideo nō eſt dicenda pauli. quia nomen eius in titulo nō ha betur. ergo nec Barnabe. nec alicuius p̄dictoꝝ: cuꝫ nullius eoꝝ nomine p̄titulata ſit. Nec ob id quoqꝫ pauli nō eſſe putāda ē: q2 diligētius ē ſcripta. cū nāle

Hoc tm̄ ſcio qꝺ neſcio[v] Tā gam ꝛ nouū breuiter teſta mentū[x] Matheus: marcus lucas ꝛ iohannes:[y] quadri ga dn̄i[z] ꝛ verū cherub: qꝺ interp̄tat̄ ſcīe plenitudo[a] ꝑ totum corpus oculati ſunt[b] ſcintille emicāt[c] diſcurrūt fulgura[d] pedes habēt rcōs ꝛ in ſublime tendētes[e] ter ga[f] pennata: ꝛ[g] vbiqꝫ volan tia[h] tenēt ſe mutuo ſibiqꝫ ꝑ plexi ſunt[i] et quaſi rota ī ro tā voluuntur[k] ꝛ pgūt q̄cū qꝫ eos flatus ſpiritus ſancti perduxerit.[l] Paulus ap̄lus ad. vij. ſcribit eccl̄as: octa ua em̄ ad hebreos a pleriſqꝫ extra numeꝝ ponitur[m] Ti motheū inſtruit[n] ac titū: et[o] philemonē: ꝓ fugitiuo fa mulo deprecat̄[p] ſup quo me li⁹ tacere puto ꝙ pauca ſcri bere[p] Actus apoſtoloꝝ nu daꝫ quidē videntur ſonare hyſtoriā: ꝛ naſcentis eccl̄ie infantiam texere[r] ſed ſi no uerimus ſcriptorē eoꝝ lucā eſſe medicū: cuius laus ē in euāgelio. aīaduertimus pa rit oīa v̄ba illi⁹ aīe lāguē tis eſſe medicinā.[s] Iacob Petrus. Iohānes. Iudas ſeptē ep̄las ediderūt tā my ſticas q̄ ſuccītas. ꝛ breues pariter ꝛ longas. breues in v̄bis. longas in ſentētijs vt rar⁹ ſit q̄ nō in eaꝝ cecutiat lectōe[t] Apocalypſis iohis tot habet ſacrā quot verba Parū dixi ꝛ ꝓ merito volu minis laus oīs inferioꝛ ē In verb̄ ſingul̄ m̄tiplices latēt intelligētie[v] Oro te fr̄ chariſſime inter hec viuere iſta meditari. nihil aliud noſſe: nihilqꝫ aliꝺ q̄rere[x] nō ne vr̄ tibi iā hic in t̄rꝭ regni celeſtis hītaculū[y] Nolo vt offendaris in ſcp̄turꝭ ſāctis ſimplicitate ꝛ q̄i vilitate v̄ boꝝ. q̄ vel vicio inꝑ̄tuꝫ vel de induſtria ſic plate ſūt vt ruſticā ꝯtionē facil⁹ inſtru

ſit vnicuiqꝫ plus valere in ſua liguā ꝙ ī p̄egrina. illā em̄ hebraice: ceteras ſcripſit grece. Nomen vō ſuū ideo pre termittebat. quia iudeis odioſus erat cū legis deſtructo rē arbitrātibus. Quocirca de legis atqꝫ cerimoniarū ab olitione tractaturus recte nomē ſuum ſubticuit ne p̄ſcri pti nomis inuidia vtilitatē ſequēt̄ ex cluderet lectōis. Eſt itaqꝫ illa pauli ſicut et alie. Scri pſit itaqꝫ ſeptē ec cleſijs decē ep̄las .ſ. ad roma. vnā. ad coꝛin. duas. ad ga lathas vnam. ad e pheſ. j. ad phil̄. ij. ad Collo. j. ad phi le. vnā. ad theſſa lo. duas. Et cū bis ſcripſit epiſtolā ad hebreos. m Ti motheum inſtruit Cui ſcribit duas e piſtolas. iſte timo theus ordiat⁹ fuit a paulo ep̄ūs aſia nus. Vnde ī prima epiſtola euꝫ inſtru it de officio epiſco pali. in ſecūda mo net ip̄m ad diligen tem executionē of ficij et ad palmam martyrij. n Ac titū. ſ. inſtruxit quē oꝛdiauerat creteſē epiſcopuꝫ: ꝛ inſtru it euꝫ vt imperioſe ſuum exequatur of ficium. o Phi lemonem ꝛc. Iſte philemon colloſſen ſis erat vir laudabi lis in plebe. cui fa miliares l̄ras ſcri bit apoſtolus pro oneſimo ſeruo ſuo qui cū damno eius fugerat. ſed ab apo ſtolo audito euangelio baptizatus fuerat. p Sup q̄ ꝛc. q. d. nō ſufficere pauli ep̄las ad plenū ꝯmēdare. q Actus ap̄loꝝ ꝛc. i. tractare de exoꝛdio. i. ſimplicitate inci pientis eccl̄ie. r Sꝫ ſi nouerim⁹ ꝛc. L̄ra plana ē. Po ſtea agit de catholicis ꝛ canōicis ep̄lis que dicūt̄ catho lice ſm̄ Iſid. i. vj. ethy. q2 nō vni tm̄ populo vel ciuitati. ſ; vniuerſis gētibus generaliter ſcp̄te ſunt. ſm̄ gloſas di cūtur catholice. i. vl̄es a fide vl̄is eccl̄ie nō diſcoꝛdantes. dicūtur aūt catholice: a catha vel catholicō grece qꝺ int̄ p̄tat̄ vniuerſale vel cōe. Vel dicūtur canōice. i. regula res. a canō. i. regula. Et dicūt̄ ſic ad dr̄ñāꝫ eaꝝ q̄s fecerē pſeudo ſub noib⁹ ap̄loꝝ. Vel dicūt̄ canōice. i. regulares. i. fide ꝛ tolerātia paſſionū plurimiſqꝫ v̄tutib⁹ eccl̄iaꝫ re gētes. textus planus ē. s Iacob⁹ ꝛc. i. ignoꝛātie ceci tatē ſentiat. Cecutio tis. q̄rte ꝯiugatōnis v̄bū ē. ꝛ ſignifi cat eē vel fieri cecū. ꝛ ponit̄ ꝓ inſaire. ſeq̄t̄ d̄ apocalypſi. t Apocalyp̄ſ iohis ꝛc. Apocalyp̄ſ grece reuelatō lati ne. q2 multa occulta ibi reuelāt̄. ꝛ ꝯpōit̄ ab apo qꝺ ē re ꝛ calyp̄ſ qꝺ ēēlamētū q̄i reuelamētū vel reuelatō. cetā pla na ſūt. v Oro te ꝛc. vide diuiſionē p̄cedentē. x Oro te fr̄ ꝛc. vñ eccl̄. j. Btūs q̄ i iſtis v̄ſat̄ bonis qui ponit illa ī coꝛde ſuo ſapiēs erit ſp. y Nōne vr̄ ꝛc. q. d. ꝑ ſcp̄tu raꝝ meditatōꝫ manuduceris ad ꝯtēplādū celeſtē hitati onē: Eccl. xiiij. Btūs vir q̄ in ſapia moꝛabitur ꝛ ī iuſticia meditabitur ꝛ in ſenſu cogitabit circūſcriptionē dei. z Nolo vt offendaris in ſcp̄turis ꝛc. L̄ra plana eſt.

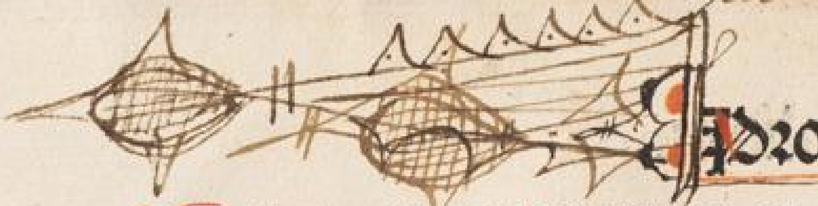

Prologus

z Non ſum tam petulans ⁊c. Hic humiliter ſe excuſat ꝙ quaſi ſciolus mgr̄m nō affectet: cū dicit. z Nō ſuꝫ tā ⁊c. Per hoc patet ꝙ non eſt ꝑſumptuoſus de ſcientia Nota ꝙ petulo: aris. dr̄ luxuriari vel importune petere ꝓprie coitū. ⁊ inde dr̄ petulans luxurioſus et importu-
ne petēs. Hic pōi-
tur ꝓ importun⁹ vl'
quaſi petēs laudē
pōt etymologizari
vl' q: petulca. id ē
luxurioſa aīalia ir-
rōnabilit̄ mouent̄
ad coitū poteſt di-
ci petulans: q̄ irrō
nabiliter mouetur
ad aliquid agēduꝫ
vel dicenduꝫ. vn̄ di
cit. Nō ſuꝫ tāpetu
lans. i. tam impor-
tunus vel brut⁹ vel
petens laudē.
a Et hebes. i. tā
ineptus vel intelle
ctu carens ⁊ tāſtul
tus vel obtuſus.
b Ut hoc me ⁊c.
Conſequenter oñ-
dit ſe n̄ preſumere
de vite eminētia cū
dicit. c Et eoꝝ
fructus ⁊c. Reſu-
me nō ſum tam petulans ⁊ hebes vt pollicear me poſſe capere in terra fructus. id eſt virtutes. Eorum. ſ. ſctoꝝ virorum: Galath. v. Fructus ſpūs eſt charitas: gaudiū pax: patientia: longanimitas: bonitas: benignitas: manſuetudo: fides: modeſtia: continētia: caſtitas.

erent: et in vna eadēqꝫ ſnīa
aliter doct⁹: aliter ſentiret
indoctus. z Nō ſum tāpetu
lās a ⁊ hebes b vt hoc me nos
ſe pollicear c ⁊ eoꝝ fruct⁹ ca-
pere ī terra d quoꝝ radices
in e celo fixe ſunt: ſ3 f velle fa-
teor g ſedenti h me ꝑfero i ma-
giſtꝝ renuēs k comitem ſpō
deo l Petenti dat̄: pulſāti a-
perit̄ m q̄rēs n inuenit o Diſca
m⁹ in t̄ris q̄ꝝ ſcia nob̄ ꝑſeue
ret ī celo p Obui⁹ te manib⁹
excipiā q ⁊ vt iepte aliq̄d ac
de hermagore tūiditate ef
fūdā q̄cq̄d q̄ſieris tecuꝫ ſci

d Quorum radices. id eſt affectiones. e In celo fixe ſunt. per intētionem. f Sed velle me fateor. habere noticiam ſcripturarum ⁊ imitari vitā ſanctoꝝ. ⁊ nō tm̄ volo immo etiā ad hoc laboro. Unde ſequitur. Sedenti me ꝓfiteor. Eniti. id eſt extra vel vltra alios niti. cōtra pigros qui repꝛehendūtur: Prouerb. xxj. Deſideria occidunt pigꝝ: noluerūt quicqꝫ manus ei⁹ opari ⁊c. g Sedenti. i. ocioſo. vel ſedenti ad audiēdū. h Me ꝑfero. i. pre ocul' illius fero paratus ad conferendū non ad magiſterium vſurpādum. ⁊ hoc eſt quod ſequitur. i Magiſtrum renuēs. i. refutās. k Comitem ſpōdeo. ſpōdeo ē ꝓmitto. q. d. non quero magiſterium: ſ3 exhibeo me tibi vt ſocium. Ponit autem Hiero. multa allicitiua vt poſſit mouere paulinū ad veniendū ad ipm̄. Primuꝫ eſt ſtatus equalitas. quod notat̄ cum dicit̄. Comitē ſpondeo. Scdm̄ ē ꝓficiēdi facultas. quod notat̄ cū dicit. l Petenti datur ⁊c. Math. vij. Luce. xj. Et. j. Jaco. ſcribitur. Si quis veſtruꝫ indiget ſapia poſtulet a deo qui dat omnibus affluenter ⁊c. Unde petētis a dn̄o donū ſcie datur. Pulſanti. per meditationis exercitium aperitur intelligentia ſcꝑturaꝝ. m Querens humiliter. n Inuenit. affluēter. vel inuenit in vſum venit eoꝝ que humiliter querit. Terciū allicitiuū eſt ſacre ſcripture dignitas. vnde dicit. o Diſcam⁹ in terris ⁊c. Nec ē cōtrarium illud qd̄ dr̄. j. Coꝛ. xiij. Scia deſtruet̄. q: h̄ erit ꝑm modū ꝓ imꝑfectoꝛeꝫ ſ3 ꝑmanebit ꝑm ſbaꝫ: Sap. iij. Bonoꝝ laboꝝ glioſus ē fruct⁹. ⁊ q̄ nō ꝯcidat radix ſapie cōtra illos q̄ amittūt tp̄s in vanis ſciētijs. ſ. diſcētes. ⁊ nūq̄ ad ſciaꝫ vitat ꝑuenientes. ſicut ſcribit̄. ij. Thi. iij. Itē Eccli. viij. Eſt hō qui diebus ⁊ noctib⁹ ſomnū ocul' nō capit. ⁊ intellexi ꝙ omniū operū dei nullā poſſit homo inuenire rōem eoꝝ que fiunt ſub ſole. Et quāto plus laborauerit ad querendū tāto minus inueniet. hoꝝ ſcia non permanebit. vn̄. j. Coꝛ. j. Perdā ſapientiā ſapientuꝫ: ⁊ prudentiā prudentiū reprobabo. Quartū allicitiuū ē excepturi hoſpitis vrbanitas. vn̄ ſeq̄t. p Obuius ⁊c. Quintū ē coopandi voluntas. vn̄ ſbdit. q Et vt ine-

pte aliq̄d ⁊c. Ordina ꝯſtructōeꝫ ſic. Et vt ego effūdā. i. dicā aliq̄d inepte. i. non apte: ac de tūiditate hermagore. q. d. vt cū quadā ꝑſumptōe loquar. r Conabor ſcire tecū. i. quaſi ſciens videre q̄cq̄d q̄ſieris. Hermagoras q̄dā fuit rhetoꝛ multū ꝑſūptuoſus q̄ multū
reꝑhēdit̄ in ꝑn
cipio ꝑmo ſ rho
rice q: turpit̄ er
rauit in aſſignā
dis ꝑtib⁹ cōtro-
uerſie general'.
Sextuꝫ alliciti-
uuꝫ ē amicabil'
ſocietas qd̄ tan
git̄ in ꝑin. octa
ui capli cum dā

re r conabor. Ca. viij.
Habes ſ hic amātiſſimuꝫ
tui frēz euſebiū: q t lra
rū tuaꝝ mihi grāꝫ duplica
uit referens hōeſtateꝫ moꝝ
tuoꝝ: ꝯtemptū ſeculi: fideꝫ
amicicie amoꝛeꝫ xp̄i. Nam
prudētiā ⁊ eloquū venuſta
tē: et v abſqꝫ illo x ipa ep'la ꝑ-
ferebat y Feſtina q̄ſo te z ⁊ he
rēti ī ſalo nauicle funē ma
gis ꝑcide q̄ꝫ ſolue. a Nēo re
nūciatur⁹ ſcl'o bn̄ pōt vēde-
re b q̄ cōtēpſit vt vēderet c q̄c
quid in ſūpt⁹ de tuo tuleris
ꝓ lucro cōputa. d Antiquū

viij.
Habes.
hic ⁊c. q̄
erat reli-
gioſus ⁊ mīrūdi
ligebat Pauli-
nuꝫ. t Qui
lraꝝ tuaꝝ mihi
grām duplica-
uit. i. literas a te
miſſas te ꝯmē-
dādo gr̄oēs fe
cit. duplicauit i-
quā referēs ho
neſtatē ⁊c. v

Abſqꝫ illo. i. abſqꝫ illi⁹ cōmēdatione. x Ipa epiſtola ꝓferebat. i. precēdebat ⁊ manifeſtabat.
y Feſtina queſo ⁊c. Sicut dictuꝫ eſt. ſ. Iſta totalis ep'la diuidit̄ in tres ꝑtes. ſ. in ꝑtē exoꝛdialē. narratōꝫ ⁊ concluſionē. Expeditis duab⁹ ꝑmis ꝑtibus h̄ ſbdit̄ tercia ꝯcluſio in q̄ hoꝛtat̄ paulinū: vt feſtinet exire de ſeculo. ⁊ iuitat ad duo. ſ. ad vitāda more ꝑicula: ⁊ ad abijcienda mūdi retinacula. ꝑmū notat̄ ſb metaphoꝛa nauicule cui imminēt ꝑicula circūqꝫ. vn̄ dicit. y Feſtina queſo. ſ. exire de ſcl'o. i quo te multa circūdāt ꝑicula. z Et herēti ⁊c. Funis cito ꝑſcidit̄ i ſoluendo mora ꝯtrahit̄. vn̄ ꝑ hoc exēplū ei innuit ꝙ abſqꝫ mora h̄ faciēdū ſit. hoc ſalū dr̄ mare. ⁊ deriuat̄ a ſale. q: ſalſum ⁊ amaꝝ ē. vn̄ v'ſus orn̄iales i opuſculo de vocabulis biblie q̄s inuenies vbi exponit̄ mare. a Nemo renūciaturus. Hic hoꝛtat̄ ad abijciēda mūdi retinacula. Eſt aūt duplex retinaculū quod retardat ſcl'o renunciaturꝝ. ſ. amoꝛ pecunie ⁊ timoꝛ penurie. Amoꝛ pecunie ꝯſiderat̄ i tribus: ſ. i venditionis reꝝ retardāte ſollicitudine. in ꝯtētioſa repetitōe: in alienādi voluntate. Retardātem vendēdi ſollicitudinē excludit cuꝫ dicit. a Nemo renūciaturus ⁊c. Bene. i. honeſte vel ſine cupiditatis admixtōe: Eccli. xxvij. Sicut i medio cōpaginis lapidū palus figitur: ſic ⁊ inter mediuꝫ emptionis et venditionis anguſtiabitur peccatis. nemo ergo poteſt bene vendere ea. b Que contempſit. vt ꝑ hīs ꝓceſſu tp̄is vendēdis i ſcl'o remanere nolit. ſi. n. remaneret concupie ſignū eſſet. Ne autēꝫ paulinus allegaret neceſſarium ſibi eſſe ſollicitudinē circa reꝝ venditionem. ſ. ꝓpter ſuā neceſſitatē. vel ꝓpter alioꝝ vtilitatem vtrūqꝫ excludit. Q: nō ꝓpter ſuā neceſſitatem opoꝛteat eū hoc facere oſtēdit dicēs. c Quicq̄d in ſumptus de tuo tuleris ꝓ lucro cōputa. q. d. q̄cquid ſiue multū ſiue parum de tuo tuleris. i ſumptus. i. ꝓpter ſumptus faciēdos in via: cōputa ꝓ lucro. i. ꝓ magna acq̄ſitōe. q: ſic vitabis more ꝑicl'a ſi iter feceris indilatū. Q: ꝓpter alioꝝ vtilitatē nō opoꝛteat eū hoc facere. oñdit īfra vbi dr̄. Niſi tu ſꝑ recraſtinās ⁊c. quod exponitur i loco ſuo. Quere reſiduū diuiſionis. ſ. vbi currit in oꝛdine ſuo. quapropter breuitate ꝯtrāſiēs lraꝫ ꝑ oꝛdinem exponere ꝓpono. d Antiquū dictū eſt ⁊c. Tam et q̄ꝫ ponunt̄ hic ꝑ et. q. d. mihi

ei ſufficit cũ ſemp vellet plus habere: Eccl. v. Auarus nõ implebit̃ pecunia. ⁊ puer. xi. Alij diuidũt ꝓpria ⁊ di tiores fiũt. alij rapiunt nõ ſua ⁊ ſemp i egeſtate ſũt: ta les retinet timoꝛ penurie: ſ nõ eſſet eis timendũ. quia

c Credenti. diuinis ꝯſilijs de relinquẽdis terrenis.

f Totus mũ dus diuitiarũ ẽ ꝯtemptiu⁹. ſ. vl' adminiſtratiuus: vñ Luc. xxij. qñ miſi vos ſine ſac culo ⁊ pera ⁊ cal ciamentis nun quid aliq̃d defu it vobis. At illi dixerunt: nihil. Nõ eſt ḡ metu ẽda penuria ex pẽſaꝝ. q2 vbiq3 habebũt neceſ ſaria qui relin quunt omnia ꝓ pter xp̃m.

g Infidel' ⁊c. infidelis. ſ. q̃ nõ credit dei conſi lijs.

dictum eſt. Auaro deeſt tã quod habet q̃ qḋ nõ hab3 ᵉ Credẽti ᶠ totus mũd⁹ diui tiaꝝ eſt ᵍ Infidelis aũt ʰ eti am obolo indig3. Sic viua mus q̃i nil hñtes: ⁊ oĩa poſ ſidẽtes ⁱ Vict⁹ at3 veſtit⁹ di uitie xp̃ianoꝝ ſt. Si ᵏ habes in ꝑtate rẽ tuã vende: ſi ˡ nõ hẽs ꝓijce. Tollẽti ᵐ tunicã ⁊ ⁿ palliũ relīquẽdũ ẽ. Sc3 niſi tu ſemꝑ recraſtinãs ⁊ di em de die trahẽs caute ⁊ pe

b Etiã obolo indiget. id ẽ nummis. econtrario dici tur de credentibus. ij. Cori. vj. Sicut egẽtes: multos autẽ locupletãtes. ⁊ ibidẽ ſubditur hic. Sic viuamus quaſi nihil habẽtes ⁊ omnia poſſidẽtes. ſic patet q̃ nõ timenda eſt penuria expenſaꝝ. ⁊ ſimiliter oſtenditur nõ eſſe timenda penuria victualium vel veſtiu3. quia modica ſufficiunt his qui modeſte viuere volunt. vñ dĩ hic. i Victus atq3 ⁊c. i. xp̃m ſequentiũ. nõ dicit cibus et veſtimentũ: que ſonãt ex abundantia: ſ vict⁹ ⁊ veſtitus que ſonãt ad ſufficientiã. j. ad Timoth. vj. Habẽtes alimẽta ⁊ quibus tegamur: his contenti ſu mus. ⁊ melius Math. vj. Nolite ſolliciti eſſe dicẽtes quid mãducabimus: aut quid bibemus: aut quo ope riemur. ⁊ ſeq̃tur. Querite primũ regnũ dei ⁊ iuſticiam eius: ⁊ oĩa hec adijcientur vobis. Conſequenter ex cludit alienãdi voluntatem dicens. k Si hẽs ⁊c. id eſt aliena a te ⁊ ex ꝓpria re.

l Si nõ ⁊c. i. quaſi vilem contemne. nec eſt contrari um quod hic dicit̃. quia quod ſupꝛa dictũ ẽ. nemo po teſt bñ vendere ⁊c. quia ibi pꝛohibetur venditõ retar dãs ⁊ impediẽs. hic ṽo conceditur venditio indilata ⁊ expediẽs: de qua dĩ Math. xix. Si vis perfectus eẽ vade ⁊ vende oĩa que habes ⁊ da pauperibus: ⁊ ha bebis thezauꝝ in celis: ⁊ veni ⁊ ſequere me. Contẽtio ſã ſuoꝝ repetitõem excludit cum dicit.

m Tollenti tunicam. ⁊ inſuper.

n Et palliũ ⁊c. ſc3 potius q̃ꝫ cum contentione repe tatur. Iſtud ſumitur de Math. v. vbi dicitur. Si q̃s vult' tecũ iudicio contẽdere ⁊ tunicam tua3 tollere di mitte ei ⁊ pallium. Quibus ⁊ qualiter liceat ſua repe tere nota per hos verſus. Expedit infirmis licet abſq3 dolo ſine lite. Prelatis licet: hoc nõ expedit anachori te. Nõ licet vt res per eũ ſint res in lite petite. Iſti ver ſus videntur ſumpti de glo. j. Corinth. v. Anachorita dĩ heremita: per quẽ viri perfecti deſignatur. ⁊ dicitur ab ana quod eſt ſurſu3. ⁊ chore quod ẽ aula vel coꝛ: et teneo nes. quia ſc3 debet tenere coꝛ ſuum ad ſuperna vel ab ana quod ẽ re: ⁊ choꝛus quaſi remotus a choꝛo id eſt a multitudine. quia ṽo vt ſupꝛa dictum eſt pau linus poteſt dupl'r retardari circa venditõem reꝝ. ſci licet ꝓpter ſuam neceſſitatẽ. aut ꝓpter alioꝛu3 vtilitatẽ Primũ excludit Hiero. ſupꝛa dicẽs. Quicquid de tuo ⁊c. Scdm excludit hic cum dicit.

o Silicet niſi tu ſemper recraſtinaus: ⁊ diem de die trahens caute ⁊ pedetentim tuas poſſeſſiũculas ven dideris non habet chꝛiſtus vnde alat pauperes ſuos

quaſi diceret. Credis tu q̃ chꝛiſtus nõ habeat vnde alat id eſt nutriat pauperes ſuos qui ſunt eius prouiſiõi ſpe cialiter derelicti: ſicut dicitur in pſalmo. Tibi derelictus eſt pauper: nõ habet inquã. Niſi tu. ſ. recraſtinans id eſt de craſtino in craſtinu3 protelans propoſitum tuum. Et

detẽtim tuas poſſeſſiũculas vendideris: nõ h3 xp̃us vn de alat pauꝑes ſuos. ᵖ To tum deo dedit: q̃ ſe obtulit ᑫ Apl̃i tm̃ naue3 ⁊ retia reli q̃rũt ʳ vidua duo era miſit. i ˢ gazophilatiũ: ⁊ ꝑfert creſi diuitijs ᵗ Facile cõtẽnit oĩa q̃ ſe ſꝑ cogitat eẽ morituꝝ:

Explicit epiſtola ſãcti hie ronymi pſbri ad Paulinũ preſ byterum.

diem de die trahẽs id eſt de die in die3 protrahens. Ven dideris caute. id ẽ diſcrete ne decipia ris in precio. Et pe detentim. id ẽ pau latim vel progreſſi ue ne decipiaris tem poꝛis intuallo. Poſ ſeſſiunculas tuas. q. di. ſtultum eſſet hoc credere. Cau te per deriuatiõem deſcendit a caueo. caues. Pedetẽtim a pede ⁊ tento as. ⁊ tractum eſt a ce co: vel ab illo qui i tenebris ambulat: qui paulatim via3 pertẽtans cauet ſi

bi ne pedes offendat. Ne autem diceret paulinus illud quod ſcribitur Eccli. vij. In multitudine muneꝝ meoꝝ reſpiciet deus. oſtendit q̃ deus nõ querit noſtra ſed nos vñ dicit. p Totũ ſe deo dedit ⁊c. Et propterea de⁹ ma gis acceptat affectum q̃ꝫ datũ. ⁊ hoc oſtendit per apoſto los viduaz ⁊ creſum.

q Apoſtoli nauẽ tm̃ ⁊c. Hoc dicit de Iacobõ ⁊ iohan ne: Math. iiij. ⁊ Luce. v. r Vidua duo era ⁊c. Luce xxj. Marci. xij. s Gazophilaciũ. cõmuniter appel latur archa vel locus vbi ponitur pecunia ad ſeruãdu3. In Ezechiele gazophilacia ponunt̃ pro exedris vel ca meris prout hic accipitur gazophilacium dicitur archa deſuper foramen habens poſita ad dextram ingredienti bus circa altare in quã mittebatur pecunia offerentiu3 ad ſartatecta templi reparanda: ⁊ ibi ſeruabatur. Et no ta q̃ gaza lingua perſarũ dicitur pecunia: diuitie vel the ſaurus. Philare verbum grecum eſt idem quod cuſtos. vnde a gaza ⁊ philare quod eſt ſeruare dicitur gazophi laciũ: quaſi gazã cuſtodiens. viij. Iohãnis ponitur pro poꝛticu in qua gazophilacium ſeruabatur. vnde dicitur ibi. Hec verba locutus eſt ieſus in gazophilacio ⁊c. Cre ſus lydoꝛum fuit ditiſſimus: per quem deſignantur diui tes qui mittebant munera in gazophilaciu3: quibus hec vidua a domino eſt pꝛelata. Quia ṽo ſeculum relinquẽ tibus frequenter occurrunt inſultus temptationũ. ideo contra inſultationes quaſlibet dat ſalubꝛe remediu3 di cens. t Facile contemnit omnia qui ſe ſemper cogi tat eſſe moꝛiturum. Sic patet expoſitio epiſtole ad pau linum.

Sãcti Hieronymi pꝛeſbri ꝓlogus in bibliã finit.